

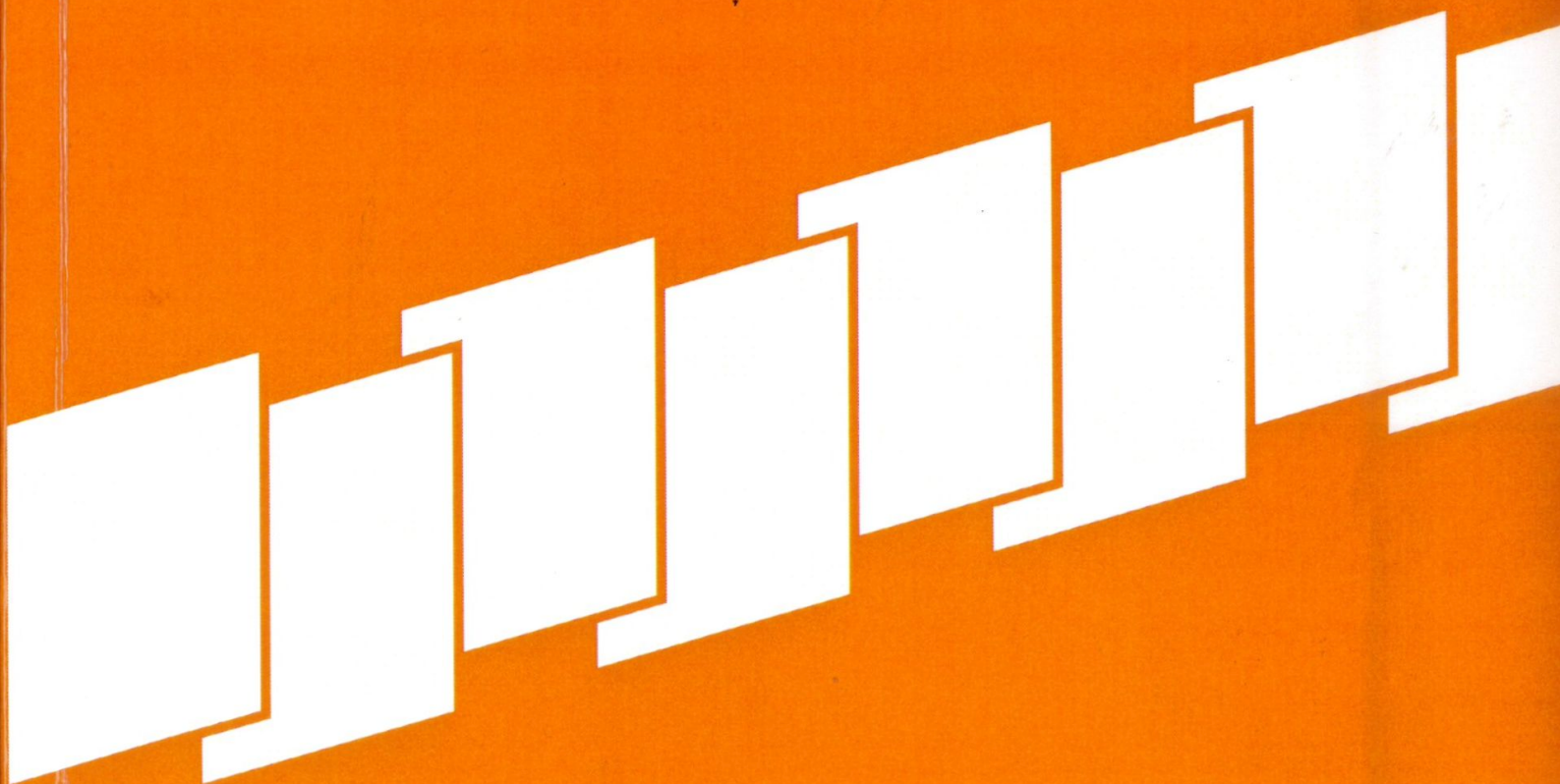
POLSKA
AKADEMIA
NAUK

INSTYTUT
JĘZYKA
POLSKIEGO

NOWE SŁOWNICTWO POLSKIE

MATERIAŁY Z PRASY LAT 2001–2005

Część V: S–U

NOWE SŁOWNICTWO POLSKIE
MATERIAŁY Z PRASY LAT 2001–2005

Część V: S–U

PRACE INSTYTUTU JĘZYKA POLSKIEGO PAN

145

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Piotr Źmigrodzki, Ireneusz Bobrowski,
Barbara Czopek-Kopciuch, Teresa Smólkowa

POLSKA AKADEMIA NAUK • INSTYTUT JĘZYKA POLSKIEGO

NOWE SŁOWNICTWO POLSKIE
MATERIAŁY Z PRASY LAT 2001–2005

Część V: S–U

pod redakcją

TERESY SMÓLKOWEJ

opracował zespół

KRYSTYNA HOLLY

TERESA SMÓLKOWA

ANNA ŻÓŁTAK

KRAKÓW 2014

PRACOWNIA LEKSYKOLOGII
INSTYTUT JĘZYKA POLSKIEGO PAN
03-450 Warszawa, ul. Ratuszowa 11

Okładkę projektował

Edward Kostka

Redakcja i korekta

Krzysztof Porosło

© *Copyright by Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie, 2014*

Printed in Poland

Przedruk tekstu możliwy jest wyłącznie za zgodą Instytutu Języka Polskiego PAN.
Cytowanie oraz wykorzystywanie danych zawartych w artykułach hasłowych
dozwolone jest pod warunkiem podania źródła.

PL ISSN 0208-4074
ISBN 978-83-64007-05-7

Wydawnictwo LEXIS Spółka z o.o.
lexis@ijp-pan.krakow.pl

PRZEDMOWA

Czwarta seria „Nowego słownictwa polskiego. Materiały z prasy lat 2001–2005” ukaże się w kilku częściach. Jest ona kontynuacją wcześniejszych opracowań pod takim samym tytułem obejmujących materiał z lat 1972–1981 (skrót NS1), 1985–1992 (skrót NS2) oraz 1993–2000 (skrót NS3).

Dokładne dane na temat sposobu opracowania artykułów hasłowych podajemy w trzeciej serii (NS3) w części I: A–H. W czwartej serii (NS4) wprowadzamy nowy znak – Δ na wyróżnienie zestawień. Pozostałe zasady redakcyjne nie ulegają zmianie.

Przy doborze materiału kierujemy się wyłącznie leksykograficznym kryterium nowości. Oznacza to, że zamieszczamy jedynie wyrazy nienotowane w „Słowniku języka polskiego” pod red. W. Doroszewskiego (skrót WD) i w „Słowniku języka polskiego” pod red. M. Szymczaka (skrót MS).

Niektóre z wyrazów umieszczonych w naszym zbiorze można znaleźć w kilku słownikach wydanych w ostatnich dwóch dekadach, a mianowicie w „Innym słowniku języka polskiego” pod red. M. Bańki z 2000 roku (skrót MB), w „Praktycznym słowniku współczesnej polszczyzny” pod red. H. Zgólkowej z lat 1994–2005 (skrót HZ), w „Uniwersalnym słowniku języka polskiego” pod red. S. Dubisza z roku 2003 (skrót SD), w „Słowniku 100 tysięcy potrzebnych słów” pod red. Jerzego Bralczyka z roku 2005 (skrót JB) oraz w „Słowniku współczesnego języka polskiego” pod red. B. Dunaja z roku 2007 (skrót BD), także w Suplemencie do MS pod red. M. Bańki z 1992 roku (skrót MSB). Żaden z wymienionych wyżej słowników nie obejmuje jednak tylko nowego – co najmniej w sensie leksykograficznym – słownictwa polskiego należącego do różnych odmian leksyki. Występowanie danego wyrazu w tych słownikach odnotowujemy, umieszczając w kwadratowych nawiasach na końcu artykułu hasłowego lub – w wypadku wyrazów wieloznacznych – pod odpowiednim znaczeniem skróty BD, MB, HZ, SD, JB, MSB, będące inicjałami imion i nazwisk redaktorów naukowych tychże słowników, np. **becikowe** [JB], **antyalerpiczny 1.** ‘zwalczający alergię, stosowany w leczeniu uczuleń’ [HZ, SD, JB], **2.** ‘taki, który nie powoduje alergii’.

Alfabetyczny układ haseł nie znaczy, że nasz zbiór wyrazów jest słownikiem. Świadczy o tym drugi człon tytułu określający charakter tego opracowania, a mianowicie „Materiały z prasy lat...”. Są to bowiem wyłącznie informacje, które mogą być wyzyskane w granicach możliwości, jakie daje nasz materiał (bardzo dokładnie określamy je w „Przedmowie” na początku każdej kolejnej serii naszej publikacji).

Uznając, że zgromadzone przez nas słownictwo należy w znacznej większości do najnowszej warstwy leksykalnej (tj. powstałej w ostatnich dwóch, trzech dziesięcioleciach), tym samym przyznajemy, iż jakaś jego część nie należy do tej warstwy. Umieszczony w naszym opracowaniu zbiór wyrazów został jedynie wyekscerpowany z prasy wychodzącej w latach 1972–1981, 1985–1992, 1993–2000 oraz 2001–2005, a nie utworzony w tym okresie. Daty podanej przy źródle nie traktujemy więc jako daty powstania wyrazu. Przeciwnie, wręcz przestrzegamy przed taką interpretacją tych danych.

Każda seria naszej publikacji obejmuje tylko część nowszej warstwy leksykalnej. Wynika to z faktu, że ekscerpujemy – ze zrozumiałych względów – ograniczoną liczbę tytułów, oraz z tego, że nie preparujemy cytatów. Umieszczamy bowiem tylko te hasła, które mają poświadczenia w kartotece. Ograniczoną wartość mają dla nas także same spisy wyrazów niezależnie od ich charakteru (np. słowniki ortograficzne, wykazy umieszczane na elektronicznych nośnikach informacji itp.), ponieważ głównym celem naszej pracy jest nie tylko sama rejestracja nowego słownictwa, ale także obserwacja zachodzących w wyrazach zmian ich znaczeń i zakresów.

Czwarta seria „Nowego słownictwa polskiego. Materiały z prasy lat 2001–2005” jest serią ostatnią. Począwszy od litery N wprowadzamy kilka zmian wynikających przede wszystkim z tego, że była prowadzona ekscerpca prasy do piątej serii, która nie będzie opracowywana.

Po pierwsze, wprowadzamy nowe źródła, które wymieniamy w „Cytowanych czasopismach”. Wyzyskujemy także cytaty z Internetu, pochodzące głównie z zamieszczonej tam prasy.

Po drugie, wyzyskujemy źródła późniejsze niż pochodzące z lat 2001–2005 wtedy, gdy nowsze cytaty lepiej ilustrują znaczenie definiowanego wyrazu.

Po trzecie, informujemy, które z definicji podanych w tej części opracowania są zaczerpnięte z przywoływanych w serii trzeciej i czwartej słowników [HZ, MB, SD, JB, BD].

Wprowadzamy znak • określający homonimy. Pozostałe zasady redakcyjne nie ulegają zmianie.

Teresa Smólkowa

Objaśnienia skrótów i symboli

blm	– bez liczby mnogiej	rzecz.	– rzeczownik
cyt.	– cytata	specj.	– specjalistyczny
indyw.	– indywidualizm	środ.	– środowiskowy
iron.	– ironicznie	wulg.	– wulgarnie
lm	– liczba mnoga	zdrob.	– zdrobnienie
lp	– liczba pojedyncza	zn.	– znaczenie
ndm	– nieodmienny	żart.	– żartobliwie
okazj.	– okazjonalny	*	– neosemantyzm
p.	– porównaj	**	– zmiana zakresu
(p.)	– patrz	◊	– frazeologizmy
pogard.	– pogardliwie	Δ	– zestawienia
pot.	– potoczny	•	– homonim
przym.	– przymiotnik		
przysł.	– przysłówek		

Cytowane czasopisma

AutoŚ	– Auto Świat	Polit	– Polityka
Angora	– Angora	Przekr	– Przekrój
Bravo	– Bravo	Rzeczp	– Rzeczpospolita
Claudia	– Claudia	RzeczpMag	– Rzeczpospolita Magazyn
CzasWar	– Czas Warszawski	Sukces	– Sukces
DGP	– Dziennik Gazeta Prawna	ŚwiatKob	– Świat Kobiety
Dziennik	– Dziennik	TeleTydz	– Tele Tydzień
DzieńD	– Dzień Dobry	TS	– Twój Styl
Elle	– Elle	TygPow	– Tygodnik Powszechny
Focus	– Focus	Viva	– Viva!
Forum	– Forum	Wprost	– Wprost
Gala	– Gala	Zwier	– Zwierciadło
Glamour	– Glamour	ŻW	– Życie Warszawy
GW	– Gazeta Wyborcza	ŻWMag	– Życie Warszawy Magazyn
GWWysOb	– Gazeta Wyborcza Wysokie Obcasy	gazeta.pl	
Jestem	– Jestem	gazetaprawna.pl	
Look	– Look	poradnik-stomatologiczny.pl	
Metro	– Metro	rp.pl	
Metropol	– Metropol	studente.pl	
Newsweek	– Newsweek		
PCWorld	– PC World		

Skróty słowników

- BD – Słownik współczesnego języka polskiego, red. B. Dunaj, Warszawa 2007.
HZ – Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, red. H. Zgólkowa, t. I–L, Poznań 1994–2005.
JB – Słownik 100 000 potrzebnych słów, red. J. Bralczyk, Warszawa 2005.
MB – Inny słownik języka polskiego, red. M. Bańko, Warszawa 2000.
MS – Słownik języka polskiego, red. M. Szymczak, t. I–III, wyd. VII, Warszawa 1978.
MSB – Słownik języka polskiego, red. M. Szymczak, Suplement, red. M. Bańko, M. Krajewska, E. Sobol, Warszawa 1992.
SD – Uniwersalny słownik języka polskiego, red. S. Dubisz, t. I–IV, Warszawa 2003.
WD – Słownik języka polskiego, red. W. Doroszewski, t. I–XI, Warszawa 1958–1969.

Skróty serii „Nowego słownictwa polskiego...”

- NS1 – Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1972–1981, red. D. Tekiel, cz. I: A–O, cz. II: P–Ż, Wrocław 1988–1989.
NS2 – Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1985–1992, red. T. Smólkowa, cz. I: A–O, cz. II: P–Ż, Kraków 1998–1999.
NS3 – Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1993–2000, red. T. Smólkowa, cz. I: A–H, cz. II: I–O, Kraków 2004; cz. III: P–Ś, Kraków 2005, cz. IV: T–Ż, Suplement do cz. I–III, Kraków 2006.
NS4 – Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 2001–2005, red. T. Smólkowa, cz. I: A–D, cz. II: E–J, Kraków 2010, cz. III: K–M, Kraków 2013, cz. IV: N–R, Kraków 2013.

S

sadomaso ‘sadomasochizm (p.)’: Z erotycznym sadomaso spotkałem się w Nowym Jorku. [...] Większość pańienek przychodziła na randki z kajdankami w torebce. TS 3/2011

NS2 **sadomasochizm** ‘doznawanie przyjemności lub rozkoszy seksualnej w dręczeniu innej osoby, połączone z żądzą doznawania bólu i upokorzenia’

sadomaso, sado-maso w użyciu przym. ‘sadomasochistyczny (p.)’: Komisarz Marcinkiewicz przybił piątkę Hannie Gronkiewicz-Waltz. Ponieważ uczynił to podczas pełnienia obowiązków służbowych, a to znaczy, że był okutany w monstualny łańcuch, znak pokoju wyglądał jak scena z filmów sadomaso. Wprost 32/2006. Szleszczę „Gazetą Polską”, zastępującą wybredniom salonik wyspecjalizowany w usługach sado-maso. Polit 8/2001

NS2 **sadomasochistyczny** przym. od sadomasochizm (p.)

sajgonka ‘nieduży krokiet z ciasta ryżowego nadziewany mięsem i warzywami, potrawa kuchni wietnamskiej’: Dziś wietnamski mistrz patelni zdradza państwu kilka sekretów kuchni azjatyckiej. Oto przepis na nem, nazywane w Polsce, nie wiedzieć czemu, „sajgonkami”. „Sajgonki” można podawać ze świeżymi warzywami do ryżu, makaronu lub ziemniaków. RzeczpMag 26/2001 [HZ, JB]

salomony ‘narty firmy Salomon’: Zniknęły już praktycznie narty Polsportu, za to w dynastyrach, fischerach, rossignolach i salomonach możemy tu przebierać. GW 284/2002

salsoman ‘miłośnik salsy (p.)’: Salsomani nie przywiązują większej wagi do stroju treningowego – dzinsy, koszulki, czasem któraś z dziewczyn ma talię przepasaną chustą. GW 37/2004

NS3 **salsa** ‘muzyka rozrywkowa wywodząca się z obszaru Morza Karaibskiego, łącząca elementy muzyki Ameryki Łacińskiej, Afryki i Europy; także: taniec do tej muzyki’

salsowy przym. od salsa (p.): Na imprezach salsowych widoczne są jednak fikusne sukienki odkrywające nogi, głębokie dekolty, kwiaty i kokardy we włosach. GW 37/2004

samiec Δ samiec alfa p. alfa

samo-, pierwsza część wyrazów złożonych oznaczająca skierowanie działania nazwanego w drugiej części wyrazu złożonego na samego siebie, informująca, że sprawca czynności, działania jest jednocześnie ich odbiorcą:

rzeczowniki: samoagitacja, samoczczenie, samodekspiracja, samokastracja, samokreacja, samolustracja, samonaprawa, samoodrzucenie, samopomaganie, samoporwanie, samopozbawienie, samorozgrzeszanie, samorozwiązanie (Parlamentarnej Grupy Kobiet), samoumartwianie się, samouprowadzenie, samoużalanie, samowygnanie, samozabijanie się;

czasowniki: samolustrować;

przymiotniki: samoadaptacyjny (zdolności), samowybieralny (oligarchia).

samolotopodobny okazj. ‘zbliżony wyglądem lub konstrukcją do samolotu, przypominający samolot’: Napisałem także trzy książki. Staram się, żeby były ciekawe. Jedna jest o awarii samolotu, druga o ufoludkach, a trzecia sensacyjna. – W każdej są samoloty? – Nie, w trzeciej jest pojazd samolotopodobny. Polit 8/2001

samonakręcanie się: Jest także 10 tzw. cech charyzmatycznych, które pomagają osiągnąć sukces. Jedną z nich, jak wyjaśnia Piotr Tymochowicz, jest umiejętność samonakręcania się. Chodzi o to, by kandydat na prezydenta umiał się tak zachwycać potokiem własnych słów, żeby umiał bardzo długo mówić, nawet nie mając słuchaczy mobilizujących do mówienia. Metropol 30/2005

samorealizator: Samorealizatorzy to ludzie, którzy nie dzielą życia na prywatne i zawodowe. Dla nich kariera jest nie tylko zawodowym awansem, ale i drogą do rozwoju własnej osobowości. TS 10/2003

samoreplikacja ‘powielanie się czegoś, kopiowanie’: Natura [...] tworząc żywy organizm operuje pojedynczymi atomami i cząsteczkami. Wykorzystuje przy tym niezwykle wydajne procesy samoreplikacji. Polit 1/2003 [SD, JB] Metodą samoreplikacji produkować będziemy w przyszłości pralki i samochody. Rewolucja nanotechnologiczna przeniknie niemal do każdej dziedziny życia. Polit 1/2003 [SD, JB]

samoreplikator: [...] samoreplikator to nanorobot, który wykorzystując energię i materię otoczenia będzie wytwarzał kopie samego siebie. Polit 1/2003

samoreplikować się ‘powielać się, kopiować’: Największym zagrożeniem dla przyszłych pokoleń może być to, co najważniejsze w nanotechnologii: samoreplikującą się roboty. Polit 1/2003

samozatrudnienie ‘forma legalnego zatrudnienia samego siebie we własnej firmie’: Wzrośnie też liczba osób przechodzących na tzw. samozatrudnienie. Zakładając własne firmy mają szansę obniżyć podatki o część ponoszonych kosztów, a także – składki na ZUS. Polit 10/2003

sample sale: Nie wiadomo, czy są to ci sami zamożni goście pierwszej w Polsce imprezy sample sale, czyli sprzedawania markowych ciuchów za małe pieniądze. A może dzięki zakupom na sample sale ktoś uzależniony od mody będzie mógł teraz wybrać się z przewodnikiem do Kapadocji, by obejrzeć średniowieczne malowidła? RzeczpMag 7/2005

sampłować środ. ‘w muzyce elektronicznej: stosować sample (p.)’: Na jednym z koncertów DJ Scanner, czyli Robin Rimbaud z Wielkiej Brytanii, sampłował muzykę włoskiego kompozytora Salvatora Sciarrino za pełnym przyzwoleniem. Polit 2/2004 [JB]

samplowanie

NS3 **sampel** *zwykle w lm* ‘dźwięki przetworzone przez sampler (p.), np. skrócone, puszczane od tyłu, stanowiące element niektórych utworów muzycznych’

sandałowiec* *okazj.* ‘osoba lubiąca chodzić w sandałach’: Basia i Żaneta należą do sandałowców. Adeptci szkoły przeciwnej przekonują, że przez dziury w sandałach wpada piach, sandałowcy odpierają, że przy grubych skarpetach nie wpada, a dzięki temu, że jest przewiew, noga się nie odparza. Polit 31/2003

WD, MS **sandałowiec** ‘drzewo z rodziny sandałowcowatych, rosnące w połud.-wsch. Azji, na Archipelagu Malajskim i w Australii w kilku gatunkach, niektóre z nich (głównie sandałowiec biały) dostarczają cennego, żółtego, pachnącego drewna używanego do wyrobu ozdobnych mebli i produkcji olejku sandałowego’

sanglaski *środ.* ‘okulary słoneczne’: Ciemne okulary zawsze kojarzą mi się z chłopakami. Z Tomkiem E., który używał dwóch typów słów: wulgaryzmów i spójników, ale dziewczyny za nim szalały. Myślę, że wy tłumaczeniem jest to, co o nim mówiono: że nawet do piwnicy schodzi w sanglaskach. GWWysOb 23/2002

sankorolki: Latem trenują z Damianem na sankorolkach (od sanek odczepiają płozy, a dokręcają kółeczka). Problem w tym, że jedyny tor dla sankorolek jest w Pięknej Górze w Gołdapi. Polit 1/2003

sapkofan ‘miłośnik twórczości A. Sapkowskiego’: Kiedyś organizowali regularnie konwent pod nazwą „Sapkon”. Obecnie, z tego co wiem, wielkich konwektykli już nie ma, ale grupki „sapkofanów” spotykają się z okazji elfickich świąt z moich ksiązek. DzieńD 46/2002

sapkolog ‘znawca twórczości literackiej A. Sapkowskiego’: Po pierwszym pokazie filmu na stronach Internetu pojawiły się jednak opinie, że gra aktorska w „Wiedźminie” Brodzkiego jest „niezła”, a Geralt „jest zagrany sprawnie i z wdziękiem”. Skrytykowano natomiast scenariusz, który według sapkologów „nie opowiada historii, tylko historyjki połączone osobą Geralta, Falwicka i Ciri”. Metro 5/7/2001

SARS, sars *specj.* (skrót angielskiej nazwy Severe Acute Respiratory Syndrome): Oboje zmarli na SARS, czyli zespół ostrej i ciężkiej niewydolności oddechowej. [...] Początkowo wydawało się, że SARS można się zarazić przez kropelkowanie. Teraz wszystko wskazuje na to, że przez dotyk – mówi doktor David Heymann z WHO. Przekr 15/2003. Wirus sars przeskoczył na ludzi ze zwierząt futerkowych. [...] Autobusem jechał mężczyzna, który po powrocie z południowo-wschodniej Azji ciężko chory trafił do szpitala. Lekarze bali się sarsu. TS 11/2003 [JB]

sashimi: Sashimi to plasterki ryb, mały lub ośmiornic podawane na surowo z dodatkiem marynowanego imbiru oraz zielonego i ostrego tartego chrzanu. Polit 8/2002 [JB]

saute *żart.* ‘bez dodatków’: Wersja DVD zasługuje jednak na najwyższą ocenę. Film można oglądać saute lub z komentarzem twórców. Wprost 36/2005 [MSB i HZ i SD i JB i BD ‘o kotlecie, rybie itp.: usmażony w małej ilości tłuszczu, bez panierowania’]

sąd Δ sąd europejski: Najciekawsze, że w starych europejskich państwach narodowych bez najmniejszych emocji przyjęto wprowadzenie sądów europejskich, to

znaczy Trybunału Sprawiedliwości (do sporów między państwami lub między Komisją Europejską i państwami) i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (gdzie pojedynczy obywatele mogą skarżyć własne państwo). Polit 10/2001

scena Δ scena offowa ‘teatr off (p.)’: Młodzi [aktorzy] są bardzo zajęci. Z teatru pędzą do telewizji lub na plan filmowy. Występują w reklamach, grają na offowych scenach. Nie mają czasu. Polit 13/2001

NS3 Δ **teatr off** ‘teatr prezentujący współczesne kontrowersyjne sztuki z kręgu kultury alternatywnej (p.)’

scena-córka środ. ‘teatr będący filią innego teatru’: Łódzki Teatr Jaracza jako pierwszy w Polsce otwiera sceny-córki, by systematycznie grać poza siedzibą. [...] Sceny córki Teatru Jaracza są również szansą na modernizację obiektów. GW 261/2004

scenorys środ. ‘seria rysunków i szkiców będących wskazówkami dla ekipy filmowej przy tworzeniu filmu bądź reklamy’: Jak wyglądają storyboardy do filmów fabularnych (czyli scenorysy), można się przekonać, oglądając prace Mateusza Rakowicza, m.in. długą sekwencję z niedokończonego „Janosika” w reż. Agnieszki Holland i Kasi Adamik. GW 107/2004

scouter ‘osoba zajmująca się wyszukiwaniem talentów’: Tak zwana słowiańska uroda odpowiada obecnym standardom scouterów, czyli łowców modelek. Niebieskokokie blondynki wciąż są poszukiwane. TS 11/2010

scouterka: Wkrótce w agencji zjawiała się Jolanta Bernard, wpływowa scouterka, czyli poszukiwaczka nowych talentów. TS 12/2002

second hand smoker ‘bierny palacz (p.)’: Bierne palenie jest tak ważnym problemem zdrowotnym, że doczekało się angielskiego terminu naukowego „second hand smoker”, czyli „palacz z drugiej ręki. – Osoby, które nigdy nie paliły papierosów, coraz częściej zapadają na choroby do niedawna jeszcze przypisywane głównie palaczom. TS 11/2004

segway ‘ginger (p.)’: Pomysł był taki: kupimy w USA i sprowadzimy do Polski segway (do niedawna ginger), którego premiera odbyła się na początku grudnia w Nowym Jorku. Pojazd przekazemy Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy. Wprost 3/2002

sejmoholik okazj., żart. ‘poseł poświęcający bardzo dużo czasu na pracę w Sejmie’: Sejmoholicy. Posłowie obecnej kadencji Sejmu mają wyjątkowo dużo pracy. Od pierwszego posiedzenia 19 października 2001 roku do Sejmu wniesiono już ponad 700 projektów ustaw. Newsweek 1/2004

sejwować ‘zapisywać dane za pośrednictwem urzędnika elektronicznego (komputera, tabletu, smartfona itp.)’: Mąż nie znał słów logować, sejwować, apdejtować [aktualizować] i nie wiedział, dlaczego dyski mają swoją stację. Żona posługiwała się jakimś niebezpiecznym językiem. Co gorsza, okazało się, że dzieci doskonale ją rozumieją. Polit 1/2005

seks- pierwszy człon rzeczowników złożonych wskazujący na to, że jego druga część ma związek z seksem lub z zachowaniami mającymi podteksty erotyczne [MB: seksafera, seksgadżet, sekskaseta, sekspartner].

seksbizneswoman okazj., żart.: Jakoś słowa „ prostytutka” czy „dziwka” nie pasują mi do nowych czasów, może stworzymy nowe: seksbizneswoman. Czy te panie nie są w sumie bardziej moralne od wielu naszych polityków? TS 4/2001

sekscasting okazj.: Na trop największych organizowanych w Polsce sekscastingów wpadliśmy we Lwowie. Tam przy bulwarze Tarasa Szewczenki kobietami handluje się jak zwierzętami. Jak zauważyliśmy, wśród nabywców dominowali Polacy. Są oni pośrednikami w handlu między zachodnioeuropejskimi suterrenami a rosyjskimi i ukraińskimi mafiosami: kupione kobiety wywożą do Polski i tu ponownie je sprzedają dwa razy drożej. Wprost 30/2003

seksiarz ‘mężczyzna, dla którego kobieta jest wyłącznie obiektem seksualnym’: It Had To Be You? The Great American Songbook. To pierwsza płyta seksiarza, kabotyna i tandeciarza, której mogę wysłuchać do końca. Nigdy nie przypuszczałem, że kiedykolwiek po skonsumowaniu albumu tego artysty zawołam tęsknie – zaśpiewaj to jeszcze raz, Rod! Wprost 50/2002

seksistka forma żeńska od seksista (p.): W związku z tamtą wojną Fatydze napisało się wiersz (bo jest też poetką) zdecydowanie przeciwko mężczyznom (bo jest też seksistką), który został zacytowany w rozmowie. Polit 6/2001 [HZ, MB, JB, BD] NS2 seksista ‘zwolennik seksizmu’

seks-komiwojażer okazj. ‘zartobliwie o osobie roznoszącej ulotki z ofertami usług seksualnych’: Dowiadujemy się, że sutenerzy podzielili Warszawę na trzynaście rejonów, żeby sobie wzajemnie nie wchodzić w paradę. „Seks-komiwojażer” za umieszczenie pod wycieraczką jednej ulotki otrzymuje 2 gr. GW 58/2002

seksodmieniec okazj. ‘ten, kto odbiega od ogólnie przyjętych norm w zakresie zachowań seksualnych; zboczeniec seksualny’: Kontaktów z seksodmieńcami dostarcza prasa branżowa lub wycieczka dokumentalisty pod kojarzący się z seksem adres. Polit 2/2001

seksolinia ‘sekstelefon (p.):’ Obsesja seksualna wielu uzależnionych skupia się na płatnym seksie, także telefonicznym. Są to nałogowi słuchacze seksolinii, telefonicznych party itp. Gala 45-46/2004

NS3 **sekstelefon** ‘płatna usługa polegająca na prowadzeniu rozmowy przez telefon w taki sposób, aby wywołać podniecenie erotyczne u rozmówcy; także: numer telefonu, pod który dzwoni się w tym celu’, **seks-telefono-usługa**

seksopodobny ‘przypominający seks, zbliżony do seksu’: Ludzi można sobie czasem powspominać. Wyróżniając tych, z którymi połączyły nas uczucia jedno- lub obustronne, seks lub zdarzenia seksopodobne. GWWysOb 38/2004

seksowanie ‘uprawianie seksu’: Był cudownym kochankiem przez pierwsze lata. Po pięciu zaczynał być miły na pół godziny przed seksowaniem. TS 9/2004

sekspigulka ‘pigulka podnosząca sprawność seksualną’: Ale naukowcy i lekarze przestrzegają: Nowe sekspigulki doprowadzą do tego, że nikt nie może być pewny, czy ciała staruszków, a zwłaszcza ich narządy przetrzymają tę próbę. Polit 34/2003

sekswynanie ‘nagrany na taśmie tekst erotyczny mający na celu przyciągnięcie uwagi słuchającego do odsłuchania przez telefon’: TP SA wymaga, aby jedno połączenie nie trwało dłużej niż 15 minut. Po tym czasie komputer przerywa rozmowę. Firmy – jest ich pięć – które oferują sekswynania z taśmą, radzą sobie z tym zapiskiem na różne sposoby. Polit 47/2001

sekszabawka ‘przedmiot urozmaicający, uprzyjemniający seks’: Rzeczy wokalisty trafiły w ręce anonimowego nabywcy. Są wśród nich listy Jacksona, filmy pornograficzne, kilka sekszabawek oraz tubka z maścią wybielającą skórę. Gala 16/2004

sekundalny okazj.: Ojciec Radosław, taki domorosły psycholog, lubił nam, swoim wychowankom, robić profile psychologiczne. Mnie ocenił jako tzw. pasjonatkę. Osobę emocjonalną, bardzo aktywną i sekundalną, czyli taką, która nie wybucha natychmiast, tylko każde wydarzenie trawi w sobie emocjonalnie. Elle 2/2005

sekurytyzacja specj.: Sekurytyzację, czyli odroczenie spłaty długów za poręczeniem zabezpieczonym przyszłymi dochodami, proponuje Ministerstwo zdrowia jako sposób na rozwiązanie problemu zadłużenia polskich szpitali. Metropol 109/2002 U podstaw kryzysu finansowego leży zapaść, tzw. sekurytyzacja, czyli system gospodarowania ryzykiem. Gdy w USA trwała hossa nieruchomości, banki detaliczne na potęgę udzielały kredytów, ale żeby móc udzielać kolejnych musiały najpierw pozbyć się poprzednich. Polit 39/2008

sekwencyjność ‘powtarzalność czegoś, kolejne pojawianie się czegoś’: Dziś moda na sekwencyjność jest zjawiskiem powszechnym, ludzie chcą, by to, co im się podoba, pojawiała się częściej, dlatego miesza się i wrzuca do jednego worka wszystko jak leci: Batmana, sequele, trylogie, Bonda itd. Polit 48/2004

selekcjoner* ‘osoba stojąca przy wejściu do lokalu, klubu itp. decydująca o tym, kto może wejść na odbywającą się tam imprezę; selekszyner (p.)’: Popularność clubbingu i moda na stawianie selekcjonerów przed klubem osiągnęła apogeum kilka lat temu. Zrobiło się o nich głośno, a weekendowy wypad do klubu stawał się grą we „wpuszczą mnie czy nie”. Oni często sami czuli się gwiazdami i w niewybredny sposób dawali klientom odczuć, kto jest ważniejszy. Sukces 7/2008. Lubię czuć się swobodnie. – mówi Marta. – A tak nie jest w miejscach, do których selekcjoner wpuszcza mnie, taksując od „pęcin” po starannie wykonany na tę okazję maniur. Prawie zagląda w zęby. TS 1/2009

WD, MS 2. **selekcjoner** ‘ten, kto przeprowadza selekcję zawodników sportowych’, MS 1. ‘osoba selekcjonująca coś, przeprowadzająca selekcję’

selekcjonerka forma żeńska od selekcjoner (p.): Aśka, absolwentka resocjalizacji, pierwsza w Polsce selekcjonerka z prawdziwego zdarzenia, na początku 1999 roku stanęła na bramce Piekarni. Zanim się pojawiła, selekcja była automatyczna – nieodpowiednio ubrani nie mieli wstępu. GWWysOb 35/2002

selekszyner ‘selekcjoner (p.)’: Nie podnosiłbym tego, gdyby w każdym ogłoszeniu o klubie była informacja typu: „Warunkiem wejścia oprócz kupna biletu (co nie dotyczy członków) jest posiadanie ubioru i wyrazu twarzy akceptowanego przez selekszynera” Nie doczepiałbym się też, gdyby te kluby w ogóle się nie reklamowały (a są i takie, i to jest OK). GWWysOb 38/2002

selekszynerka forma żeńska od selekszyner (p.): Kategorie wykluczone ze świata polskiego klabinu to nie tylko „plastiki” (czyli domniemane dziewczyny domniemanych „dresiarzy”). To także, zdaniem p. Olgi, selekszynerki wytrenowanej w Piekarni, obecnie w klubie Trasa, „krawaciarze” (czyli dobrze ubrani) oraz „stu-

denci”. Ci ostatni to pogardliwe określenie ludzi, którzy mają czelność mieć „buty z zeszłego stulecia”, czasem wręcz flanelowe koszule i i z tych powodów budzą słuszne obrzydzenie na klubowych rampach. GWWysOb 38/2002

selektor* ‘didżej (p.) zajmujący się wyborem muzyki granej na imprezach’: Pablo-pavo i Reggaenerator prezentują nowoczesne wyspiarskie rytmy według jamajskiej receptury: selektor plus dwóch didżejów. Metropol 41/2004

WD **selektor** 1. *rol.* ‘maszyna do rozdzielania ziarna według wielkości’, 2. *techn.* ‘w telekomunikacji: urządzenie które rozdziela prądy o różnych częstotliwościach, przewodzone przez ten sam przewód i sprowadza je na przewód właściwy’; MS ‘układ, urządzenie służące do selekcjonowania, segregowania czegoś’; NS2 **didżej** ‘prezenter w dyskoteci, klubie lub osoba prowadząca program z muzyką młodzieżową w radiu i telewizji’

seler Δ **seler naciowy** ‘warzywo o zielonych, kruchych łodygach, spożywane głównie w stanie surowym, używane często jako składnik sałatek’: Seler naciowy sprawdza się świetnie po zmiksowaniu – selerowata kremowa zupa, podbita kawałeczka-mi gorgonzoli, roqueforta lub innego sera z błękitną pleśnią, smakuje nieprzeciętnie. Wprost 15/2004 [HZ, SD przykład użycia]

semiautokracja ‘rządy bliskie autokratycznym, półautokracja’: Na naszych oczach Polska jest przekształcana z antyliberalnej demokracji, gdzie nie ceni i nie przestrzega się wolności obywatelskich i gospodarczych, w antyliberalną semiautokrację. Wprost 30/2003

senior copywriter ‘copywriter mający duże doświadczenie’: Andrzej Kotański – przez ostatnich dziesięć lat pracował w agencjach reklamowych jako copywriter, senior copywriter i dyrektor kreatywny. GW 85/2002

NS1 **copywriter** ‘pracownik agencji reklamowej, który zajmuje się układaniem haseł reklamowych’

sentrener ‘specjalista zajmujący się analizowaniem snów’: Zdecydowanie łatwiej analizować sen przy pomocy terapeuty albo w grupie śniących. Takie grupy od lat cieszą się wielką popularnością w USA. Ostatnio pojawiły się w Polsce. Osoby zainteresowane snami spotykają się raz w tygodniu i pod okiem eksperta (psychologa, sentrenera) opowiadają i analizują swoje sny. Look 12/2003

separatysta* *żart.* ‘osoba będąca w separacji z małżonkiem’: Prawdą jest, że net to siedlisko podstarzałych Adonisów lub wiecznych separatystów (bo żona zła i rozvodu nie chce dać) lub żonkosi przeżywających kryzys wieku średniego. Metro 594/2005 WD, MS ‘zwolennik separatyizmu’

sequelomania ‘przesadna skłonność do kręcenia sequeli (p.)’: Amerykańskie kino ogarnęła sequelomania – ocenia David Morrell, twórca postaci Rambo. – Co roku zjawiają się u mnie producenci, którzy planują nakręcenie czwartej części i proszą, abym namówił na to Sylwestra Stallone. Newsweek 5/2001

NS3 **sequel** ‘film będący kontynuacją filmu nakręconego wcześniej, który zdobył dużą popularność’

serwisować ‘konserwować, naprawiać jakieś urządzenia, często przez autoryzowany serwis producenta’: W Sydney Ryszard Seruga jako jedyny producent miał oficjalny serwis. Na miejscu, od ręki serwisował łódki nie tylko swoje. Także rywali. Sukces 3/2001 [JB]

NS2 **serwisant**, **serwisowiec**; NS3 **serwisowanie**

seryna: Problem w tym, że nawilżanie nawilżaniu nierówne. Nie wystarczy tylko dostarczyć skórze wody, trzeba ją jeszcze w niej zatrzymać. Naukowcy z Laboratoriów Vichy znaleźli na to sposób. To seryna, rodzaj aminokwasu, który zatrzymuje wodę w komórkach skóry. TS 9/2003 [JB]

sexygate ‘seksafera (p.)’: Sexygate. Urzędniczka starostwa w Częstochowie potajemnie nagrała na dyktafon serię rozmów ze starostą. Kasetą ma być dowodem w sprawie o molestowanie seksualne. Kobieta twierdzi, że Ireneusz S. już wcześniej proponował jej seks, a gdy odmówiła, zapowiedział, że ją zwolni. Przekr 15/2003

sezonowa Δ sezonowa choroba afektywna specj. ‘choroba afektywna dwubiegowna (p.)’: W Hobart na Tasmanii, w najbardziej na południe wysuniętej części Australii, noce trwają przeciętnie 15 godzin. Kiedy jesienią się wydłużają, wiele osób obserwuje u siebie spowolnienie funkcji życiowych, apatię, większy apetyt oraz skłonność do dłuższego niż zwykle pozostawania pod kołdrą – najczęściej bez towarzystwa. Trudno się dziwić, że właśnie na tamtejszym uniwersytecie uczeni szczególnie intensywnie zajmują się problemem sezonowej choroby afektywnej. Wprost 51–52/2002

sformatować 1. ‘przygotować twardy dysk lub dyskietkę do pracy z jakimś systemem operacyjnym’ [def. JB]: Dysk można sformatować i usunąć wszystko, ale wybranego fragmentu nie. Newsweek 31/2008 [JB formatować 1.]

Δ sformatowanie dysku ‘przygotowanie twardego dysku do pracy z określonym systemem operacyjnym’: Jak widać, zwykle sformatowanie dysku pani Jakubowskiej na niewiele mogło się zdać. Przekr 12/2004

2. ‘dokonać formatowania (p.)’: Radio Plus to mała mrówka w porównaniu z potentatami, ale nawet ta mrówka, skądinąd też walcząca na rynku reklamy, musiała się sformatować. Sformatować, czyli dostosować projekt emitowanych treści do zakładanych oczekiwań odbiorcy. Polit 10/2004

sformatować się

sformatowanie: Reklama trafia tylko i wyłącznie tam, gdzie zetknie się z nią potencjalny nabywca reklamowanych dóbr. A nabywca ów kupuje takie gazety i ogląda takie programy, jakie go ciekawią. Na tym właśnie polega formatowanie mediów. Dzisiejsze media są sformatowane, czyli skrojone wedle potrzeb klienta (podobnie jak but, marynarka czy proszek do prania). Polit 14/2004

sfrustrowaniec okazj. ‘człowiek sfrustrowany’: Dzięki niej nie wyrosliśmy na sfrustrowańców, na marne osobowości. Mama posypywała nas takim magicznym pyłkiem, dzięki któremu patrzyliśmy na świat artystycznie. Gala 13/2001

shake, szejk ‘koktajl ze zmiksowanych owoców lub warzyw często także z dodatkiem mleka’: Już od wpół do ósmej rano można tu się napić jednej z kilkunastu rodzajów kawy albo wzmocnić się mleczno-owocowym shakiem czy koktajlem o nazwie Smoothies na bazie soków owocowych. GW 166/2003. Lubi herbatę z imbirem, miodem i cytryną. Pije koktajle i szejki owocowe i warzywne. W lodówce zawsze chłodzi białe i różowe wino. TS 1/2009

shakerować ‘wymieszać w shakerze (p.)’: Czarna Orchidea – wlać 30 ml Bols Vodka, 15 ml Bols Blue, 50 ml soku z czarnej porzeczki, 10 ml soku z cytryny. Shakerować z lodem. Podawać w kieliszku koktajlowym udekorowanym twistem. TS 2/2002
NS2 **shaker** ‘naczynie do mieszania alkoholowych koktajli’

shaper: Na podstawie obserwacji żywych modeli i analizy anatomicznej graficy stworzyli tzw. shapers, czyli bardzo bogate zestawy ruchów mięśni twarzy, grymasów czy min. W przeciwieństwie do bohaterów Disneya postaci ze „Shreka” grają przede wszystkim twarzami. Wprost 27/2004

shareware ‘rodzaj licencji programu komputerowego rozpowszechnianego zwykle bez opłat, z którego użytkownik może korzystać w określonym czasie; także: programy rozpowszechniane na podstawie takiej licencji’: Rośnie popularność programów typu shareware i freeware, rozdawanych bezpłatnie lub sprzedawanych przez Internet za symboliczną kwotę. Wprost 1/2001 [HZ, SD, JB]

shar-pei ‘rasa zaliczana do grupy molosów [psów olbrzymów, protoplastów psów bojowych i dogów], wyhodowana w Chinach do polowania, zaganiania zwierzyny oraz do walk psów; także pies tej rasy’: Z kolei żółty shar-pei, nagi pies meksykański, brytan neapolitański lub ogar weimarski to z reguły wskaźnik snobistycznych ciągotek do kręgów ultramody, wizytówka prawdziwej fashion victim. Polit 35/2005

shojo ‘manga (p.) kierowana do dziewcząt’: Serca nastolatków na całym świecie podbijają dostępne za pośrednictwem internetu japońskie komiksy i filmy animowane. Manga to komiksy, a anime – filmy animowane. Dzieli się one na wiele podgatunków, na przykład: shojo jest mangą dla dziewcząt (dużo o miłości), shonen adresowane jest raczej do chłopców (motyw walki); jest też hentai – manga erotyczna. Polit 12/2001

NS3 **manga** ‘komiks japoński z charakterystycznymi rysunkami postaci’

shonen ‘manga (p.): cyt. p. wyżej

shopping, szoping ‘robienie zakupów w centrach handlowych (p.) jako forma spędzania wolnego czasu’: Żeby na to wszystko zarobić, spędzamy w pracy coraz więcej godzin, a poczucie osamotnienia wynagradzamy sobie bezmyślnym shoppingiem, kupując coraz więcej rzeczy. TS 4/2003 [HZ – shopping, JB] Nawet jeśli niczego nie kupujemy, przyjemnie jest powiedzieć: byłam na szopingu. TS 7/2010

NS3 **shop, szop, shopholiczka, zakupoliczka, shopoholik, szopoholik, zakupoholik, shopholizm, shoppingmania, zakupoholizm**

short sleeper: Kobiety potrzebują więcej snu. Prawie nie ma wśród nas short sleeperów, czyli ludzi, którym wystarczy bardzo mało snu. TS 11/2001

short track ‘łyżwiarstwo szybkie na torze krótkim wyznaczonym na boisku do hokeja’: W Polsce nie przyjął się też tzw. short track, czyli wyścigi po małym torze. Wprost 5/2004 [HZ, JB]

shot: Na początek przyjęcia najlepszy jest shot, czyli mały drink pity na raz. TS 2/2002

showbiz ‘showbiznes (p.): Nie uchronilibyśmy kultury przed presją globalnego showbizu. Polit 18/2004

NS2 **showbiznes** ‘działalność w sferze rozrywkowej, rozrywka; ludzie działający w tej sferze’

showmaństwo, showmeństwo ‘zachowanie nastawione wyłącznie na wywarcie wrażenia, efekciarstwo’: Jego amerykański mentor Dom Famularo przekazuje mu rzetelną wiedzę poprzez zabawę, unikając przy tym wszelkiego showmaństwa. News-

week 31/2008. Miał wielu zwolenników, ale jeszcze więcej wrogów. Oskarżano go o megalomanię, showmeństwo, fanatyzm. Sukces 10/2002

NS2 **showmen**; NS3 **szofmen**, **showmanka**, **showmenka**, **showmański**

showroom, **show-room** 'butik, salon, w którym prezentowane są nowe kolekcje znanych stylistów mody, producentów mebli itp.': W showroomie, bo tak świat mody określa tego typu butiki, znajdują się najdroższe, najbardziej wyrafinowane kolekcje Arkadiusa, prezentowane podczas światowych pokazów. Metro 262/2004. W Warszawie powstaje coraz więcej show-roomów, młodzi projektanci wychodzą z ukrycia. Kto Twoim zdaniem ma szansę zaistnieć? GW 113/2003

shrekomania 'przesadne zainteresowanie, fascynacja filmem pt. Shrek': Trudno się dziwić, że mając tak świetny i uniwersalny produkt jak „Shrek”, szefowie Dream Works uruchomili globalną shrekomanię. Wprost 27/2004

si• *środ.* 'jazzy (p)': Si znaczy to samo co cool, od kiedy cool stało się obciachem. Barmanka o bluesowym tembrze zawiadamia głośno, że latte z posypką gotowe. Jej głos robi si wrażenie, przywołując na myśl bary mleczne w bardzo trendi epoce socjału, znanej z zapisów kronikarza Barei. Polit 5/2005

WD, MS **si muz.** 'sylabowa nazwa dźwięku h'

siara• 'wstyd, kompromitacja, obciach': Z gadu-gadu: „i jeszcze jedna uwaga nigdy nie kupuje się aż tak tanich rzeczy, żeby miały wizytówkę biedronki czy Leader price, bo to jest wielka siara”. Polit 5/2005

WD, MS **siara** 'żółtawy gęsty płyn o słonawym smaku, wydzielany (w niewielkich ilościach) przez gruczoły mleczne kobiet i samic ssaków pod koniec ciąży i w pierwszych dniach po porodzie, różniący się składem od wydzielanego później mleka'; NS3 **siara*** 'rodzaj taniego wina owocowego'

siata 'reklama umieszczana na siatkach montowanych na rusztowaniach podczas remontu budynków': Te siaty, czyli wielki format, to z naszego punktu widzenia najmniej pożądanym segmentem reklamy. Przede wszystkim dlatego, że jest okazjonalny – ktoś remontuje budynek, chce siatkę. Rynek wielkich siatek opanowany jest przez cwaniaków. GW 61/2005

sideguard: W nowym modelu Audi seryjnie montuje się automatyczną klimatyzację z elektroniczną regulacją uwzględniającą stopień nasłonecznienia, sideguard – system poduszek powietrznych chroniących głowę i pokrywających niemal całą powierzchnię okien, ESP (system stabilizujący tor jazdy) i obręcze kół ze stopów metali lekkich. Wprost 11/2001

siecioholik 'cybermaniak (p)': Terapia siecioholików polega przede wszystkim na pracy z psychologiem i przypomina leczenie choroby alkoholowej. [...] W Niemczech, gdzie liczba siecioholików przekroczyła już milion, w zeszłym roku po raz pierwszy poddano młodych siecioholików reedukacji na obozach terapeutycznych. Wprost 48/2004

NS3 **cybermaniak** 'ktoś, kogo fascynuje internet i jego możliwości, maniak na punkcie internetu'

siecioholizm 'uzależnienie od Internetu, spędzanie w nim bardzo dużo czasu kosztem innych zajęć': Siecioholizm może się stać remedium na problemy wieku dojrzewania – samotność i konflikty. [...] W naszym kraju siecioholizm w tym roku znalazł się na liście chorób psychicznych (w USA jest chorobą już niemal od dekady). Wprost 48/2004

sieciuzależnienie ‘siecioholizm (p.)’: Coraz częściej zdarza się, że poddajemy terapii osoby z sieciuzależnieniem (komputer, Internet). Polit 17/2003

sieciówka ‘punkt sprzedaży, np. sklep, kawiarnia, restauracja należące do określonej sieci’: U nas w najlepszym razie można trafić na niezłe używane rzeczy z sieciówek typu Benetton, Esprit, Maxx, H&M. Na Diora bym nie liczyła. Ludzie na Zachodzie nie są głupi, żeby pozbywać się za darmo rzeczy, które mogą sprzedać drogo. RzeczpMag 11/2005

sieć* ‘Internet (p.)’: Zanim Alicja zdecyduje się na zakup w sieci, poświęca trzy sekundy na sprawdzenie szczelności połączenia: czy w adresie występuje znamiennik „https”, czy na stronie pojawiła się mała zamknięta żółta kłódka, czy po kliknięciu na kłódkę pojawia się wiarygodny certyfikat bezpieczeństwa. TS 10/2004 [HZ 5. sieć internetowa, BD 6.]

NS3 **Internet, internet** ‘sieć komputerowa o zasięgu światowym używana do przesyłania i wyszukiwania informacji, wykorzystywana także do świadczenia różnych usług’, **globalna pajęczyna, net**; WD, MS **sieć** 1. ‘rodzaj plecionki wiązanej w oczka z nici, sznura, drutu, służącej do łapania ryb, rzadziej do chwytania ptaków, zwierząt itp.’, 2. ‘cieniutkie nitki snute przez pająki z zastygającej w powietrzu wydzieliny ich gruczołów przędných; rozpięta, rozpostarta pajęczyna’, 3. ‘rozgałęzienie czegoś pokrywające jakąś przestrzeń, rozchodzące się po niej; linie, drogi krzyżujące się, splątane’]

Δ sieć trzeciej generacji ‘telefonii trzeciej generacji (p.)’: Kompleksowa oferta firmy Nokia na sieć trzeciej generacji zapewnia wsparcie techniczne i pomoc przy wdrażaniu systemu, innowacyjne rozwiązania billingowe, integrację z innymi systemami oraz niezawodne metody zarządzania dużą liczbą usług. Wprost 3/2001

Δ sieć wewnętrzna ‘sieć wewnętrzna firmy, instytucji, organizacji itp., z której mogą korzystać wyłącznie jej pracownicy’: Domowy komputer może być podłączony do sieci wewnętrznej firmy, tzw. intranetu, by pracownik miał dostęp do firmowej poczty, baz danych, mógł skontaktować się bezpośrednio z kolegami w tzw. team roomach. TS 11/2005

Δ sieć WWW ‘system internetowy umożliwiający łatwe pobieranie dokumentów, obrazów oraz plików’: Z tanich rozmów przez sieć WWW już dziś może skorzystać około 750 tys. Polaków, użytkowników szybkich łącz internetowych. Wprost 48/2004

siekierkowiec środ.: Za to, co się dzieje, obwiniają polski rząd, który toleruje istnienie kilku tysięcy małych ubojni bydła. Ich właściciele, popularnie zwani siekierkowcami, opanowali – zdaniem Poulsona – połowę rynku mięsnego w Polsce. GW 37/2001

sigmoidoskopia: Sigmoidoskopia – wziernikiem zwanym fiberoskopem lekarz może zbadać odbytnicę oraz 50–60-centymetrowy odcinek jelita grubego. TS 6/2001

silikonowy** ‘o kobiecie: mająca silikon (p.)’: Drugi pojedynek to bezpardonowa walka dwóch silikonowych blondynek show-biznesu, czyli Mandaryna kontra Doda Elektroda. Wprost 27/2005

WD **silikonowy** przym od silikon p. wyżej

silikony** *zwykle w lm, pot.* ‘powiększone silikonem piersi’: Rozebrane prawie do naga panie prezentują imponujące silikon i efekty liposukcji, zastanawiając się, która kamera lepiej pokaże ich skąpe majteczki. Metro 708/2005

WD **silikon** ‘syntetyczny wielocząsteczkowy związek krzemu, odznaczający się dużą odpornością na wysokie i niskie temperatury oraz niezwilżalnością; silikon używane są do wyrobu specjalnych uszczelek, izolacji, smarów oraz do nadawania wodoodporności tkaninom’

silnik Δ silnik bi-turbo: Nowe silniki bi-turbo to jeszcze większa moc i elastyczność, przy mniejszym niż dotychczas zużyciu paliwa. Sukces 12/2002

silver surfer: Słowem postać z gatunku „ten to ma klawe życie!”. A przy tym wzorcowy silver surfer. [...] Ale w świecie kosmetyczno-konsumpcyjnym oznacza to mężczyznę w tak zwanych latach, dojrzałego (stąd silver, czyli srebro na włosach), który jednak zachował młodość bycia i radość życia. Z junacką energią oddaje się luksusowym hobby: jachty, golfy, awionetki – niepotrzebne skreślić. Żyje z fantazją i uważa, jak Werner Baldessarini, że lepsza jest noc spędzona na kiepskim jachcie niż w najlepszym hotelu. W Europie Zachodniej silver surferzy stanowią już prawie jedną trzecią wszystkich mężczyzn. TS 12/2005

singielstwo ‘życie bez partnera; bycie singlem (p.)’: Niby nikt nikogo nie zmusza do małżeństwa czy rozmnażania. Ale co jakiś czas przyjaciele przypomną, że najlepiej to by było jednak z mężem (nawet jeśli miałyby się skończyć rozwodem) i jednak z dzieckiem (najlepiej urodzonym przed trzydziestką). A teraz singielstwa współczuje mi nawet rozwódka. Metro 1337/2009

NS2 **singel 2.** ‘człowiek samotny, żyjący w pojedynkę’

singlostwo ‘singielstwo (p.)’: W zachodnim świecie drugie związki rozpadają się jeszcze częściej niż pierwsze, gładko przechodząc w konkubinaty albo w singlostwo. Polit 27/2003

singlowa ◇ singlowa para ‘osoby pozostające w stałym związku partnerskim, ale mieszkające oddzielnie’: Jesteśmy singlową parą. Takie związki są popularne np. w Ameryce, u nas budzą zdziwienie. Wciąż ktoś nas pyta: Czemu mieszkacie oddzielnie, skoro jesteście razem? Choć nie czujemy się winni, musimy się tłumaczyć. TS 10/2003

singlować ‘żyć samotnie, z nikim nie wiązać się na stałe’: Ci charakterystyczni przedstawiciele Spass-Gesellschaft (społeczeństwa nastawionego na przyjemności), propagującego hasła samorealizacji i życia kreatywnego, wzbudzają dezaprobatę i zawiść współziomków, którzy nie singlują. Polit 38/2002

singlowanie

sinizacja ‘poddanie różnych dziedzin życia wpływom chińskim, narzucanie chińskiego punktu widzenia na różne sfery życia’: Podobnie Chiny postępują od lat w kwestii Tybetu, poddając jego dzieje systematycznej sinizacji, tzn. wypuklając wszystkie wątki chińskie i tendencyjnie naginając interpretację wydarzeń. Polit 13/2005. Trzeba jednak przyznać, że pewne efekty budowy [magistrali kolejowej] są już widoczne. Przede wszystkim – postępująca sinizacja („schińszczenie”) centralnego Tybetu, głównie Lhasy. Forum 27/2009

sitwokracja ‘rządy wzajemnie popierających się osób, dążących do osiągnięcia własnych korzyści kosztem interesu publicznego; rządy sitwy, kliki’: Wybory bezpośrednie nie są lekarstwem na wszystko i nie wszystko załatwiają od razu. Urzędnicy państwowi w nich wyłonieni też mogą przecież tworzyć kliki. W zachodniej demokracji nie ma jednak lepszego sposobu ograniczenia sitwokracji, nepotyzmu i korupcji. Wprost 6/2002

sitwowość ‘wzajemne popieranie się, dominująca rola w życiu publicznym nieformalnej grupy ludzi powiązanych wyłącznie wspólnym interesem’: Takiemu obrazowi literackiemu sprzyjała niewątpliwie sitwowość życia społeczno-politycznego widoczna we wszystkich obozach politycznych. GW 263/2001

SIV: Najprawdopodobniej ze skrzyżowania dwóch różnych wirusów atakujących małpy powstał SIV – Simian Immunodeficiency Virus – małpi wirus niedoboru odporności, który jako HIV-1 przeniósł się z szympanсів na ludzi. Wprost 27/2003

skałkowiec ‘osoba uprawiająca wspinaczkę skałkową’: Niedawno jeden z najlepszych na świecie we „wspinaniu się w pionie”, Niemiec Stefan Glowacz, przestał zarabiać pieniądze na reklamowaniu branżowych – dla określonego grona skałkowców – lin czy butów, ale wisząc na jakiejś makabrycznej wysokości, zachwalał najnowszą wodę kolońską „Adidas Adventure”. Sukces 3/2001

skameralnienie ‘stanie się kameralnym’: Pewne skameralnienie wyszło jednak imprezie tylko na dobre. Uzyskała ona także, nareszcie, swoje przestrzenne centrum. Polit 40/2003

skandynawizacja ‘stosowanie w różnych dziedzinach życia wzorców obowiązujących w krajach skandynawskich’: Niemcy obwiniają za niski poziom nauczania skandynawizację systemu oświatowego: karność (również intelektualną) wyparła koncepcja samodzielnej pracy ucznia i analiza wybranych zagadnień. Polit 49/2004

skarnawalizować się ‘być nastawionym na rozrywkę’: Karnawał stracił swój blask i powab, bo wszystko wokół się „skarnawalizowało” i „przebrało”. Przykładem jest Galeria Mokotów, w której karnawał trwa przez cały rok, czy palma na rondzie de Gaulle’a. GW 14/2003

skatepark, skate park ‘miejsce odpowiednio przygotowane do jazdy na deskorolce lub rolkach’: Nie chcemy już ciucholandów, chcemy skateparków i boisk – pod takim hasłem młodzi mieszkańcy Nowej Huty urządzili kiedyś w dzielnicy happening. ŻWMag 272/2004 [HZ, JB] W tym roku rolkowcy nie będą mieli skateparku. Zdaniem urzędników z ratusza o wiele więcej skatologosób trenuje wioślarstwo i dlatego w pierwszej kolejności powstanie specjalny tor na Kanale Żerańskim. GW Mag 138/2004 [JB]

ski Δ ski jumping: Ski jumping – skoki na nartach z progów skalnych. Sukces 3/2002

ski pool: Ponadto Związek czerpie korzyści z tzw. ski poolu, czyli rodzaju banku, gdzie współpracujące firmy dostarczają niezbędny sprzęt narciarski, środki transportu, kwoty do wykorzystania tylko na obozy treningowe oraz niewielkie środki finansowe. Polit 5/2001

skibus, ski-bus ‘autobus dowożący narciarzy na stok’: Od tego sezonu między Tatzańską Łomnicą i Starym Smokowcem kursuje bezpłatny skibus, który dowozi narciarzy pod dolną stację kolejki na Hrebienok. Wprost 3/2006. Jednak, nawet jeśli nie mamy samochodu, nie stanowi to problemu – wystarczy wsiąść w ski-bus (dla narciarzy bezpłatny). [...] Ski-busy też tu docierają – tabliczka informuje, że to najwyżej położony przystanek w całej Austrii. GW 58/2002

skikjoering 'jazda po śniegu lub lodzie na nartach ciągniętych przez zwierzę (konia, psa, rena) lub skuter śnieżny': W St. Moritz ścigają się nie tylko alpejczycy. Na tafli zamrożonego jeziora rywalizowali wprawdzie narciarze, ale z końmi. Dyscyplina ta nosi nazwę skikjoering. Metropol 32/2004

skin mapping: W świecie gabinety dermatologiczne wyposażone są w specjalne urządzenia do fotografowania pieprzyków (tzw. skin mapping). Przechowane zdjęcia znamion lekarz może później porównać z aktualnym obrazem. Dzięki temu łatwiej wychwyci zmiany w wyglądzie pieprzyków. TS 6/2003

skin phone: Tak jak dziś prawie każdy ma telewizor i komórkę, tak w przyszłości będziemy na co dzień posługiwać się skin phone'em. Pokazane na towarzyszącej wykładom wystawie „Beyond Beauty” urządzenie to skrzyżowanie telefonu komórkowego z używanymi dziś tylko w profesjonalnych salonach aparatami do diagnostyki skóry (skaner, kutometr). Aparat podpowie, jaki jest stopień nawilżenia skóry, doradzi krem, zasygnalizuje stosowny makijaż, przypomni o depilacji czy pilingu. TS 1/2004

skinolstwo *środ.* 'ogół skinów (p.)': Statystycznie najwięcej kopią skinheadzi i piłkarze. Piłkarze robią to dla forsy, a skinolstwo dla idei lub samej frajdy kopania. Wprost 11/2002

NS2 **skin** 'członek subkultury młodzieżowej, dla której charakterystyczny jest kult przemocy, poglądy rasistowskie, szowinistyczne'

skiring, ski-skiring: Chętni mogą wziąć udział w tradycyjnych zawodach kumoterek – sanek zaprzężonych w konie – lub spróbować skiringu, czyli jazdy na nartach za koniem. Claudia 1/2005. Zawodnicy startowali w kategoriach kumoterek, czyli góral z „kumoską” oraz ski-skiringu, czyli jazdy na nartach za koniem. Metropol 16/2005

ski-serwis 'usługi w zakresie naprawy i konserwacji sprzętu narciarskiego': Jak przystało na nowoczesną stację narciarską, są w Skiparku punkty wypożyczalni sprzętu, ski-serwisy, działają szkółki. GW 293/2001

skitour 'połączenie narciarstwa zjazdowego, biegowego i turystyki górskiej': Łatwe trasy na płaskowyżu Passo Moro przyciągają początkujących, zaawansowanych porywa jazda w głębokim śniegu, skitoury i skoki z helikoptera. TS 12/2005

skitouring 'skitour (p.)': Wielu fanów ma także skitouring, czyli najprościej mówiąc wędrowanie na nartach. Specjalne wiązania, uwalniające piętę, oraz taśmy, tzw. foki przyczepiane do spodu nart (uniemożliwiają ześlizgiwanie się), pozwalają na poruszanie się po płaskim terenie, a także pod górę. Polit 48/2004

skitourowy, ski-tourowy przym. od skitour (p.): [Wioska Vient w Austrii] Jest również idealnym miejscem startu dla późnowiosennych wypraw skitourowych (skitouring – połączenie narciarstwa zjazdowego, biegowego i turystyki górskiej), które stają się nową specjalnością regionu. Polit 47/2007. Jeden narciarz ski-tourowy potrafi w ciągu dnia pokonać całe polskie Tatry. Polit 47/2010

skitouringowy przym. od skitouring (p.): W wielu miejscach, np. na austriackim lodowcu Dachstein, można skorzystać z oferty przewodników, którzy prowa-

dzą turystów kilkunastokilometrową trasą skitouringową przez lodowiec. Polit 48/2004

sklep Δ sklep dyskontowy ‘dyskont (p.)’: W połowie czerwca ruszy sklep dyskontowy Leader Price, zaś za około dwa miesiące dla klientów zostanie otwarte drugie piętro domu handlowego. GW 115/2002 [HZ]

Δ sklep lifestylowy: Kremów nie będziemy kupować przy okazji w osiedlowych drogeriach, ale z namaszczeniem w tzw. sklepach lifestylowych. Czyli takich, gdzie wszystko będzie urządzone w konkretnym stylu: orientalnym, ekologicznym, luksusowym. Kosmetyk sprzedawany będzie razem z przedmiotami pokrewnymi. TS 1/2004

skóra* ‘zwłoki człowieka’: Mimo trwającego śledztwa w łódzkim pogotowiu odradza się proceder handlu informacjami o zgonach pacjentów – wynika z informacji „Gazety” i Radia Łódź. Spadła tylko cena: dziś „skórę” można kupić już za 300 zł. GW 101/2002

WD, MS **skóra** 1. ‘zewnątrzna powłoka ciała kręgowców, pełniąca funkcję ochronną, biorąca udział w termoregulacji, oddychaniu, wydalaniu (pot) i gospodarce wodnej; zawiera receptory wrażliwe na dotyk, ucisk, ciepło, zimno, ból oraz barwnik melaninę, który decyduje o jej zabarwieniu’, 2. ‘produkt otrzymywany ze skóry niektórych zwierząt przez odpowiednie wyprawienie służący do wyrobu różnych przedmiotów codziennego użytku (np. obuwia) oraz artykułów przemysłowych; także wyprawiona skóra zwierząt futerkowych’, 3. pot. ‘zewnątrzna powłoka czegoś (np. owoców); wierzchnia warstwa chleba, mięsa itp., często twarda, spieczona’

Δ skóra naczynkowa ‘cera twarzy charakteryzująca się skłonnością do pęknięcia naczyń krwionośnych głównie pod wpływem czynników atmosferycznych’: Masz skórę suchą, naczynkową lub wrażliwą, stosuj peeling rzadko – raz–dwa razy w miesiącu. Wybierz najdelikatniej złuszczący naskórek peeling enzymatyczny z enzymami owocowymi lub ziołowymi. GWWysOb 14/2003

skórogłowy środ. ‘skinhead (p.) wyróżniający się m.in. ogoloną głową’: Na murach nieudolne graffiti, Anka kocha Krzyśka, celtyckie krzyże wymalowane ręką miejscowych skórogłowych. GW 181/2001

NS2 **skin, skinhead** ‘członek subkultury grupy młodzieżowej, dla której charakterystyczny jest kult przemocy, postawa rasistowska, szowinistyczna’, **skinaera, skinheadowski, skinopodobny, skinowski, skinowy**; NS3 **skinheadka, skinheadzki, skinol, skinowanie**

skrzynka Δ skrzynka e-mail ‘adres poczty internetowej’: Dzięki wbudowanemu programowi pocztowemu można korzystać z kilku skrzynek e-mail, odbierając i wysyłając pocztę elektroniczną z załącznikami. Polit 17/2005

NS3 **Δ internetowa skrzynka pocztowa**

Δ skrzynka intencji środ. ‘miejsce na stronie internetowej lub portalu internetowym, w którym można wpisywać intencje modlitw’: Wsparcie modlitewne można też otrzymać, korzystając ze skrzynki intencji. Wystarczy np. na stronach Mateusza wpisać w okienko prośbę o modlitwę, a trafi ona do sióstr karmelitanek w Szczecinie. Intencje wysłane z „miniportalu” salwatorianów brat Szura osobiście zanoszą do Wspólnoty Sióstr Klarysek Kapucynek w Krakowie, a te w każdy wtorek w czasie Eucharystii modlą się w intencjach internautów. Newsweek 9/2001

skuter Δ skuter śnieżny ‘rodzaj motocykla na gąsienicach przystosowanego do jazdy po śniegu; snowmobile (p.)’: Nawet nie pyta, czy umiem jeździć na skuterze śnieżnym. W jego mniemaniu jest to oczywiste, że każdy potrafi. TS 12/2008 [HZ, MB i SD i JB – skuter]

skydiving ‘skoki spadochronowe, często połączone z wykonywaniem ewolucji w powietrzu’: Skydiving, nurkowanie w powietrzu, stał się radosną i twórczą zabawą. Skoczkowie lecą grupą bez planu i ograniczeń, ktoś inicjuje grę, mijają się w powietrzu z wielką prędkością, wirują wokół wszelkich możliwych osi. Sukces 9/2002

skysurf ‘skakanie ze spadochronem z deską surfingową’: Zabawa w powietrzu zdaje się nie mieć granic, czołowi zawodnicy dochodzą w kolejnym pomysle do perfekcji i natychmiast zaczynają poszukiwać czegoś nowego, co zaszokuje kolegów, zachwyci sponsorów i przyciągnie nowych fanów. Przed kilku laty zaczęli sobie „dodać skrzydeł”. Tak powstał skysurf, czyli surfowanie po niebie na desce. Sukces 9/2002

NS3 **skysurfing**

skysurfer ‘ten, kto uprawia skysurf (p.)’: Ueli Gegenschatz – skysurfer, to zawodnik Red Bull Auroteam. [...] Przyjechali też trzej najwięksi skysurferzy świata; Stefan Klaus, Oliver Furer i legenda światowego spadochroniarstwa Eric Fradet. Sukces 9/2002

sky walker: Kasia ćwiczy głównie na przyrządach aerobowych. Najczęściej na sky walkerze. Przypomina to kółko dla chomika – śmieje się Kasia. To rodzaj biegni po okręgu, ćwiczy się na niej w pozycji stojącej, pedałuąc jak na rowerze. TS 1/2004

SLA specj. (skrót angielskiej nazwy Amyotrophic Lateral Sclerosis) ‘stwardnienie zanikowe boczne (p.)’: Zmysł węchu i smaku pozostaje w SLA nienaruszony, to wyrafinowana choroba. Polit 19/2009

slalom Δ slalom carvery: Co ciekawe, jednymi z najbardziej popularnych i uniwersalnych nart mogą się wkrótce stać tzw. slalom carvery, zaliczane do profesjonalnych nart slalomowych. Umożliwiają one jazdę w każdych warunkach: są niezwykle dynamiczne, świetnie trzymają się nawet twardego i stromeego stoku. Wprost 5/2001

slalomki ‘narty służące do uprawiania slalomu’: Wiele firm posiada w swojej ofercie więcej niż jeden model tego typu nart. W związku z tym slalomki dzielimy na narty Slalom Top przeznaczone dla narciarzy kochających pracę na stoku, slalomistów, ambitnych funkar-vingowców, ekspertów i instruktorów w szkołach nowoczesnego narciarstwa oraz narty typu Slalom Performance przeznaczone dla większości narciarzy. GW 295/2002

slam: Slam wymyślił dwadzieścia lat temu robotnik z Chicago. Slam (z ang. trzask, odgłos uderzenia w policzek) nie ma nic wspólnego z deklamacją, czytaniem wierszy z kartki. To ma być show, kreacja, prowokacja, mała forma teatralna, w której poezja jest jednym z elementów, a głównym bohaterem jest poeta. Autor staje przed publicznością i ma trzy minuty na zaprezentowanie siebie i swojej twórczości. Polit 14/2004

Δ slam poetycki ‘slam (p.)’: Wzięciem cieszą się tzw. slamy poetyckie, czyli spotkania, podczas których własną twórczość może zaprezentować każdy chętny. Jej ocena zależy nie tyle od nobliwego jury, co od widowni, która równie dobrze może autora obsypać oklaskami, co wynieść z hukiem ze sceny. *Metropol* 184/2004

slamer ‘ten, kto bierze udział w slamie (p.)’: Organizator, Dom Norymberski w Krakowie, zaplanował wykład niemieckiego slamera; prawdziwy pojedynek autorów z Niemiec, Szwajcarii i Polski oraz prezentację filmów o slamie. *GW* 265/2003

slamować ‘brać udział w slamie (p.)’: Awangardowy ruch literacki znalazł też wielu zwolenników w Rosji, gdzie kawiarnie literackie „miały zastąpić nie zawsze osiągalną maszynę drukarską”, a slamowali w nich m.in.: Majakowski, Kamiński, Chlebnikow i Jesienin. *GW* 265/2003

slamowy przym. od slam (p.): Slamowe imprezy to prawdziwe performances, czasem bogato obudowane dodatkowymi elementami: poeci występują z muzykami lub sami akompaniują sobie na przeróżnych instrumentach, korzystają ze środków teatralnych i kabaretowych, wykorzystują projekcję wideo. *GW* 4/2004

slim fast ‘preparat slim-past (p.)’: Rudi Schuberth podczas pobytu w USA jadł jedynie slim fast. – Niskokaloryczne batoniki zamrażałem w lodówce, dzięki czemu chudłem dwa razy szybciej. *Wprost* 36/2005

slow food: „Slow food” to nie tylko sprzeciw wobec szybkich barów z szybkim, podłym jedzeniem. To powrót do tradycyjnych, zapomnianych smaków. „Slow food” oznacza też tradycyjny sposób przyrządzania potraw. *Metropol* 25/2005. Slow food nie jest też dietą. Nikt tu nie liczy kalorii: jedzenie ma być przede wszystkim oryginalne i dobrej jakości. [...] Filozofia slow food: zwolnij ze smakiem. Celebryzuj posiłki, delektuj się czasem spędzonym przy stole. *TS* 2/2008

Δ kuchnia slow food ‘sposób żywienia oparty na tradycyjnej kuchni z wykorzystaniem regionalnych produktów; także: sposób spożywania posiłków polegający na delektowaniu się nimi’: Dziennikarzom oczekującym na start przygrywały regionalne kapele, a na mecie czekały na nich dania kuchni slow food. *Wprost* 9/2005

slowfoodowiec ‘producent tradycyjnych potraw, tzw. slow food (p.)’: Karol Majewski, który niedawno rozpoczął produkcję nalewek, za butelkę z pięcio-, sześcioletnim trunkiem otrzymuje 60–70 euro. Klimowski, który od maja do czerwca wyrabia 100 oscypków dziennie, jak wielu innych slowfoodowców nie rozwija produkcji na większą skalę, by nie stracić miana wytwórcy rzadkich rarytasów. *Wprost* 15/2004

slowfoodowy przym. od slow food (p.): W kraju mamy zaledwie 40 producentów żywności spełniających normy ruchu, zaś ceny slowfoodowej żywności są, niestety, wysokie. *Metropol* 25/2005

słodyczozależny w użyciu rzecz. okazj. ‘osoba, która nie może się obejść bez jedzenia słodczy’: Nocni wyjadacze lodówkowi, telewizyjni chrupacze [...], słodyczozależni i golonkonieodporni – to wszystko są przedstawiciele tego samego gatunku miłośników wielkiego żarcia. *Polit* 12/2004

słowo ◊ **słowo klucz** ‘wyraz lub grupa wyrazów, które są charakterystyczne dla treści danego tekstu’: Mind mapping polega na tworzeniu tzw. map umysłu. W jej centrum znajduje się główne zagadnienie, od którego odchodzą gałęzie prezentujące za pomocą słów kluczy dalsze skojarzenia. [...] Metro 543/2005. Wystąpienia wyborcze kandydatów pełne są słów i cytatów kluczy czytelnych dla wybranych. Wprost 24/2008 [HZ **słowa-klucze**]

small business, smal biznes ‘działalność produkcyjna, handlowa lub usługowa prowadzona na niewielką skalę; także: małe i średnie przedsiębiorstwa zajmujące się taką działalnością’: W czołówce konkursu znaleźli się również Krzysztof Pater (za propozycję obniżenia dochodów przedstawicieli small businessu o jedną trzecią) i Krzysztof Opawski (za kontynuację planu budowy najdroższych i najkrótszych autostrad świata). Wprost 5/2005 [HZ, SD, JB] Dla nich [drobnych przedsiębiorców] możliwość odpisania 22 proc. podatku VAT była szczególnie ważna, bo zasobność portfeli w polskim small biznesie nie wygląda najlepiej. gazeta.pl/2009 [JB]

smartfon, smartphon, smartphone ‘telefon komórkowy z funkcjami komputera i dostępem do Internetu; telefon multimedialny’: Najnowszy smartfon Nokia ma zaawansowane funkcje głosowe pozwalające na zorganizowanie telekonferencji dla kilku osób. Polit 17/2005. Za kilkanaście miesięcy na rynku pojawią się nowoczesne telefony komórkowe, tzw. smartphony. Metro 313/2004. Dlaczego komputerowi magnaci stawiają na smartphone’y? Ponieważ – przynajmniej tak sądzą analitycy – ta kategoria urządzeń mobilnych najsłabiej odczuje złe skutki kryzysu gospodarczego. Dziennik 45/2009

smart mob ‘inteligentny tłum (p.)’: To właśnie „smart mob” wyległ 30 listopada 1999 r. na ulice Seattle i uniemożliwił obrady Światowej Organizacji Handlu, dając początek formacji społecznego sprzeciwu, którą radykalni filozofowie nazywają „Ludem z Seattle”. Spektakularną kulminacją możliwości inteligentnego tłumu był 15 lutego 2003 r., kiedy na ulice europejskich (ale nie tylko) stolic wyległo kilkanaście milionów ludzi protestujących przeciwko wojnie w Iraku. Polit 4/2004

smartshirt: Amerykańskie fanki zdrowego życia testują od niedawna smartshirt, czyli podkoszulek, który czuwa nad rytmem serca, temperaturą ciała i mierzy ilość spalanych kalorii. TS 3/2002

smart tan ‘air-brush (p.)’: W tym roku smart tan pojawił się w salonach urody w Szczecinie, Warszawie i Poznaniu. Zabieg trwa najwyżej pół godziny. Stoisz ubrana w papierowe bikini, a kosmetyczka spryskuje ciało mgiełką samoopalacza pod ciśnieniem. Potem schniesz 10–15 minut. Rozpylany fluid jest brązowy jak make-up. TS 7/2004

smooth ‘smooth jazz (p.)’: Czy można zaryzykować twierdzenie, że smooth to główny nurt współczesnego jazzu? Raczej nie. Smooth to umiejętność dopasowania się do różnych muzycznych kontekstów. Niektórzy twierdzą, że zalicza się do tzw. muzyki środka, ponieważ melodyka kompozycji przeplata się z improwizacją. Metropol 98/2005

Δ **smooth jazz** ‘odmiana jazzu charakteryzująca się bardzo łagodnym brzmieniem’ [def. JB]: Choć wielu twierdzi, że smooth jazz to tylko prawie jazz, to muzyka ta

cieszy się na świecie często większym powodzeniem niż mainstreamowe granie. GW 113/2003 [JB]

smoothie: Smoothie to gęsty koktajl z owoców, soku czy jogurtu. W wersji letniej najlepiej użyć mrożonych owoców lub wsypać do blendera kilka kostek lodu. Do każdego smoothie dodaj banana. Będzie gładszy i gęstszy. TS 6/2004

smoothjazzowy przym. od smooth jazz (p.): W Tygmoncie zagrają artyści z najwyższej smoothjazzowej półki. [...] U boku smoothjazzowych sław na basie zagra Keith Vivens. GW 113/2003 [JB]

SMS-ować ‘esemesować (p.)’: Marcelka ma 9 lat, Jasiek też, Ela 10 lat. Siedzą od godziny w szkolnej świetlicy. Nie bawią się ze sobą. Wolą SMS-ować. Oczywiście naśladowują dorosłych, ale nie tylko. Nie potrafią się bawić. Od zawsze mają tylko elektronicznych przyjaciół. TS 9/2005 [JB]

smycz* ‘tasiemka z karabińczykiem, najczęściej noszona na szyi, do zaczepiania wizytówek, kluczy itp.’: Nie tylko wśród maluchów panuje moda na tzw. smycze, na których można nosić telefony komórkowe, klucze, maskotkę, a czasem noszą nawet samą smycz. RzeczpMag 170/2005

WD, MS **smycz** ‘rzemień lub linka do prowadzenia psa’

Δ smycz kulturowa ‘ograniczenia narzucone przez kulturę’: Być może ci, którzy tak ochoczo upijają się w Sejmie, nie zrobiliby tego we własnym domu, a po alkoholu smycz kulturowa pęka. Polit 4/2005

snekebot *środ.*: „Swordy” w Iraku pojawiają się tam, gdzie życie żołnierza może być w niebezpieczeństwie. Roboty będą umiały nie tylko strzelać, ale także rozminowywać budynki i obserwować godzinami przeciwnika. Ich jedynymi towarzyszami będą urządzenia wielkości insektów zwane „snekebot”. Te pełzające stwory są w stanie wejść niemal w każdą szczelinę i wysłać do centrali informację o zagrożeniu. Metro 543/2005

sniffer: Podobno grupy specjalne, wyposażone w tak zwane sniffery (wąchacze), czyli urządzenia analizujące skład powietrza w poszukiwaniu cząsteczek radioaktywnych lub innych niepokojących sygnałów, przeszukują Iran. Wprost 5/2005

snorkeling: Można też popробować snorkelingu, czyli nurkowania z fajką i płetwami (lepiej kupić je przed wyjazdem, będą tańsze). Polit 19/2005

snowcross ‘konkurencja snowboardowa rozgrywana jednocześnie między czterema zawodnikami na trasie zjazdowej z licznymi przeszkodami (ostre zakręty, muldy, skoki, nawroty o 360 stopni itp.)’: Mateusz Ligocki zajął w Szpindlerowym Młynie (Czechy) trzecie i pierwsze miejsce w snowcrossie w trzecich i czwartych zawodach zaliczanych do snowboardowego cyklu Twist Extreme Tour. Metropol 32/2004

snowmobile ‘skuter śnieżny (p.)’: Autor części zdjęć, Jacek Kudłaty, czołowy polski wspinacz i miłośnik snowboardu, wybrał się na deskę do freeridowego rajdu, na Alaskę. Na pokryte śniegiem szczyty wdzierał się pieszo, snowmobilem lub „na skrót” śmigłowcem. Sukces 3/2002

snowpark ‘funpark (p.)’: Atrakcje w snowparku to stałe elementy do ewolucji, tzw. raile (m.in. w kształcie trapezu i łuku), oraz boksy (szersze od raili i dzięki temu łatwiejsze). W snowparku wybudowano też mały drewniany domek. W środku dostaniemy herbatę i przekąski, można też wjechać na desce na jego dach. Metro 522/2005

snuff movie: Na temat zbrodni stulecia można usłyszeć mnóstwo plotek i hipotez. Jedni mówią, że za zabójstwami mogą się kryć sataniści, inni wskazują na handlarzy ludzkimi organami (do przeszczepów) czy wreszcie – na producentów tzw. snuff movies, czyli filmów ostatniego tchnienia, przedstawiających prawdziwą śmierć. Wprost 36/2003

snuj* okazj. ‘nudny, monotony, nieciekawny film’: Podobnie jak z zeszlórocznym „Między słowami” Sofii Copoli trudno pojąć, w jaki sposób „Bezdroża” z potencjalnie nudnawego pomysłu na film z gatunku „snuj” stał się filmem wciągającym i niepowtarzalnym. Wprost 5/2005

NS2 **snuj** ‘postać poruszająca się bez określonego celu’

snus: Unia i jej prawo nie wdzierają się tak głęboko w narodowe przyzwyczajenia, choć czasami bywają zgrzyty z powodu zwyczajów niepasujących do europejskich standardów. Tak było ze snusem – tytoniem do żucia – popularnym u naszych szwedzkich sąsiadów. [...] Szwedzi, wchodząc do Unii Europejskiej w 1995 roku, wynegocjowali sobie prawo do zażywania snusa, jak lubią. GW 8/2003

socjal ‘socjalizm’: Si znaczy to samo co cool, od kiedy cool stało się obciachem. Barmanka o bluesowym tembrze zawiadamia głośno, że latte z posypką gotowe. Jej głos robi si wrażenie, przywodząc na myśl bary mleczne w bardzo trendi epoce socjału, znanej z zapisów kronikarza Barei. Polit 5/2005

socjobiologiczny: Z wolnorynkowym liberalizmem świetnie rymuje się myślenie socjobiologiczne, neodarwinizm społeczny. Dowodzi się, że człowiek żyje dla sukcesu i że istnieje ścisły związek między sukcesem rozrodczym a sukcesem ekonomicznym, że ewolucja tak to wymyśliła. GW 219/2001 [HZ]

socjologizacja okazj. ‘wprowadzenie do literatury tematyki społecznej’: Warto zwrócić uwagę na pewien aspekt współczesnych zjawisk literackich, który nazwałbym socjologizacją literatury. Przyglądając się literaturze brytyjskiej, można zauważyć, że coraz więcej książek staje się literackimi wydarzeniami, gdyż włączając się do publicznych dyskusji na bieżące tematy, spełniają one funkcję kroniki społeczeństwa brytyjskiego przełomu wieków. GW 221/2002

socjopolityczny ‘odnoszący się do polityki społecznej dotyczącej procesów zachodzących w społeczeństwie’: W Skandynawii na wzrost dzietności Szwedek czy Norweżek wpłynęły przede wszystkim czynniki socjopolityczne i kulturowe. Wielu Skandynawów, szczególnie z klasy średniej, przestraszyła wizja społeczeństwa zdominowanego przez imigrantów. Wprost 44/2004

soczewka Δ soczewka kosmetyczna zwykle w *lm*: Nowym zagrożeniem są kupowane bez recepty i bez konsultacji z okulistą tzw. soczewki kosmetyczne: podkreślające naturalny kolor tęczówki lub zmieniające go na inny, na przykład pomarańczowy czy krwistoczerwony. Wprost 12/2004

Δ soczewka twardówkowa zwykle w *lm* ‘jeden z rodzajów soczewek kosmetycznych’: Najbardziej odmieniają oczy tzw. soczewki twardówkowe, które przykrywają całą widoczną powierzchnię gałki ocznej, tak by przypominała oko smoka czy wampira. Wprost 12/2004

softgrip ‘rodzaj antypoślizgowej miękkiej pianki, którą pokryte są uchwyty różnych przedmiotów’: Wiertarki udarowe firmy Bosch są bezpieczne dzięki rękojeści pokrytej piankową okładziną softgrip. Materiał ten zapobiega wyslizgiwaniu się urządzenia z ręki nawet podczas długiego wiercenia w solidnym betonie. Wprost 1/2002

sokomleko: Danone Polska połączył w jednym napoju zalety soku i mleka. [...] Szklanka napoju ma wartość energetyczną 125 kcal. Taka ilość „sokomleka” zawiera 30 mg witaminy C, co stanowi 50 proc. dziennego zapotrzebowania. Wprost 12/2004

solaris ‘autobus, autokar, trolejbus lub tramwaj produkowany przez firmę Solaris’: Gorąco jak na patelni – narzekają wszyscy, którzy w upał jeżdżą w Warszawie autobusami. Najgorzej jest w nowoczesnych solarisach, neoplanach i man-ach. Zainstalowano tam tylko małe uchylne okienka. GW 109/2002

solarka* 1. środ. ‘łóżko do opalania w solarium’: Jola [Rutowicz] jest strzaskana na solarce, ma szponiaste tipsy, różowe ubranka z sex-shopu, pluszowego konia, a w głowie cenne powietrze, które powinno znajdować się w atmosferze. Osoba, która wystartowała do kariery z pozycji kuriozum. Wprost 51–52/2008

2. okazj. ‘o kobiecie: opalona w solarium’: Polskim wkładem w światowy zbiór damskich wizerunków jest postać tzw. solarki. Odkąd nad Wisłą stanęły salony oferujące opalanie do woli, hebanowy odcień wypalanej skóry polskich dziewczyn stoi na czele frontu walki ze stereotypem bladolicyj Słowianki. TS 12/2005

solidarność \diamond **solidarność jajników środ.** ‘solidarność kobiet’: Między kobietą sędzią a powódką, powiadają w SOPO [Stowarzyszeniu Obrony Praw Ojca], nawiązuje się „solidarność jajników”. Wprost 11/2001

solista* śrdod. ‘singel (p.)’: Single, nie zważając na koszty, będą szukać, testować, kokietować, by stwierdzić, że osiągnięcie celu jest bardzo trudne. Solista jest bowiem tworem niejednoznacznym i choć zdarza mu się romansować, nie pozostaje długo w jednym związku. Polit 38/2002

NS2 **singel 2.** ‘osoba stanu wolnego, żyjąca w pojedynkę, bez stałego partnera’, **singlowiec**; WD, MS **solista 1.** ‘artysta występujący solo, wykonawca utworu solowego lub partii solowej’, 2. *sport.* ‘zawodnik biorący udział w indywidualnej konkurencji sportowej’

solistka* ‘singlerka (p.): 40 proc. Amerykanów, jedna trzecia Francuzów i niewiele mniej Brytyjczyków żyje solo. Większość to wykształcone samodzielne kobiety. Francuzki nazywają się solistkami, w Ameryce są quirkyalone, czyli zakręcone, a według najnowszych trendów językowych: odklejone. TS 2/2005

NS3 **singlerka, solowa** ‘kobieta żyjąca bez partnera, samotnie’; WD, MS **solista** p. wyżej

somatyzacja specj.: – Ta choroba może być jedną z form somatyzacji, czyli uewnętrznienia stresu lub lęku. Takim samym jak łomotanie serca, mdłości, drżenie rąk czy biegunka – mówi psychiatra dr Dariusz Wasilewski. TS 2/2004

sommelier 1. ‘specjalista w dziedzinie wiedzy o winie oceniający gatunki win i ich jakość’: Do niedawna zasady degustacji win, umiejętność czytania winnych etykiet czy sekrety produkcji były zarezerwowane dla profesjonalistów – sommelierów lub hurtowych sprzedawców. Metropol 195/2005

2. ‘wykwalifikowany kelner specjalizujący się w doborze win do posiłku’: Brak etatu sommeliera w restauracji skutkuje żadną lub nijaką współpracą z szefem kuchni przy budowie karty win, nie wspominając o restauracyjnej piwnicy, której po prostu nie ma. Przekr 13/2008 [JB 1. ‘rzeczoznawca oceniający gatunki i jakość napojów na podstawie ich wyglądu, smaku i zapachu’, 2. ‘osoba zarządzająca piwnicą win’]

son: Jeden z najsłynniejszych zespołów grających tradycyjną kubańską muzykę son Septeto Nacional wystąpi 5 maja w poznańskim klubie Blue Note oraz dzień później w Warszawie. GW 102/2004

sondażomania ‘przeprowadzanie zbyt wielu sondaży, przywiązywanie zbyt dużej wagi do ich wyników’: Roman Giertych: w Polsce zauważam sondażomanie, tymczasem te sondaże się po prostu mylą. Metro 609/2005

songwriter ‘wykonawca napisanych przez siebie piosenek, niekiedy tylko autor tekstów do nich’: Co zadziwiające, aż do początku lat 80. w naszej muzyce rockowej praktycznie nie istnieli klasyczni songwriterzy, czyli wykonawcy śpiewający własne teksty. Słowa do najwybitniejszych piosenek lat 60. i 70. tworzyli albo utalentowani zawodowcy, przede wszystkim Agnieszka Osiecka, Leszek Moczulski, Andrzej Mogielnicki, albo wykonawcy wykorzystywali wiersze i poematy wieszczów. Wprost 19/2005

songwriterka forma żeńska od songwriter (p.): W latach 90. nie brakowało wybitnych nowych autorów (Maciej Maleńczuk, Kuba Sienkiewicz, Artur Rojek), jednak najbardziej nośnym zjawiskiem tej dekady było pojawienie się grupy młodych songwriterk (Kasia Nosowska, Edyta Bartosiewicz, Agnieszka Chylińska, Kayah), które zaprezentowały nieznaną dotąd, drapieżną żeńską wrażliwość. Wprost 19/2005

songwriting ‘pisanie piosenek, także wykonywanie tych piosenek przez ich autora’: Nagrany nie jako swojski Pete, ale dorosły Peter Doherty pod okiem Stephena Streeta zaskakuje sprawnym songwritingiem i otwartością muzyczną. Dziennik 72/2009

sonoforeza *środ.* ‘zabieg polegający na wprowadzaniu w głąb skóry substancji aktywnych za pomocą ultradźwięków’: Należałoby również wzmocnić ścianki naczynek, wciskając w skórę prądem (jonoforeza) i ultradźwiękami (sonoforeza) silnie działające kosmetyki na naczynka. Look 12/2003

sorbet* 1.: Sorbety – bajeczne desery lodowe. Znano je już w starożytności, ale popularność zdobyły dopiero w minionym stuleciu. Potem jednak przegrały konkurencję z lodami. Dziś moda na sorbety wraca, głównie dlatego, że są niskokaloryczne. Robi się je bowiem z soków lub piure owocowego, bez dodatku tłuszczu i jaj. gazeta.pl /2006 [JB 2.]

2. *środ.*: Producenci używają słowa „sorbet”, jeśli kosmetyk ma składniki chłodzące, orzeźwiający skórę. TS 8/2005

WD **sorbet** ‘zimny napój z soków owocowych i cukru, z dodatkiem alkoholu’

sos Δ sos barbecue ‘sos do mięsa składający się m.in. z czosnku, miodu i keczupu’ [def. SD]: Żeberka pociąć na porcje (takie 6–10 cm długości), poukładać luźno w rynience, na każde dać łyżkę sosu barbecue, i do podgrzanego piekarnika. GWWysOb 21 maja/2004 [SD **barbecue** d] ‘sos do mięsa składający się m.in. z czosnku, miodu i keczupu’, JB 3.]

Δ sos mole ‘sos meksykański, którego bazą jest kakao lub gorzka czekolada oraz ostre chilli i orzechy’: Szef kuchni poleca również kawałki piersi kurczaka w meksykańskim sosie mole ze świeżą kolendrą oraz nasionami sezamu. GW 113/2003

soundtrack ‘zapis części lub całego utworu muzycznego z filmu lub gry wideo na nośniku dźwięku; także: wydania płytowe złożone z kolekcji takich nagrań’: Zaczęło się chyba od popularności soundtracków. Któż nie pragnie nadać życiu wagi i blasku, sprawić, by zmieniło się w film? Najłatwiej to zrobić za pomocą muzyki – taka w niej siedzi magia. Można wybrać muzykę do filmu, który właśnie obejrzelismy, a który nas zafascynował. Polit 1/2005 [HZ, JB ‘muzyka i piosenki z filmu utrwalone na nośniku dźwięku’]

sound system ‘sprzęt służący do nagłaśniania imprez muzycznych; także zespoły obsługujące te imprezy’: To jedyny rodzaj muzyki, działający na człowieka tak pozytywnie – mówi Kaśka, a jej zdanie podzielają inni bywalcy koncertów i sound systemów. [...] Pojedynek sound systemów ma na celu zaprezentowanie osiągnięć poszczególnych zespołów (didżejów lub MC’s). Sound systemy grają według wylosowanej wcześniej kolejności. Rywalizacja składa się z paru etapów, które podzielone są wg trudności muzycznych. Metropol 41/2004

SPA, spa ‘ośrodek rekreacyjny zapewniający odnowę biologiczną, w którym wykorzystuje się lecznicze walory wód naturalnych’: Kiedyś SPA znaczyło sanus per aqua, czyli zdrowie dzięki wodzie. Dziś SPA to synonim wypoczynku, który łączy relaks z pielęgnacją urody. TS 6/2004. Korty zimowe, twarde, trawiaste, a i liściaste, gdy dusza zapragnie, indywidualny program fitness, jogguje z wami osobista trenerka. Monstrualne pole golfowe, bicze wodne, spa, kryty basen o pojemności 500 tysięcy galonów. TS 7/2002

NS3 farma piękności ‘rodzaj ośrodka rekreacyjnego zapewniającego odnowę biologiczną, oferującego różnorodne zabiegi (np. masaże, saunę) poprawiające kondycję fizyczną i urodę’

Δ centrum spa ‘SPA (p.)’: Przynajmniej raz w roku odpoczywam w jednym z centrów spa – w różnych zakątkach świata. Wprost 29/2006

spad* środ. ‘uczeń powtarzający klasę’: Szkoła, w której lądują same „spady” oraz ci, co nie dostali się gdzie indziej i skazani na degradację zawodową nauczyciele, rękami i nogami broniła się przed uszczupleniem klas, bo grozi to po prostu zamknięciem takiej placówki. Polit 40/2003 [HZ]

WD, MS **spad** 1. ‘nachylenie jakiejś płaszczyzny w stosunku do poziomu; płaszczyzna nachylona’, 2. rzad. ‘spadanie’, 3. ogr. ‘owoc, owoce spadłe z drzew’

spadkówka środ. ‘odpis orzeczenia sądu w sprawie spadkowej’: Większość swoich klientów Iwona F. nie poznała osobiście. Dzwonił zwykle jakiś znajomy prawnik, iż ma koleżankę albo kuzyna: pani Iwonko – pytał – da się na jutro zrobić spadkówkę? Polit 8/2001

spadochroniarz* środ. ‘spad (p.)’: – Zaczęłam teraz, we wrześniu, pracę w szkole. I dano mi klasę, w której znaczna część to „spadochroniarze” – ci, co nie zdali w poprzednim roku. Nikt nie chciał ich wziąć, nikt nie uprzedził mnie nawet, że będę miała problemy. Można powiedzieć, że wśród grona pedagogicznego mamy do czy-

nienia z osobliwą odmianą „fali”, gdzie pedagogiczną młodź – a w terminologii wojskowej kotów – przeciwstawia się uczniowski „trepom”. Polit 40/2003 [HZ 2.]
WD, MS **spadochroniarz** ‘skoczek spadochronowy’

spaghetteria ‘lokal gastronomiczny, w którym głównym daniem jest spaghetti’: Mam wrażenie, że można by zrobić wspaniały interes, otwierając restaurację pod szyldem „Dom pierogów” czy „Pierogowy raj”, tak jak są pizzerie, włoskie spaghetti i amerykańskie pancake house. Wprost 9/2002

spam: Amerykański Senat wypowiedział zdecydowanie wojnę tzw. spamom – materiałom, które bez zgody adresata są przesyłane mu pocztą elektroniczną. Są to zazwyczaj reklamy, lecz także często materiały o charakterze pornograficznym. Rzeczp 249/2003 [HZ, JB, BD]

spamerstwo ‘działalność spamerów (p.)’: Pierwszy udokumentowany przypadek spamerstwa odnotowany został w 1978 r., kiedy niejaki Gary Thurek postanowił posłużyć się Arpanetem do zareklamowania nowego komputera swej firmy. Polit 10/2005

NS3 **spamer** ‘ten, kto wysyła niepożądane, niechciane wiadomości za pomocą Internetu’

spamming ‘wysyłanie spamów (p.)’: Canter i Siegel nie wykazali skruchy, a co gorsza ich spamming odniósł komercyjny sukces. Na swej, prawie darmowej, reklamie zarobili ponoć około 100 tys. dolarów. Polit 10/2005 [HZ]

spamować ‘przesyłać spamy (p.)’: Spamuj lokalnego posła. Przewrotna fascynacja śmieciami przesyłanymi ludziom przez Internet, reklamami, łańcuszkami szczęścia i głupimi kolażami zaowocowała powstaniem serwisów takich jak Spam Archive. Przekr 12/2004 [JB]

spamowanie

spamowy przym. od spam (p.): Wcześniej czy później muszą w tej sprawie coś postanowić, jeśli chcą uchronić świat przed spamową lawiną. Polit 10/2005

specjalny Δ specjalna strefa ekonomiczna ‘ściśle określony obszar kraju, na którym działalność gospodarcza może być prowadzona na preferencyjnych warunkach’: To 360 ha lotniska, w którym Redzikowo widziało szansę rozwoju. W lotnisku oraz w posadowanej o rzut beretem specjalnej strefie ekonomicznej. Polit 35/2008

specprogram ‘projekt opracowany pod kątem określonych grup odbiorców’: Fiskus i prawo pracy dorzucają kolejne ciężary i zobowiązania. Nie brakuje specprogramów adresowanych do przedsiębiorców, ale uparcie rozmijają się one z oczekiwaniami zainteresowanych. Wprost 2/2003

specprokurator ‘prokurator powołany do ścigania określonych rodzajów przestępstw’: Partia Demokratyczna chce też w czasie, gdy Polacy zasypywani są informacjami, że jest źle i bardzo źle, przypominać, że ponad 15 lat polskiej transformacji nie jest pasmem klęsk, a raczej powodem do dumy, i że nie trzeba dziś sięgać po środki nadzwyczajne, po speckomisje i specprokuratorów, by państwo naprawiać. Polit 9/2005

speed*: A że piwo i trawa w końcu lekko zamulają, w klubie łyka się pigułkę extasy lub amfetaminę – dla speedu, czyli pobudzenia. Polit 25/2005

NS2 **speed** ‘substancja pobudzająca, zwykle syntetyczny narkotyk, wywołująca euforię’

speed-dating, speed dating ‘szybka randka (p.)’: Wiele modnych klubów próbuje organizować system szybkich randek, które wzorem spotkań wirtualnych nie wymagają od uczestników zbyt wielkiego zaangażowania czasu ani emocji. Randki tego typu można odbyć, poza stolicą, w Krakowie, Trójmieście, Wrocławiu. Podczas seansu speed-dating każda ze spotykających się par dostaje formularz i w ciągu 3 minut musi podjąć decyzję. Polit 7/2003

speedowy przym. od speed (p.): W jej snach mieszają się dwa życia. Rodzinne, uładzone, z obowiązkową niedzielą mszą. I to piątkowe, speedowe, kiedy w bardzo obcisłych dżinsach [...] poluje na klientów przy dworcu PKP we Wrocławiu. Na „harceryków”, jak ich nazywa. Newsweek 1/2004

spektralista: O wiele większe wrażenie wywarło dzieło francuskiego twórcy Gerarda Griseya, zaliczanego do kręgu tzw. spektralistów – to kolejni -iści, którzy są dziś w modzie. Ich muzyka polega na przyglądaniu się dźwiękowi, jego budowie (spektrum; stąd nazwa kierunku), jak pod mikroskopem. Polit 2/2004

spękać* ‘przestraszyć się’: Nie miałem wyjścia, skoro miejscem akcji jest wesele. Mogłem kombinować, „Wesele 2004” czy coś w tym stylu, ale nie spękałem. Zresztą nie było odwrotu, wiedziałem, że będę musiał zmierzyć się z mitem arcydramatu narodowego, wziąć na klatkę te wszystkie ataki, które nastąpią. I nastąpiły. Polit 3/2005
WD, MS **spękać** ‘popękać, potraskać’

spice-thriller: Film reklamowany jest jak trzeba, słyszymy więc, że spodziewać się możemy wielce oryginalnego spice-thrillera, czyli dreszczowca kosmicznego, należycie wzbogaconego efektami specjalnymi. Polit 47/2002

spiderman ‘bohater pozytywny mający cechy filmowego „Spider-Mana”’: Świetnie pamiętam Bolka i Lolka, Jacka i Agatkę. Często wracam do bohaterów z czasów młodości. Kapitan Żbik i porucznik Borewicz to byli nasi batmani i spidermani. TS 10/2003

spike ‘przeciwpancerne pocisk samonaprowadzający izraelskiej firmy Rafael’: W ciągu 10 najbliższych lat Mesko ma wyprodukować 2675 spike’ów (czyli w przeliczeniu na jednego pracownikozwiązkowca około 1,6 rakiety). Rakiety Spike nie uratują firmy. Wprost 2/2004

spinning*: Spinning to ćwiczenia na rowerze stacjonarnym z przerzutkami. Imitują jazdę pod górę, po piachu, na płaskim terenie. [...] Spinning wyrabia świetną kondycję i sylwetkę, niszczy cellulitis. TS 9/2002

WD, MS **spinning** ‘rodzaj wędki z długą żyłką nawijaną na kołowrotek, służącej do łowienia ryb; sposób łowienia ryb drapieżnych na taką wędkę’

spin-off ‘wykorzystywanie w celach komercyjnych spodziewanych osiągnięć w różnych dziedzinach: naukowej, technologicznej itp.’: Firma garażowa to tylko część kalifornijskiego mitu. Inną jest firma spin-off. Firmy takie powstają jak grzyby po deszczu w otoczeniu akademickim. Gdy tylko w wyniku prac laboratoryjnych pojawi się szansa na opracowanie nowego produktu lub usługi, naukowcy natychmiast zakładają spółkę, najczęściej z pomocą uczelni, by skomercjalizować technologię. Polit 22/2003

spintronika specj.: Co to jest spintronika? To nowa dziedzina elektroniki. W tradycyjnych układach scalonych nośnikiem informacji są zmiany w przepływie prądu. [...]

W spintronice brany jest pod uwagę również spin, czyli obrót elektronu, który wytwarza pole magnetyczne. [...] Profesora Tomasza Dietla nagrodzono za badania teoretyczne w dziedzinie spintroniki, czyli alternatywnego wykorzystania możliwości elektronu, będącego podstawą wszystkich nowoczesnych urządzeń cyfrowych. Metro 576/2005

spirala Δ spirala agresji ‘narastająca agresja, będąca odpowiedzią na czyjeś napaściwe, brutalne zachowanie bądź wynikająca z własnych agresywnych zachowań’: Jednak nie każdy rodzic, który czasem daje dziecku klapsa, wpada w taką spiralę agresji. Ale każdy to ryzykuje. GWWysOb 18/2003 [HZ przykład użycia]

Δ spirala deflacyjna ‘pogłębiająca się deflacja, ciągłe zmniejszanie się ilości pieniędzy w obiegu’: Przedsiębiorstwa, które nie mogą podnieść cen, redukują koszty, zwalniając pracowników, ale bezrobotni będą wydawać pieniądze tylko wtedy, jeżeli ceny towarów i usług spadną... Ten rodzaj spirali deflacyjnej niepokoi ekonomistów i szefów firm. Wprost 30/2003

NS2 **spirala** ‘ciągły wzrost, narastanie czegoś, np. cen, zbrojeń’

Δ spirala długów ‘ciągłe narastanie długów’: Nagle okazało się, że bez wiedzy prezydenta, któremu urzędnicy podsuwali optymistyczne statystyki, powstała spirala długów. GW 160/2003

Δ spirala marketingu ‘zabiegi marketingowe nieustannie zwiększające swoją intensywność i zakres, podejmowane w celu zaspokojenia coraz większych potrzeb rynku’: Specjaliści wysokiej klasy nakręcają spiralę marketingu, pracują nad tym, jak sprzedać widowisko, jakim jest mecz piłkarski. To oni kreują modę na koszulki, buty, spodnie, napoje. Lansują marki i typ zachowań. Polit 30/2004

Δ spirala nienawiści ‘wzmagająca się agresja będąca odpowiedzią na równie agresywne zachowanie’: Błagajmy Boga, aby się nie nasilała spirala nienawiści i przemocy. TygPow 38/200

spiskolog okazj. ‘osoba tworząca teorie spiskowe (p.) lub w nie wierząca’: Tymczasem to kościelne radio [Radio Maryja] jest jedynym w Polsce elektronicznym medium, gdzie szerzy się spiskową teorię historii. Wbrew elementarnej zasadzie etyki mediów – kościelnych i niekościelnych – radiomaryjnym „spiskologom” nie przeciwstawia się w tych programach żadnych innych racji i stanowisk. Polit 11/2005

spiskologia okazj. ‘teoria spiskowa (p.)’: „Prawdziwi Polacy i katolicy – pisał w znakomitym szkicu o „spiskologii” historyk ks. prof. Jan Kracik – wbijają w głowy tym mniej prawdziwym, za pomocą anteny lub gazety, że wiadome siły międzynarodowe i rodzime podkopują i reżyserują, obcy zaś zajmują się głównie czyhaniem na nasze. Polit 11/2005

spiskowy ◇ spiskowa teoria historii p. teoria

◇ teoria spiskowa p. teoria

spitowanie środ. ‘mocowanie w skałach podczas wspinaczki spitów, tj. specjalnych kotwi rozporowych’: Spitowanie to mocowanie stałych kołków asekuracyjnych. Sukces 4/2002

spitownica środ. ‘niewielkie urządzenie służące do spitowania (p.)’: Janusz, Jacek i Staszek nie używają wiertarek napędzanych słońcem, wbijają kołki za pomo-

ca ą spitownicy. Unikają ingerencji w skałę, gdy jednak ściana „odchodzi” od pionu nad głowę czy dochodzą do wiszącego okapu, zaczyna się przewieszanie z haka na hak, metr po metrze. Sukces 4/2002

spoko pot. ‘spokojnie, także: w porządku, dobrze’: Kiedy doszło do filmowego nagrania, potem do dubla, dźwiękowcy rzucili litościwie z reżyserki: – Emilian, nie wysilaj się tak. Spoko! Dźwięk saksofonu możemy przecież podłożyć. GW 135/2002. Na Portalu Edukacyjnym niejaki Lord zachwala swoje warszawskie gimnazjum: „Jest fajnie. Jak ci się coś nie podoba, można spuścić łomot nauczycielowi, alkohol tolerowany, ziółko się znajdzie, ogólnie spoko szkoła”. Przekr 15/2008

Δ spoko loko środ. ‘spoko (p.)’: Celebryta to zwierzę medialne, które celebrytuje swoją własną osobę głównie poprzez wypowiedzi w stylu: „jest w porzo”, „pełen luz”, „spoko loko”, „ale jazda”. Tak naprawdę jest to osoba znana powszechnie z byle czego, czyli bóg lub bogini tabloidu (a mniej elegancko: „mięso na pierwszej stronie”). Wprost 49/2010

spoks środ. ‘spoko (p.)’: Profesor Bralczyk jak zwykle miał rację, ale nie dodał, że nie tylko używamy mniej słów, ale są one coraz krótsze, a właściwie coraz więcej z nich stanowi zaszyfrowane skróty. Rzecz nie w kastrowaniu, za przeproszeniem końcówek, np. „spoks’ zamiast „spokojnie” czy „w porzo” zamiast „w porządku”. To jest jeszcze git, wszystko jarzę. TS 12/2004

spolsatyzować się okazj. ‘obniżyć swoje wymagania co do poziomu programów telewizyjnych do nadawanych w Polsce’: Starły się dwa poglądy, dość zresztą powszechne. Pierwszy to ten, że za PRL-u ludność, dzięki dobremu państwu, chłonęła kulturę wyższą, ogólnie szlachetniejąc, a teraz, poddana działaniu okrutnego kapitalizmu, dała się ogłupić i spolsatyzować – jak to określił rzecznik pierwszego poglądu Kazimierz Kutz. GW 275/2001

społeczeństwo Δ społeczeństwo konsolacyjne: Ebguy uważa, że społeczeństwo konsumpcyjne weszło w kolejną fazę i zmienia się stopniowo w społeczeństwo konsolacyjne, czyli takie, które bezustannie musi się pocieszać. TS 10/2003

Δ społeczeństwo obywatelskie ‘społeczeństwo znające swoje prawa i obowiązki, respektujące powinności wobec własnego państwa’: Aresztowano go, gdy przed nikim nie uciekał, ale leciał do Nowosybirsk, by wygłosić wykład o społeczeństwie obywatelskim. GW 294/2005 [HZ]

spondyloartropatia specj.: Nasze badania wykazały, że w Polsce aż 42 proc. osób chorych na spondyloartropatię, czyli zapalenie stawów kończyn i kręgosłupa, ma przeciwciała świadczące o przebyciu infekcji bakteriami *Chlamydia trachomatis*. Wprost 27/2004

sponsoring* ‘utrzymywanie kogoś w zamian za świadczenie usług seksualnych’: Eliza szukała mężczyzny do seksu, bez zobowiązań. Sponsoring – wykluczony. Odpowie na każdą ofertę nagranych do komórki. Gala 45/2004

NS2 **sponsoring** ‘finansowanie jakiejś (czyjejś) działalności, jakiegoś przedsięwzięcia; sponsorowanie’, **sponsor, sponsorat, sponsorować, sponsorski**; NS3 **sponsor***, **sponsorować* iron.** ‘utrzymywać kogoś w zamian za świadczenie usług seksualnych’, **sponsorowanie**

sponsoringowy przym. od sponsoring (p.): Był to wprawdzie kontrakt sponsoringowy, ale obejmujący także udział piłkarzy w reklamach. Polit 47/2001 [HZ, BD] NS2 **sponsoring** ‘finansowanie jakiejś (czyjejś) działalności, jakiegoś przedsięwzięcia; sponsorowanie’,

sponsorówka ‘kobieta korzystająca ze sponsoringu* (p.)’: Ułatwia zdradę anonimowość życia w wielkich blokach, gdzie się kwateruje sponsoring i strach przed AIDS – bo sponsorówka to jednak coś na stałe. Polit 7/2001

sportowo-wystawienniczy ‘centrum sportowe, w którym można organizować różnego rodzaju wystawy’: Centrum sportowo-wystawiennicze bardzo by się Warszawie przydało – mówi Marcin Świącicki, były prezydent Warszawy. Polit 7/2001

spot* ‘miejsca do uprawiania windsurfingu (p.), kitesurfingu (p.) lub skateboardingu (p.)’: Spot – miejsce uprawiania windsurfingu lub kitesurfingu. Nowo odkrytym „spotem” jest Cabarete na Dominikanie. W trzykilometrowej zatoce są liczne wypożyczalnie sprzętu. Sukces 6/2002. Władze Katowic planują budowę biurowca na miejscu pomnika Trudu Górniczego. [...] – Od połowy lat 90. to najlepszy spot [miejsce do uprawiania skateboardu] w regionie, ma idealną nawierzchnię – mówi Paweł. Plac wyłożony granitem to kwadrat 50 na 50 metrów. Metro 1015/2007

NS2 **spot** ‘krótki film reklamowy’; NS1 **winsurfing** ‘specjalnie wyprofilowana deska z przytwierdzonym żaglem służąca do pływania’, NS2 **skateboarding** ‘jazda na deskorolce’

spotkanie \diamond **spotkanie o pietruszkę** ‘mecz, którego wynik o niczym nie decyduje, mecz bez znaczenia’: Mecz z USA był dla Polaków spotkaniem o pietruszkę. Jednak biało-czerwoni zapowiadali, że będą chcieli walczyć o honor i tego spotkania nie odpuszczają. Metropol 1/2002 Metropol 1/2002

NS2 \diamond **grać o pietruszkę**; NS3 \diamond **walczyć o pietruszkę**

spotowy: PKN Orlen, według naszych informacji, nie dokonał żadnego spotowego (czyli okazynego) zakupu ropy. Wprost 47/2005. Był to ostateczny sukces prowadzącej od kilku lat polityki, której celem było uniemożliwienie Państwowemu Górnictwu Naftowemu i Gazowemu (PGNiG) dokonywania okazynych (tzw. spotowych) zakupów tańszego od rosyjskiego gazu z Turkmenistanu czy Kazachstanu. Wprost 42/2006

spowalniacz* ‘próg spowalniający (p.)’: Pytałem w zarządzie Terenów Publicznych o podstawę prawną do zamontowania progów spowalniających na ścieżce rowerowej. Chodziło mi zarówno o to, „jakim prawem”, jak i o to, kto to zatwierdził technicznie. Te spowalniacze nie nadają się dla rowerów. GW 134/2001

WD, MS **spowalniacz** fiz. ‘w reaktorach jądrowych: substancja (grafit, woda, beryl) zmniejszająca energię neutronów w celu ich skutecznego wyzyskania do wywołania reakcji rozszczepienia jąder’

spowalniający Δ **próg spowalniający** p. **próg**

spowiedź Δ **spowiedź on-line** ‘spowiedź przez Internet’: Choć watykańska Rada do Spraw Mediów ogłosiła w czerwcu, że „spowiedź on-line nigdy nie będzie możliwa”, obecność Kościoła katolickiego w sieci staje się coraz bardziej zauważalna. Newsweek 9/2001

spółka Δ **spółka medialna** ‘spółka będąca właścicielem mediów (prasy, radia, telewizji)’: Ostatni wzrost Agory i TVN świadczy, że sektor spółek medialnych na-

leży do grupy firm mniejszych, wykazujących większą odporność na wahania cen surowców lub kursów walut. RzeczpMag 270/2005

spółka-pijawka *środ.*: Organizuje się na przykład sieć spółek-pijawek wokół firmy-matki dłużnika. Werbuje się współpracownika w firmie i małe firemki przejmują udziały. Potem firemki wysysają, co się da i doprowadzają firmę dłużnika do bankructwa. Albo inaczej: firmy-pijawki biorą towary i usługi na kredyt, którego nie zamierzają spłacić. Polit 18/2004

spółka-wnuczka *środ.* ‘spółka wyodrębniona ze spółki-córki (p.)’: Do tego spółki-córki tworzyły (przy udziale WFOŚ lub same) spółki-wnuczki także utrzymujące się z publicznych pieniędzy. GW 81/2002

NS3 **spółka-córka** ‘samodzielne przedsiębiorstwo wyodrębnione ze spółki-matki’

sprawa Δ sprawa Olina ‘afery Oleksgo (p.)’: Teczeki Macierewicza w 1992 r., sławetna sprawa inwigilacji prawicy za rządów Hanny Suchockiej i wreszcie kulminacja, czyli sprawa Olina w 1995 r., sprawiły, że zaczęliśmy się obawiać tego „państwa w państwie”, które w dodatku odmawia dostępu i kontroli. Polit 23/2003

Δ sprawa Rywina ‘afery Rywina (p.)’: Jak pani może wie, „Rzeczpospolita” wydała książkę ułożoną z dywagacji wokół „sprawy Rywina”. Polit 30/2003

sprawczość ‘możliwość wpływania na coś’: Dzięki „Big Brother” i podobnym programom mamy poczucie sprawczości. Nie ma reguł gry, ale są sędziowie. To widzowie – jak dawniej obserwatorzy walk gladiatorów – pokazują „góra lub dół” – uważa dr Mrozowski. GWWysOb 10/2001

sprawiedliwy Δ sprawiedliwy handel p. handel

sprzedawalność ‘nadawanie się, przydatność do sprzedaży’: Następuje merkantylizacja wartości, pod wartość podstawia się sprzedawalność. Łatwo tłumaczy się wszystkie mechanizmy – ludzie chcą kupić, ludzie nie chcą kupić. GW 219/2001

sprzedaż Δ sprzedaż sugestywna *środ.*: Jednak najlepsze wyniki daje to, co autorzy nazywają „sprzedażą sugestywną”. Chodzi o to, by przez używanie odpowiednich zwrotów zachęcić klienta do zamówienia kolejnej potrawy. Polit 13/2002

sprzęt Δ sprzęt audio-wideo ‘urządzenia służące do nagrywania, przetwarzania i odtwarzania dźwięków i obrazów’: W bitwie o polski rynek, wart tylko w segmencie RTV 16–18 mld zł rocznie, padają trupem pierwsze sieci, zwłaszcza rodzime, inwestujące głównie w małych i średnich miastach. Dopiero co wniosek o ogłoszenie upadłości złożył gorzowski Mars handlujący sprzętem gospodarstwa domowego i audio-wideo [...]. Wprost 42/2005 [MB **sprzęt audio-wideo** przykład użycia]

spychanie ◇ spychanie problemu pod dywan p. dywan

squatować ‘żyć w squatach (p.)’: Pierwszy zlot squatersów. Pojawiły się hasła – Pozwólcie nam squatować! GW 94/2005

squatowanie

NS2 **squat** ‘niezamieszkaną dom zajęty na dziko przez squatterów (p.)’, **squatter** ‘członek nieformalnej grupy młodzieżowej zamieszkujący opuszczone domy’

stacja Δ stacja dokująca ‘urządzenie rozszerzające funkcjonalność innych urządzeń, np. laptopa, tabletu, aparatu cyfrowego; także: urządzenie umożliwiające łą-

dowanie baterii sprzętu do niego przyłączonego': Za dodatkowe 80 USD można nabyć stację dokującą, która umożliwi kopiowanie zdjęć do komputera. Wprost 6/2002
Δ kodowana stacja telewizyjna 'telewizja komercyjna nadająca program zakodowany, który można odbierać za pomocą dekodera (p.)': Warto wspomnieć, że kontrakt wtedy podpisany uznano za skandaliczny, bo dawał pierwszeństwo ukazania się filmu na DVD przed emisją w płatnej, kodowanej stacji telewizyjnej Canal Plus. Polit 30/2004 [SD przykład użycia]

stacyjnik *środ.* 'właściciel stacji paliw lub ten, kto obsługuje stację paliw': Klienci wracają do Orlenu. Kierowcy doceniają zmiany, które zachodzą. Widzą uśmiechnięte twarze „stacyjników”, jak ich nazywają, i mile odbierają gotowość pomocy czy rady. Sukces 12/2002

stać **◇ stać pod ścianą** *pot.* 'nie mieć możliwości wyboru, nie mieć żadnego wyboru': W sprawie tworzenia rządu PSL stoi pod ścianą i nie ma się dokąd cofnąć. Polit 24/2004

NS2 **postawić kogoś pod ścianą**

stag movies *środ.*: Francuski wkład w gatunek był tak wielki, że określenie „film francuski” szybko stało się synonimem filmu erotycznego. Z kolei w terminologii anglosaskiej na początku wieku upowszechniło się określenie stag movies, czyli filmy dla mężczyzn (stag – ang. samiec). Polit 28/2003

stalker 'osoba uporczywie nękająca, prześladowająca kogoś; sprawca stalkingu (p.)': Od lat w amerykańskiej czołówce najbardziej zagrożonych atakiem stalkerów widnieją nazwiska Madonny, Cher, Julii Roberts, Sylvestra Stallone i Toma Cruise'a. Gala 36/2002

stalking: Krystynę, dentystkę z Warszawy, pacjent tak zaszczuł dowodami miłości, że do pracy jeździła w obstawie krewnych. Padła ofiarą stalkingu, czyli uporczywego i długotrwałego nękania przez wielbiciela. Jeśli wierzyć statystykom, w Polsce mogą być nawet setki tysięcy ofiar stalkingu. Dziennik 277/2008

stan **Δ stan dysforyczny** *specj.*: Ta przypadłość dotyka siedem – osiem procent kobiet. Charakteryzuje się chwiejnością emocjonalną, często też stanem dysforycznym, tj. obniżonym nastrojem i jednoczesną bardzo silną drażliwością. Look 3/2004

Δ stan flow: Kto by nie chciał wygłaszać wystąpienia czy prowadzić prezentacji w stanie flow, czyli idealnej koncentracji, kiedy przepływ informacji między ciałem a umysłem odbywa się bez żadnych zakłóceń. To podobno ekstaza, właśnie dzięki temu wygrywają wielcy mistrzowie. TS 9/2004

stand-by p. **stendbaj**

standing *specj.* 'ocena rzetelności przedsiębiorstwa i jego zdolności do wywiązywania się ze zobowiązań finansowych w wyznaczonych terminach': Trzeba pamiętać także o tym, że w Polsce mamy do czynienia z bardzo wysokimi płacami dyrekcji przedsiębiorstw państwowych i jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, które w ogóle nie mają nic wspólnego ze standingiem firmy. Polit 9/2001 [HZ, JB 3.]

Δ standing finansowy 'standing (p.)': – Pyta pani jakąś firmę o jej standing finansowy. Firma gotowa jest udzielić pani informacji. I co? Wierzy pani na słowo,

na piękne oczy? – Sprawdzam, są na to różne sposoby. Rzeczp 186/1992 [HZ, JB 3.]

stand-up, stand up 1. ‘rodzaj kabaretu, w którym występuje tylko jeden aktor wypowiadający na stojąco cięte, dowcipne teksty’: My mówimy o rzeczach, o których ludzie nigdzie indziej nie usłyszą, i to się podoba. Chociaż czasem widownia jest oburzona. Ale George Carlin, legenda stand-upu, powiedział kiedyś, że każdy komik ma obowiązek przekraczać granice tabu i zabierać publiczność ze sobą. Zwier 7/2010

2. ‘podsumowująca wypowiedź reportera na końcu przedstawianego przez siebie w telewizji materiału – mówiona na stojąco’: Dominują cztery instrumenty: krótkie zapowiedzi na początku „Wiadomości” (oraz ich przypomnienie na końcu), pasek na dole ekranu, głos z tzw. offu, kiedy nie widać mówiącego (ma to sprawiać wrażenie neutralnej narracji), oraz stand up, kiedy reporter dokonuje przed kamerą podsumowania swojego materiału. Polit 15/2010

stand-up comedian: Drew Carey pracował jako tzw. stand-up comedian, czyli komik opowiadający dowcipy z estrady. W Ameryce takich są tysiące. GW 86/2003

stand-uper ‘stand-up comedian (p.)’: Kabareciarze wcielają się w różne postaci i chcą przede wszystkim rozśmieszać. Stand-uperzy mówią we własnym imieniu. Łapią widzów w pułapkę żartu, by przełamywać stereotypy i przekraczać tabu. Zwier 7/2010

stara Δ stara matura ‘egzamin dojrzałości zdawany według formuły obowiązującej do 2002 r.’: Jakość starej polskiej matury nie była na tle europejskim zjawiskiem wstydlwym. Wstydlwe były wskaźniki średniego i wyższego wykształcenia. Rzeczp 173/2005

starletka ‘początkująca aktorka, która chce zostać gwiazdą filmową’ [def. JB]: Zawierzając wyłącznie oczom, można by sądzić, że mamy do czynienia z kolejną dyskotekową starletką. Chociaż tatuaż o treści „usługi pralnicze” może już wzbudzić pewien niepokój... Starletki jednak rzadko piszą dla siebie teksty, komponują, zajmują się produkcją muzyczną. Sukces 3/2002 [JB]

star products: Z całkowitym spokojem przyjmujemy fakt, że taka Charlotte Tilbury z Heleny Rubinstein, Gucci Westman z Lancome i inni makijażyści, sławni jak gwiazdy filmowe, wymyślają dla nas tzw. star products, produkty gwiazdy, które są oczywiście one shotami, czyli pojedynczymi strzałami. TS 12/2005

starterek środ. ‘początek, rozpoczęcie’: Model „odurzania” jest zwykle łączony. Piwo na tzw. starterku, u kogoś w domu, na rozruch. Po piwie – skręt. A że piwo i trawa w końcu lekko zmulają, w klubie łyka się pigułkę extasy lub amfetaminę – dla speedu, czyli pobudzenia. Polit 25/2005

stary ◇ stara piętnastka ‘Piętnastka (p.)’: Jak wykazują badania przeprowadzone na zlecenie Komisji Europejskiej, od 1 marca 2004 r. przez pięć lat do tzw. starej piętnastki przyjedzie w poszukiwaniu pracy 1,1 mln obywateli z dziesięciu krajów nowo przyjętych, czyli zaledwie 1 proc. ich ludności. Wprost 19/2004

NS3 Piętnastka* ‘Unia Europejska przed 2004 rokiem’

stasofobia: Boimy się również: mowy (lalofobia), podnoszenia się z łóżka (stasofobia), pożywienia (cibofobia), snu (hipnofobia), słów (onomatofobia), a nawet... wszystkiego (pantafobia)! niektóre fobie powoli ustępują innym. Sukces 10/2002

statyny *zwykle w lm, specj.* ‘grupa leków obniżających poziom cholesterolu we krwi’: Polscy chorzy też mogą brać udział w tych badaniach. – Ale trudno nam ich znaleźć – mówi prof. Zbigniew Gaciong, który kieruje programem badawczym RESPECT (Ocena Ryzyka i Prewencja Udaru Mózgu u Osób Starszych) wykorzystującym najnowocześniejsze leki w kardiologii – statyny. Polit 7/2001 [JB statyna]

stawka Δ stawka kapitaacyjna *środ.*: Stawka kapitaacyjna, czyli kwota przeznaczona dla każdego pacjenta na podstawową opiekę medyczną przez rok, jest zróżnicowana w zależności od zasobności danej kasy chorych. Wprost 6/2001

Δ stawka liniowa ‘podatek liniowy (p.)’: Jeżeli zechce przejść na stawkę liniową, będzie musiał to zgłosić w swoim urzędzie skarbowym do 20 stycznia przyszłego roku. DzieńD 42/2003

NS3 **Δ podatek liniowy** ‘podatek, którego stawka zawsze stanowi taki sam procent podstawy opodatkowania’

steampunk: ‘nurt fantastyki naukowej w literaturze, komiksie, w której bohaterowie, ludzie i postaci fantastyczne funkcjonują w świecie wynalazków skonstruowanych współcześnie a które wyzyskują możliwości techniczne epoki pary’: „Liga...” jest najwybitniejszym przykładem nowego nurtu fantastyki zwanego steampunkiem (od ang. steam – para). Sięga on XIX-wiecznych powieści naukowych, gotyckich horrorów i tanich powieści sensacyjnych. Miesza nowoczesność z przeszłością – stąd np. w komiksie łodzie podwodne i maszyny latające. Nazwę tego gatunku skonstruowano podobnie jak nazwę innego – cyberpunka. Cyberpunk opisuje mroczną industrialną przyszłość, steampunk – mroczną, choć równie industrialną przeszłość. Metro 364/2004

steampunkowiec ‘autor steampunku (p.)’: Jak pisze znawca tematu Krzysztof Janicz, „wszystko to, czego nie zdążyli wymyślić Verne, Wells i Conan Doyle, dziś nadrabiają steampunkowcy”. GW 232/2003

steampunkowy przym. od steampunk (p.): „Liga niezwykłych dżentelmenów”, najsłynniejszy steampunkowy komiks na świecie – zekranizowany ostatnio przez Stephana Norringtona – rozgrywa się pod koniec ostatniej dekady XIX wieku w wiktoriańskiej Anglii. GW 232/2003

stend ‘stojak reklamowy’: Pozowała dla „CKM-u”, a ostatnio jej pupa wygrała castingi na reklamy środków do opalania Soleil i ekskluzywnej bielizny – można ją było oglądać na wielkomijskich stendach. TS 2/2005

stendbaj, stand-by ‘o urządzeniu elektronicznym: być w stanie czuwania, w stanie gotowości’: Maturzysta 2005 ma wiele wspólnego z wyłączonym telewizorem – też czeka na włączenie. Niektórzy nazywają ten stan z angielska stendbajem. Stendbaj oznacza, że pali się lampka sugerująca gotowość do działania, natomiast żadne działanie nie następuje. Polit 24/2005. Zdarzyło ci się nie wyłączyć żelazka? Twój telewizor pracuje non stop w systemie stand-by? A prąd się marnuje. Już wkrótce te problemy może rozwiązać rewelacyjny wynalazek polskiego projektanta. Właśnie walczy w międzynarodowym konkursie o tytuł Zielonego Gadżetu roku 2009. gazetaprawna.pl/2009

stent Δ stent aktywny specj.: Nowy typ stentu, nazywany „aktywnym” lub „powlekany”, pokryty substancją antyproliferacyjną (uniemożliwia podziały komórek), pozwala ograniczyć ilość nawrotów zwężenia do mniej niż 5 procent. Forum 36/2003
Δ stent klasyczny ‘stent (p.): Ubezpieczalnie uznały stenty powlekane za zbyt kosztowne (2 tys. euro w porównaniu ze stentami klasycznymi, które kosztują 800 euro). Forum 36/2003

Δ stent powlekany ‘stent aktywny (p.): Obecnie stenty powlekane dostępne są we Francji wyłącznie w szpitalach publicznych, dzięki specjalnym dotacjom przyznanych przez byłego ministra zdrowia. Forum 36/2003

NS3 **stent ‘metalowa siateczka wszczepiana do niedrożnego naczynia krwionośnego, przywracająca w nim swobodny przepływ krwi’**

step-aerobik ‘ćwiczenia gimnastyczne, polegające na wielokrotnym wykonywaniu kroków w górę i w dół na specjalnym przyrządzie w postaci schodka’: Gdzieś pośrodku plasuje się step-aerobik, z ćwiczeniami na specjalnych platformach. RzeczMag 1/2004

stereopsja specj.: Stereopsja, bo tak się fachowo nazywa widzenie przestrzenne, umożliwia nam poczucie głębi i ocenę odległości. ŻyjmyD 2/2004

steroidowiec ‘sterydowiec (p.) : Badacz stwierdził jednoznacznie: wraz z długotrwałym stosowaniem koksu steroidowcy częściej używają siły fizycznej przeciw innym, wdają się w bójki, niszczą sprzęty. Polit 16/2001

sterować Δ sterować z tylnego fotela ‘rządzić z tylnego siedzenia (p.): Jednocześnie Miller znalazł nowe zajęcie dla Kaczmarka – wiceszefa klubu – żeby miał on mniej czasu na sterowanie Ministerstwem Skarbu z tylnego fotela. Wprost 5/2004

sterowność* ‘zdolność do prawidłowego kierowania czymś, właściwego zarządzania czymś’: Gdyby zdecydowano się na ten krok i powierzono sprawowanie zarządu do zakończenia konkursu dwóm osobom delegowanym z rady, z pewnością telewizja nie straciłaby sterowności. Polit 45/2003

WD, MS *lotn., żegl.* **sterowność ‘zdolność statku, samolotu, balonu itp. do szybkiego i właściwego reagowania na ruchy steru’**

sterydowiec ‘ten, kto stosuje sterydy jako doping, najczęściej sportowiec’: Sześć lat temu w zakładzie Psychologii AWF powstała praca magisterska o agresji wśród sterydowców. Maciej Piłatowicz przebadał stosujących doping kulturystów z Krakowa, Warszawy, Kołobrzegu i Łodzi. Polit 16/2001

stiker: Co to jest vlepka? „Wlepki”, „wklejki”, „stikery”, „wlepy”, „vlepki” (czes.) – czyli małe (najczęściej o wymiarach 3,5 × 4, 7 × 7, 4,5 × 10 cm) kawałki papieru samoprzylepnego z wykonanymi ręcznie lub komputerowo napisami i rysunkami, które w krótkiej formie przekazują błyskotliwe, mądre, buntownicze, czasem śmieszne myśli ich twórcy. Najczęściej vlepki spotkać można w autobusie, tramwaju, na przystanku, słupie, znaku, kiosku, latarniach czy publicznych WC. Skąd się wzięły? Pierwsze vlepki pojawiły się w czasie okupacji (były propagandowe, antyniemieckie), następne już w okresie PRL-u (tym razem propaganda miała charakter antykomunistyczny). Za twórcę niepropagandowych, współczesnych vlepek uzna-

wany jest niejaki Bujnos. Wachlarz tematyczny gatunku jest ogromny: są vleпки satyryczne, polityczne, ekologiczne. Najmniejszym szacunkiem wśród artystów vlepkarzy cieszą się pseudovleпки komercyjne. Metro 254/2004

stir-fry ‘metoda gotowania wywodząca się z kuchni dalekowschodniej, polegająca na szybkim smażeniu na dużym ogniu i energicznym mieszaniu produktów; także danie smażone w ten sposób’: Wprawdzie jesień kojarzy się nam z długo duszonymi mięsami, powoli dochodzącymi do miękkości fasolą, burakami, kapustą w gęstych, rozgrzewających sosach, ale szybki stir-fry też się nadaje na zimne dni. GWWysOb 43/2001

stłuczkowicz okaz. ‘kierowca, który miał stłuczkę’: Nikomu nie życzymy stłuczki, ale – na wszelki wypadek – jutro w „Gazecie” poradnik stłuczkowicza. GW 251/2001

stock, stok ‘określony towar’: Zimą zaopatruję się tu w świetne swetry, z których słynie marka. Tuż obok jest stock Soni Rykiel, znacznie bardziej ekskluzywny, ale i tu można trafić na okazję. TS 7/2004. Ogólnopolska sieć dyskontów odzieżowych wykupi każdą ilość stoków. Poszukujemy partnerów do stałej współpracy. GW 51/2002

stodołowiec środ.: Gościna jest na ogół w stodołach. Tu również rysują się dwie frakcje: namiotowcy i stodołowcy. Damian jest zwolennikiem spania w stodole. Nie trzeba rozkładać i składać. Polit 31/2003

stomia ‘sztuczna przetoka jelitowa’: Sąsiadki pani Eweliny przestały do niej przychodzić na kawę, od kiedy dowiedziały się, że Ewelina ma stomię. – Ona nakładałaby dla nas ciasto na talerzyki tymi samymi rękami, którymi przykleja i odkleja do swego brzucha worek z gównem – powiedziały w swoim gronie. Polit 15/2005

stomijny przym. od stomia (p.): Po operacji przychodzi pielęgniarka stomijna i uczy przyklejania płytki z przylepca na otwór w brzuchu i mocowania do niej worka: dorosłych od nowa uczy wypróżniania. Polit 15/2005

stomik ‘osoba mająca stomię (p.)’: Pewnemu stomikowi worek odkleił się, upadł i obryzgał tym, co zawierał, prestiżowego klienta. Szef natychmiast wyrzucił stomika z pracy. Zgłosił się on do adwokata, nie wiedząc, że mecenas to też stomik. Polit 15/2005

stop-rejon środ.: Handlowcy przyznają, że starają się zwrócić uwagę kupujących na okazje z upominkami, dlatego promowane artykuły eksponowane są w najważniejszych miejscach: na czołach regałów oraz w tzw. stop-rejonach, czyli miejscach, gdzie klienci zwykle się zatrzymują, rozglądając w poszukiwaniu towaru. Polit 3/2005

storczykarka forma żeńska od storczykarz (p.): Nazywa się Pani storczykarką? Czy storczykarz to zawód? – Nie. To potoczne określenie takich maniaków jak ja. Jestem sekretarzem Warszawskiego Towarzystwa Miłośników Orchidei, organizatorką wystawy. GW 113/2004

storczykarz ‘hodowca, miłośnik storczyków; osoba zafascynowana tymi kwiatami’: Nazywa się Pani storczykarką? Czy storczykarz to zawód? – Nie. To potoczne określenie takich maniaków jak ja. Jestem sekretarzem Warszawskiego Towarzystwa Miłośników Orchidei, organizatorką wystawy. [...] storczykarze całej Warszawy, łącz-

cie się! W weekend w zabytkowej oranżerii przy ul. Boboli zagospodarują najpiękniejsze orchidee i profesjonalni hodowcy. GW 113/2004

storyboard *środ.* ‘scenorys (p.)’: Co roku dostaje 10 proc. podwyżki, a jeśli jest lepszy miesiąc, to jeszcze dorabia u zaprzyjaźnionych grafików, rysując storyboard, czyli komiksy, które klientom agencji reklamowych pokazują, jak będzie wyglądała ich reklamówka. GWWysOb 7/2002

storyboardzista *środ.* ‘ten, kto rysuje storyboardy (p.)’: Tak powstał film „Mon-sieur N”. Od niezdarne go rysunku reżysera, przez szkice profesjonalnego storyboardzisty aż po gotowe sceny w kadrze. Polit 34/2005

storyliner *środ.*: Po drugie, w ramach pracy nad scenariuszem następuje daleko idąca specjalizacja. Storyliner wymyśla ogólny przebieg zdarzeń i postacie, którym nadaje charakter, i ustala między nimi relacje, ktoś inny pisze dialogi. Polit 35/2004

story-telling ‘opowieść’: Podkłady autorstwa Jajonasa i samego Daba oscylują wokół dubu, reggae i nawiązań do fantastycznej polskiej elektroniki w stylu lat 80. Są kawałki gitarowo-downtempowe z cutami z bajek (powrót do Kalinra 44) jak i wieczornie jazzujący „Augustus” czy dubowy „Rap to nie zabawa” z gościnnym udziałem Joki z reggaeowym zaśpiewem. To fantastyczny story-telling o historii i fenomenie polskiego rapu, w którym obaj bracia dopełniają się, jak zawsze, doskonale. Metropol 216/2005

stół Δ stół izometryczny ‘urządzenie służące do usprawniania poszczególnych partii mięśni’: Po drodze do redakcji mam Salon Zdrowia, zaraz za cukiernią. Polecają tam stoły izometryczne, inaczej koordynujące, jak kto woli. Kojarzy mi się to niespecjalnie. Mam się tam położyć i co? Tortury, operacja? Dostałam folder. Do wypróbowania nowej metody przekonało mnie słowo klucz: wysiłek bierny. Maszyny przypominające łóżka ćwiczą za mnie, choć mogę im pomagać. TS 4/2005

straight edge: Narodził się ruch nazwany właśnie straight edge. Straight edge, czyli wyraźna granica między tym co dobre i co złe. Nagle okazało się, że tysiące zbuntowanych dzieciaków chcą słuchać ostrej muzyki i równocześnie żyć w czystości. Ich symbolem stał się znak X rysowany na zewnętrznej stronie każdej dłoni. Tak oznaczano w Stanach Zjednoczonych wchodzące na koncert osoby poniżej 21 roku życia, by nie sprzedano im alkoholu. Straight edge przejął ten symbol i uczynił z niego znak rozpoznawczy. [...] Celem straight edge jest więc promocja zdrowego trybu życia. Polit 34/2003

Δ subkultura straight edge: Jako przedstawiciela niszowej w Polsce subkultury straight edge bardzo ucieszyła mnie pierwsza publikacja na jej temat w prasie powszechnej. Idea straight edge to nie tylko życie bez alkoholu czy narkotyków oraz we względnej wstrzeźliwości. Wielu ludzi żyje według takich zasad nawet nie usłyszawszy o hard core. [...] Celem straight edge jest więc promocja zdrowego trybu życia. Polit 34/2003

straight edge'owiec ‘przedstawiciel subkultury młodzieżowej straight edge (p.)’: Podstawą w straight edge jest tolerancja. Ten świat nie jest złożony z samych straight

edge'owców. Można jedynie pokazać jakąś alternatywę, można namawiać. Polit 34/2003

straight edge'owy przym. od straight edge (p.): Pierwszym zespołem, który głośno mówił o straight edge'owych ideałach, była Ustawa O Młodzieży. [...] Peter nas zaraził straight edge w 1987 r. bodajże. Polit 34/2003

strajk Δ strajk zakupowy: Obniżenia o 20% wszystkich cen towarów i usług domagają się organizacje konsumenckie, które ogłosiły we Włoszech „strajk zakupowy”. Protest polegał na rezygnacji z zakupów i usług na znak sprzeciwu wobec drożyzny. Wprost 38/2005

strategia Δ strategia lizbońska: Przystąpienie do unii spowodowało intensyfikację narad i posiedzeń na temat wdrażania tzw. strategii lizbońskiej. Jej celem miałyby być uczynienie z Unii Europejskiej do 2010 roku potęgi naukowo-badawczej i centrum zaawansowanych technologii. Wprost 31/2004

Δ strategia szokowa ‘nagle przejście od gospodarki scentralizowanej do wolnorynkowej bez uwzględnienia konsekwencji społecznych towarzyszących temu procesowi’: Poglądy Mazowieckiego na tematy społeczne i gospodarcze z okresu poprzedzającego objęcie stanowiska premiera nie zapowiadały wyboru strategii szokowej. Wprost 19/2005

strażaczka forma żeńska od strażak: Strażaczki przyjechały na poligon. Niosą zwinięte węże gaśnicze, zaraz zaczną ćwiczenia. [...] Strażaczka wychodzi z komory ogniowej, gdzie obserwowała przebieg pożaru. GW 9/2003

streaker, streakers ‘osoba obnażająca się w miejscu publicznym, traktująca swoje zachowanie jako rodzaj happeningu’: Marzeniem każdego streakera jest wdrzeć się na któryś z meczów turnieju tenisowego na Wimbledonie bądź na finał Pucharu Anglii w piłce nożnej. [...] W 1997 r. streaker wtargnął na salę, w której odbywał się bardzo ważny mecz bilardu. Polit 30/2003. Streakersi obnażają się dla zabawy, dla zdobycia rozgłosu, dla podwyższenia poziomu adrenaliny u siebie i widzów. [...] Poważny problem ze streakersami mają sądy. Teoretycznie ich działania podpadają pod artykuł, z którego karze się ekshibicjonistów. Jednak według obecnie nowelizowanego prawa nudyści oraz streakersi – jak również, dodajmy, piłkarze, którzy coraz częściej, nie bacząc na konsekwencje, czyli otrzymanie żółtej kartki, obnażają tors po zdobyciu bramki – nie będą ścigani za przestępstwa na tle seksualnym. Polit 30/2003

streaking: Streaking – czyli obnażanie się przed widownią na zawodach sportowych (ewentualnie innych zgromadzeniach) [...]. Według dostępnych analiz streaking nie ma nic wspólnego z ekshibicjonizmem, choć nie jest do końca stwierdzone, czy streakersi są tylko ekscentrykami, czy też zwykłymi psycholami. Polit 30/2003 [HZ, JB ‘happening polegający na przebieganiu nago przez ulicę albo inne miejsce publiczne’]

streetdance: Breakdance, hip-hop, funky – należą do kategorii streetdance robiącego furorę w ostatnich latach. Szturmem wkraczają do sal ćwiczeń. Opierają się na dynamicznych ruchach ramion i tułowia, tworząc ciekawe układy choreograficzne. Elle 2/2005

street punk: Powstała ona [muzyka] w Szczecinie w roku 1995 z inicjatywy członków zespołu Dr. Cycos. Od początku zespół wyspecjalizował się w street punku –

dynamicznej muzyce o chóralnych refrenach i tekstach opisujących ciemne strony miejskiego życia. dziennikpolski24.pl/2012

streetpunkowiec ‘wykonawca street punku (p.)’: ANALOGS, czyli radykalni streetpunkowcy, zagrają w Punkcie o godz. 19. GW 232/2004

street-team: Działamy też przez street-teamy – w każdym mieście mamy swojego człowieka zainteresowanego rockiem. On ma obowiązek zorganizowania wokół siebie ekipy, która rozpozna, gdzie gra się muzykę rockową. W każdym mieście są puby, knajpy z takim graniem i w nich odbywają się imprezy z ostrzejszą muzyką. Tam chcemy być obecni. GW 14/2003

streetworking: Streetworking. W dosłownym znaczeniu to praca na ulicy. Streetworkerzy to najczęściej wolontariusze, którzy pomagają narkomanom, prostytutkom czy alkoholikom wyjść z ich problemów. Jednak zamiast czekać przy biurkach, aż potrzebujący zgłoszą się po pomoc, sami wyruszają „w miasto”, by ich znaleźć i zaoferować pomoc. Często, aby wzbudzić ich zaufanie, najpierw wnikają w ich środowiska. Metro 1206/2007

NS3 **streetworker** def. w cyt.: Zawód streetworkera, czyli ulicznego pracownika socjalnego, jest tak samo niebezpieczny jak zajęcie korespondenta wojennego.

strefa Δ strefa dekompresji środ. ‘część sklepu, przy wejściu, najczęściej pomijana przez klientów kierujących się po zaplanowany wcześniej towar’: Te sześć, siedem pierwszych metrów w sklepie nazywamy strefą dekompresji – opowiada Piotr Ignaczak, trener z Ośrodka Szkolenia Handlowców. GW 38/2002

Δ strefa ekonomiczna ‘specjalna strefa ekonomiczna (p.)’: W gminie Twaróg, niedaleko drogi Poznań–Katowice, wyznaczono gminną strefę ekonomiczną z ponad 10 ha uzbrojonego terenu. Przeznaczenie: usługi, handel, składy, magazyny, biura. Rzeczp 275/2005

Δ strefa euro ‘kraje, w których obowiązującą walutą jest euro’: Dla naszej waluty to będzie prawdziwa próba ognia i wody, a źle dobrany punkt startu mógłby znacznie utrudnić funkcjonowanie polskiej gospodarki i zwiększyć koszty wejścia do strefy euro. Polit 1/2005 [HZ]

Δ strefa Schengen ‘obszar, na którym nie kontroluje się osób przekraczających granice między państwami członkowskimi tej strefy’: Ważne jest też wprowadzenie w Słowenii euro: dzięki temu cementuje się grupa państw ściśle zintegrowanych. Końcówka roku to z kolei również ważne wydarzenie: poszerzenie strefy Schengen. Wprost 1/2007

Δ strefa szengeńska ‘strefa Schengen (p.)’: Unia Europejska zapowiada, że gdy Litwa i Polska wejdą w tzw. strefę szengeńską, zarówno mieszkańcy obwodu kaliningradzkiego wybierający się drogą lądową do innych regionów Rosji, jak i Rosjanie jadący do Kaliningradu będą musieli zaopatrzyć się w wizę szengeńską. GW 158/2002

Δ strefa TT: Uczni przypominają, że z Danii przez Szczecin, Warszawę, aż po Ukrainę biegnie tzw. strefa TT (od nazwiska francuskiego odkrywcy Teisseyre’a-Tornquista) niczym szew łącząca dwie płyty tektoniczne i będąca potencjalnym źródłem trzęsień ziemi. Wprost 40/2004

stripowany: Zamiast charmante soiree, podczas którego wyprostowany oficer z zadbanym wąsem smali cholewy do różowej hrabianki, a to wszystko po francu-

sku i na szezłagach rokoko, mamy dziś klubbing, czyli lokale z potwornie głośną łupaniną odtwarzaną z groźnie wyglądających maszyn, za którymi stoją stripowani (czyli w transie) gospodarze wieczoru. TS 4/2002

strong ‘piwo o podwyższonej zawartości ekstraktu i alkoholu oraz charakterystycznym, bogatym smaku’: Wiadomo, że dobry pils i lager w sposób naturalny nie mogą mieć więcej niż 5 proc. alkoholu. No, ale dla naszych piwoszy najważniejsze jest, by piwo waliło w dekiel, dlatego preferują wszelkie „strongi”, do których dolewa się spirytusu. Wprost 3/2002

strongman, strongmen 1. ‘zawodnik strongmanu – sportu siłowego polegającego na podnoszeniu, podrzucaniu lub przemieszczaniu przedmiotów o dużej masie’: Najślynniejszym [mieszkańcem Białej Rawskiej] jest Pudzian vel Dominator, vel Pyton. Czterokrotny mistrz świata strongmanów, który z wagą 140 kilogramów występuje dziś w „Tańcu z gwiazdami”. Przekr 17–18/2008

2. ‘mężczyzna ćwiczący na siłowni w celu zwiększenia masy mięśniowej’: W modzie jest więc intensywne pompowanie. Strongmeni ostro pompują swoje mięśnie na siłowniach. Niektórzy z nich są już tak napompowani, że przypominają postaci z filmów rysunkowych. Wprost 15/2004

strój Δ strój korporacyjny ‘ubiór obowiązujący w firmie’: W niektórych firmach, np. Procter and Gamble, obowiązuje strój korporacyjny: klasyczny krój, stonowane kolory, niezbyt krótka spódnica. Polit 23/2003

strzał środ. ‘zastrzyk ze sterydu lub hormonu stosowany w celu zwiększenia masy mięśniowej’: Aptekarz: Ćwiczę ponad 2 lata i wyglądam całkiem nieźle. Na osiemnastkę skołowałem sobie 100 tabletek mietka i 10 strzałów polskiej omki z Jelfy. Polit 16/2001

student* środ.: Kategorie wykluczone ze świata polskiego klubingu to nie tylko „plastiki” (czyli domniemane dziewczyny domniemanych „dresiarzy”). To także, zdaniem p. Olgi, selekszynerki wytrenowanej w Piekarni, obecnie w klubie Trasa, „krawaciarze” (czyli dobrze ubrani) oraz „studenci”. Ci ostatni to pogardliwe określenie ludzi, którzy mają czelność mieć „buty z zeszłego stulecia”, czasem wręcz flanelowe koszule i z tych powodów budzą słuszne obrzydzenie na klubowych rampach. GWWysOb 38/2002

studia Δ studia pomostowe ‘studia dla absolwentów szkół średnich umożliwiające im uzyskanie tytułu’: Od tego roku zostały uruchomione tzw. studia pomostowe, które zaliczają im część przedmiotów, kursy i godziny praktyk dawno zdobyte na szpitalnych salach. [...] ukończenie ich daje tytuł licencjata pielęgniarstwa lub położnictwa. Polit 41/2004

studio* ‘zakład świadczący specjalistyczną działalność usługową; salon’: Przekłuwano mi pępek w znanym studiu w Berlinie, a mimo to miałem później wiele problemów. Z miejsca, gdzie włożono kolczyk, ciekła ropa, a ja zwiąłem się z bólu – wspomina Michał Wiśniewski, lider zespołu Ich Troje. Wprost 33/2003 [HZ 5., SD d, JB 3., BD 3.]

WD, MS **studio 1.** ‘izolowane akustycznie pomieszczenie, wyposażone w odpowiednią aparaturę, przeznaczone do nagrań dźwiękowych, audycji radiowych lub telewizyjnych, do nakręcania filmów itp.’, 2. ‘placówka przy teatrze kształcąca aktorów i reżyserów; scena eksperymentalna’, 3. *środ.* ‘pracownia artysty’

studniówkowiec ‘uczestnik studniówki, zabawy maturalnej’: Moda na wynajmowanie limuzyn pojawiła się w Warszawie trzy lata temu i z roku na rok chętnych studniówkowiczów jest coraz więcej. Najczęściej jeden samochód wynajmują trzy pary. GW 7/2004

stuff środ. ‘marycha (p.)’: Palenie skręta to „bakanie”, „jaranie”, „buchanie”, „nabijanie fai” czy „łykanie dymu”. Same skręty nazywane są „blantami”, „batami”, „lolkami”, „jointami”, „stuffem”, „ziołem”, „grassem”, „trawą” czy „gandzią”. Wprost 19/2005

NS2 **trawa, trawka** ‘marihuana’; NS3 **marycha** ‘marihuana, zwykle w postaci skręta’

stwardnienie Δ stwardnienie zanikowe boczne specj. ‘choroba neurologiczna prowadząca do stopniowego porażenia mięśni, a następnie do zgonu’: Prof. Jan Wilmut utrzymuje bliskie kontakty z uczonymi koreańskimi i wykorzystuje sklonowane zarodki do badań nad stwardnieniem zanikowym bocznym – chorobą neurologiczną, na którą cierpi m.in. słynny fizyk Stephan Hawking. Wprost 36/2005

styl Δ styl boho: Chociaż styl boho, czyli miszmasz cygański, jest nieaktualny, szerokie spódnice z falbanami, kloszowe i marszczone trzymają się niezłe. Długość w okolicach kolan, przed lub trochę za, co komu bardziej pasuje. RzeczpMag 2/2006
Δ styl pink girl: Młodzi z obydwu kontynentów zgodnie za cool uznali styl pink girl: dużo różu, delikatności i naiwnej dziewczęcości. Metro 318/2004

Δ styl vintage ‘moda na stare markowe przedmioty; styl retro’: W kolekcji na sezon jesień–zima również dominuje styl vintage połączony z detalami wykończeniowymi zaczerpniętymi z archiwów tej marki. GW 213/2004

stylista Δ stylista paznokci ‘osoba zajmująca się robieniem i ozdabianiem tip-sów (p.)’: Jeśli chcemy liczyć się w towarzystwie, powinniśmy jak najszybciej odrobić zaległości i dowiedzieć się, jaki to stylista (w tym stylista paznokci, tzw. tipista), makijażysta i fryzjer jest na topie. Polit 22/2004

subcontracting specj. ‘zlecenie wykonania jakiejś pracy wykonawcy zewnętrznemu’: Rozwój teleinformatyki zmienia kształt kapitalizmu – obniża koszty współdziałania między ludźmi, nazywane w ekonomii kosztami transakcji. Wskutek tego zmieniają się struktury firm i rozszerza się zakres umownych transakcji, czyli rynku. Jednym z przejawów tego zjawiska jest upowszechnianie się subcontractingu: operacje wykonywane wcześniej w ramach firmy opłaca się teraz wydzielać i na mocy rynkowych umów powierzać poddostawcom. Wprost 27/2003

subkultura Δ subkultura skaetowska: Subkultura skaetowska – wszystko, co wiąże się z deskorolką, snowboardem i hip-hopem. Sukces 3/2002

sublokatorować okazj. ‘być czyimś sublokatorem’: Zakochanych, którzy chcą mieszkać razem, nie stać często na wynajęcie mieszkania. Muszą sublokatorować przy którymś z rodziców. Polit 19/2001

substancja Δ substancja (środek) psychoaktywny ‘substancja chemiczna oddziałująca na centralny układ nerwowy, wpływająca bezpośrednio na funkcje mózgu, powodująca czasowe zmiany świadomości, zachowania, nastroju itp.’: Z badań CBOS („Młodzież a substancje psychoaktywne”) wynika, że w ostatniej dekadzie prawie

pięciokrotnie – do 24 proc. – wzrósł odsetek uczniów, którzy mieli kontakt z narkotykami, a aż 13 proc. zażywa je regularnie. Co drugi nastolatek wiedział, gdzie kupić środki odurzające, co czwarty twierdził, że są dostępne w jego szkole. Wprost 25/2004. Nie jest możliwe wyeliminowanie wszystkich środków psychoaktywnych, dlatego należy prowadzić politykę rozsądnych zakazów i ograniczać szkody zdrowotne wyrządzane przez te substancje – mówi Balicki. Dziennik 29/2009

subway ‘typ mieszkania w wąskich i długich budynkach, w których pokoje znajdują się w amfiladzie’: Subwaye to wspólne mieszkania, z pokojami przedzielonymi kotarami lub byle jakimi ściankami z dykty, pełne kłótni rodziców z nastoletnimi dziećmi i przenikających się zapachów z kuchni. RzeczpMag 5/2002

subwoofer ‘dodatkowy głośnik służący do odtwarzania dźwięków niskotonowych stosowany w systemach stereo, najczęściej w zestawach kina domowego (p.)’: Drewniany subwoofer ma system wzmacniania basów, a pięć głośników satelitarnych pozwala odtwarzać nawet bardzo subtelne dźwięki, na przykład śpiew ptaków. Wprost 8/2002 [HZ, JB]

sucha Δ sucha para ‘para zawierająca od 5 do 6% wody, dużo gęstsza od powietrza’: Urządzenie o nazwie nebulizator zamienia płyn w tzw. suchą parę, której kropelki mają rozmiar poniżej mikrona. 100 ml perfum wystarcza na tydzień rozpylania zapachu w promieniu 150 metrów. TS 7/2005

sudokowy przym. od sudoku (p.): Pojawiły się już sudokowe gadzety. Są T-shirty z motywami łamigłówki, a ostatnio widziałem specjalne urządzonekko, które wyświetla kolejne linie zadania i sprawdza rozwiązanie – śmieje się Kozłowski. Metropol 223/2005

sudoku ‘rodzaj łamigłówki, której diagram wypełnia się cyframi’: Sudoku to wirus przywleczony z Japonii. Ma kształt kwadratu podzielonego na 81 kratek, w które należy wpisać cyfry od 1 do 9 tak, aby w każdym wierszu, w każdej kolumnie i w każdym mniejszym kwadracie 3 razy 3, obwiedzionym grubą linią, znalazło się dziewięć różnych cyfr – niektóre są już rozmieszczone we właściwych kratkach. Polit 24/2005

sudokomania ‘pasjonowanie się grą w sudoku (p.), poświęcanie tej grze zbyt wiele czasu’: Brytyjska sudokomania jest sama w sobie zagadką, bowiem jak dotąd nigdzie indziej, nawet w Japonii, nie przybrała takich rozmiarów. Polit 24/2005

sugestopedia ‘metoda nauczania języków obcych w bardzo szybkim tempie’: Ze strony polskiej w Jupiterze wykładają m.in. Leszek Matela, światowej sławy geomanta, zajmujący się także radiestezją, sugestopedią oraz innymi zjawiskami niewyjaśnionymi przez naukę. Polit 4/2005

sumita ‘zapaśnik sumo (p.)’: – Czasem po walce jesteś tak wykończony, że nie wiesz, jak się nazywasz – zapewnia Marek Paczków, od niedawna trener kadry sumitów. Polit 47/2001 [JB]

NS2 **sumo** ‘japoński sport narodowy, rodzaj walki zapaśniczej’

superaspiryna: Frma Pfizer wycofała ze sprzedaży w Stanach Zjednoczonych i Europie preparat przeciwbólowy bextra, należący do tzw. superaspiryn, stosowa-

nych w leczeniu reumatyzmu. Powodem były poważne skutki uboczne stosowania leku, zwłaszcza zmiany skórne. Wprost 15/2005

suplement* ‘suplement diety (p.)’: Modelowy kulturysta urósł nie dlatego, że trenował więcej albo zmienił dietę. Urósł dzięki farmakologii i precyzyjnie dobieieranym suplementom. Polit 16/2001. Kobiety źle się odżywiają, najczęściej mają stresującą pracę i sporadycznie stosują odpowiednie suplementy, a to ma ogromny wpływ na końcową ocenę. – Nasze wyniki znacznie różnią się od danych kobiet z Europy Zachodniej, które stosują właściwą dietę i suplementację – mówi Violetta. TS 11/2005

WD, MS **suplement** ‘uzupełnienie do dzieła lub edycji periodycznej (mogące stanowić osobny tom); dawniej w ogóle dodatek, uzupełnienie’

Δ suplement diety: Czym są suplementy diety i kto ich potrzebuje? Adrian Głogowski: – To preparaty, które uzupełniają niedobory składników potrzebnych organizmowi do prawidłowego funkcjonowania, w które z jakichś przyczyn nasza dieta jest uboga. Dostępne w postaci kapsułek, tabletek, syropów, saszetek. Są zazwyczaj prostymi formami leków. Prostymi pod względem technologicznym. Nie są to na przykład preparaty, których substancje lecznicze wydzielane są przez cały dzień. Metro 2270/2012

suplementacja ‘dostarczanie organizmowi składników uzupełniających dietę; także: wzbogacanie żywności składnikami podnoszącymi jej wartości odżywcze’: W Stanach od czasu wprowadzenia suplementacji poziom homocysteiny [aminokwas siarkowy] w całej populacji spadł średnio o 10 proc. TS 9/2004 [JB]

WD daw. **suplementować** ‘zasilać, wspomagać, wspierać; uzupełniać, dopełniać’

suplementowanie ‘suplementacja (p.)’: W Polsce o masowym suplementowaniu żywności kwasem foliowym na razie nie słyhać, choć prof. Naruszewicz namawia właśnie przemysł do wzbogacania mąki. TS 9/2004

supportować, supportować ‘występować bezpośrednio przed koncertem głównego wykonawcy’: Słuchajcie, to jest ostatni koncert Leningradu. Dziś się żegnają i obiecali, że dadzą z siebie wszystko – mówili schodząc ze sceny członkowie Poparzonych Kawą Trzy, grupy, która w sobotni wieczór supportowała zespół Siergieja Sznurowa podczas koncertu w warszawskiej Stodole. Metro 1496/2009. Przez ponad 20 lat swojej kariery DTH występowali przed wielotysięczną widownią na całym świecie. Supportowali największe gwiazdy, takie jak: AC/DC, Green Day, The Rolling Stones, U2. Metro 476/2004

surfer 1. ‘surfista (p.)’: Oprócz łodzi na podbój oceanicznych fal wyruszają też surferzy. Podobno silne fale zatoki Natal są do surfingu idealne. Dlatego amatorzy tego sportu z całego świata zjeżdżają do Durbanu. TS 3/2002 [HZ 1., JB]

2. ‘ten, kto przegląda strony internetowe, szuka informacji w Internecie’: Okazało się, że internetowe strony piosenkarki Britney Spears są najczęściej odwiedzane przez wirtualnych surferów. GW 10/2001 [HZ 2.]

NS2 **surfista** ‘ten, kto uprawia surfing, tj. ślizganie się na specjalnej desce po morskich falach; NS3 **surfingowiec**

surferka 1. forma żeńska od surfer (p. zn. 2.): Trzynaścioro sponsorowanych przez red Bulla surferów i surferek skorzystało z nowatorskich metod szkoleniowych

podczas sesji treningowej na zachodnim wybrzeżu Sumatry. [...] Dzięki superszybkiej kamerze odkryłam, że źle układam ręce i mogłam to skorygować – powiedziała peruwiańska surferka Sofia Mulanovich. Focus 1/2010

2. forma żeńska od surfer (p. zn. 1.): Przyjeżdżają przyjaciele z Sopotu. Koleżanka surferka włącza laptop, w internecie szukają spa, do którego kiedyś się wybiorą. TS 12/2008

surogatka ‘matka zastępcza (p.)’: Rosyjski Internet jest pełen ogłoszeń dotyczących wynajęcia łona. Istnieją nawet agencje kojarzące matki biologiczne i surogatki. Polit 14/2004

surwiwina specj.: Naukowcy w USA wykryli, że komórki rakowe mają wysoki poziom białka zwanego surwiwiną. W normalnych, zdrowych komórkach jest ono także obecne, ale tylko w niewielkich ilościach – jest niezbędne do prawidłowego ich podziału. Polit 3/2005

sushi-bar, bar sushi ‘bar, w którym podawane jest sushi (p.)’: A jednak w mieście jak grzyby po deszczu zaczęły wyrastać sushi-bary. Ceny spadły o połowę. ŻWMag 265/2004. Lech Wałęsa budował drugą Japonię i jedyne, co z tego mamy, to bary sushi, gdzie snoby delektują się surową rybą, choć ich biorą mdłości. Wprost 24/2008

sushi party ‘spotkanie towarzyskie, na którym podawane jest sushi (p.)’: W telewizji już kilkakrotnie widziałem programy kulinarne, w których radzono, jak domowym sposobem przygotować maki, a mój wiekowy przyjaciel R., wspaniały aktor, wręcz wyspecjalizował się w organizowaniu sushi party. GW 350/2004

NS3 **sushi** ‘japońska potrawa złożona z ryżu, często owiniętego morskimi algami, i surowej ryby lub owoców morza’

SUV, suv ‘(skrót angielskiej nazwy Sport Utility Vehicle) ‘osobowy samochód rekreacyjno-terenowy’: Bardzo niehipsterskie są m.in. samochody typu suv, przedmieścia, książki z wypukłymi literami na okładce, praca na etacie, bożonarodzeniowe swetry z mikołajem i muzyka, którą można usłyszeć w radiu. Polit 25/2010. Nissan X-Trail jest w Europie jednym z liderów w klasie SUV, czyli aut rekreacyjno-terenowych. Silnik o pojemności 2,5 l i mocy 165 KM rozpędza samochód do 100 km/godz. w 9,9 s. W terenie przydaje się system all mode – elektroniczny układ przeniesienia napędu. Wprost 25/2004

swingers środ. ‘osoba biorąca udział w seksie grupowym, zwykle należąca do klubu swingersów (p.)’: Spotkania swingersów, czyli seks grupowy, nie są niczym nowym, także w Polsce. Nowe jest coraz większe przyzwolenie na seks grupowy i powstanie ruchu swingersów. [...] Większość z nich ma 35–45 lat. Wprost 25/2004

Δ klub swingersów ‘klub zrzeszający swingersów (p.)’: W zachodniej Europie działa ponad 5 tys. klubów swingersów. W Polsce powstało dotychczas około 70 klubów grupowych zabaw seksualnych. Wprost 25/2004

Δ swingers club ‘klub swingersów (p.)’: Tylko w Warszawie i okolicach jest 12–15 swingers clubs. Wprost 25/2004

swingersowanie: Wreszcie kontakt: Ela, 32 lata. Mieszka z mężem w małej miejscowości blisko Warszawy. Pedagogzy. Pobrali się z wielkiej miłości i ponieważ

uwielbiają seks. Kto go nie lubi, mówi Ela, nie ztraci się. Bo w swingersowaniu nie chodzi o to, żeby sobie podupczyć, od tego są agencje towarzyskie. Chodzi właśnie o zatracenie się. Polit 5/2010

sword *środ.*: „Swordy” w Iraku pojawią się tam, gdzie życie żołnierza może być w niebezpieczeństwie. Roboty będą umiały nie tylko strzelać, ale także rozminowywać budynki i obserwować godzinami przeciwnika. Ich jedynymi towarzyszami będą urządzenia wielkości insektów zwane „snekebot”. Te pełzające stwory są w stanie wejść niemal w każdą szczelinę i wysłać do centrali informację o zagrożeniu. Metro 543/2005

syberian huski ‘haski (p.)’: Są cztery rasy psów północnych. [...] Najszybsze z tego towarzystwa są syberiany husky. Jeszcze szybsze od nich są alaskan husky, ale to już nie jest rasa pierwotna. Alaskany to mieszańce, z wyglądu przypominające raczej kundle. RzeczMag 8/2002

syfiaście *pot.* ‘źle, nieprzyjemnie, kiepsko’: Powoli się ściemnia, niedługo będzie zupełnie ciemno i zaczynam się czuć lekko syfiaście. Polit 24/2003 [HZ i MB 2. i SD b) i JB 4., 5. syfiasty ‘taki, który się komuś nie podoba; bardzo zły, marny, kiepski’] NS2 syf 4. ‘o kimś, czymś bardzo złym, marnym’

sygnał Δ sygnał HDTV ‘sygnał umożliwiający przekaz programów w telewizorach wysokiej rozdzielczości – HDTV (p.)’: Wrażenia wzrokowe zyskają wzmocnienie w postaci dźwięku transmitowanego w standardzie Dolby Surround. Szczęśliwcy mający telewizor o wysokiej rozdzielczości i zestaw kina domowego będą się czuli, jakby przebywali na stadionie. Pod jednym wszak warunkiem, że sygnał HDTV dotrze do odbiorników, co wymaga od nadawców nie tylko modernizacji technologicznej, ale i wykupienia odpowiednich licencji od obsługujących wspomniane wydarzenia producentów. Polit 43/2005

symulator Δ symulator obecności ‘urządzenie symulujące obecność domowników w domu poprzez włączanie i wyłączenie światła, radia itp.’: Zamiast alarmów możemy zastosować symulator obecności. Mała centralka zapala i gasi światło w kolejnych pokojach. Sukces 11/2002

syndrom Δ syndrom ADHS ‘ADHD (p.)’: W Stanach Zjednoczonych syndrom ADHS jest tak popularny jak Burger King i McDonald’s: przyjmuje się, że około 5 milionów dzieci cierpi na nadpobudliwość. Forum 36/2002

Δ syndrom BDD: Piosenkarz podobno cierpi na syndrom BDD, chorobę przejawiającą się ciągłym brakiem akceptacji własnego wyglądu. Sukces 4/2003

Δ syndrom BED: Zakompleksieni i zestresowani, bo ich sylwetka nie przystaje do tej lansowanej: szczupłej, giętkiej, wysportowanej, zapadają w końcu na syndrom BED, czyli beznadziejne i niepohamowane obżeranie się. Polit 34/2001

Δ syndrom McDonalda: Leonard Ingram, założyciel chicagowskiego Anger Institute, epidemię gniewu w kulturze zachodniej tłumaczy tzw. syndromem McDonalda. – Przyzwyczailiśmy się, że wszystko możemy dostać od razu i o standardowej jakości. Kiedy musimy czekać bądź produkt nie spełnia naszych oczekiwań, reagujemy wybuchem gniewu. Wprost 17/2003

Δ syndrom krakersa: Co dręczy mieszczucha w porze obiadowej? Syndrom krakersa na aperitif. Zjawisko to zaobserwowali francuscy żywieniowcy. Dla zaostrenia apetytu zagryzasz krakersa albo kilka czipsów. Chwila i zjadasz całą paczkę. Potem siadasz do stołu i potrawy wydają się mdłe. Więc dosalasz je raz i drugi. TS 11/2005

Δ syndrom niedzieli: Pod koniec urlopu wybiegamy myślami w przeszłość. Zaczynamy się martwić, że trzeba będzie nadrobić stracony tydzień w pracy. Czujemy się źle, boli nas głowa, wzrasta nerwowość, tak jak ostatniego weekendowego wieczoru. Psychologowie nazywają to syndromem niedzieli. TS 7/2002

Δ syndrom packmana *środ.*: Trawa i hasz to są takie przyjemne lekkie używki, ale skun to już coś poważnego, strasznie męczącego. Dopiero później pomyślałem sobie, jak to musi silnie działać na człowieka, skoro po wypaleniu kilku luf, nawet gdy jesteś najedzony, zaczynasz odczuwać głód, że musisz się czegoś najeść, napchać. My to nazwaliśmy syndromem packmana. Packman to w grze komputerowej takie kółeczko z otwartą buzią, które pożera wszystko na swojej drodze. Tak samo po skunie jesteś w stanie zjeść wszystko. Ja jadłam już przeterminowany seler w occie. TS 9/2002

Δ syndrom pustego gniazda ‘przygnębienie, smutek ogarniające głównie matki po wyprowadzeniu się z domu dorosłych dzieci’: Basia nie protestowała, gdy mama zatrzymała drugą parę kluczy. Skąd mogła wiedzieć, że będzie wpadać bez zapowiedzi? – Na początku myślałam, że ma syndrom pustego gniazda, że to przejdzie – mówi Baśka. TS 5/2005

Δ syndrom Tourette’a: Naukowcy z Johns Hopkins University w Maryland ostrzegają, że paciorkowce, które wywołują ból gardła, mogą też powodować nerwice natręctw, autyzm i syndrom Tourette’a – schorzenie objawiające się niekontrolowanymi tikami i bezwiednym wypowiedaniem wulgaryzmów. Wprost 48/2004

Δ syndrom wartownika: Hipochondrycy mają tzw. syndrom wartownika. Pacjent uważnie wsłuchuje się w organizm. Wystarczy uklucie serca czy niewielki ból, by podnieść alarm. TS 4/2005

Δ syndrom X: Coraz poważniejszym problemem jest tzw. zaburzenie metaboliczne (nazywane syndromem X). Są to zakłócenia biochemiczne zwiększające krzepliwość krwi, podnoszące poziom insuliny, cholesterolu i trójglicerydów oraz uwalniające tzw. wolne kwasy tłuszczowe (FFA). Wprost 36/2005

synesteta: Jeśli zapach mięty odczuwasz jak dotykanie szkła, a kolor purpury pachnie ci jak owoc kiwi, to znaczy, że jesteś synestetą. Zaburzenie polegające na kojarzeniu wrażeń pochodzących z różnych zmysłów pojawia się średnio raz na dwa tysiące urodzin. [...] Synesteci otrzymują próbkę wrażeń, zanim mózg rozdzieli je na dźwięki, kolory czy konsystencje. Ta szczególna właściwość umożliwi łatwe budowanie metafor typu „ostry ser” czy „ciepły kolor”, dlatego cechuje wielu słynnych artystów. Synestetami byli m.in. kompozytor Franz Liszt, malarz Wassily Kandinsky i pisarz Władimir Nabokow. Newsweek 3/2002

synestetka forma żeńska od synesteta (p.): Mieszkająca w Szwajcarii synestetka o inicjałach E.S. widzi kolory nut i czuje smaki par dźwięków, czyli interwałów – sekunda mała jest dla niej kwaśna, a kwinta ma posmak czystej wody. Wprost 15/2005

synestetyczny ‘charakterystyczny dla synestezji’: W jaki sposób synestezja pomaga pani w pracy? – Jest dla mnie cudownym źródłem inspiracji. Synestetyczne wizje są bardzo piękne i stale zadziwia mnie to, co widzę. Newsweek 3/2002

WD, MS **synestezja** *blm psych.* ‘występowanie wrażeń zmysłowych towarzyszących przy bodźcu działającym na jeden tylko zmysł, np. doznawanie pod wpływem określonych dźwięków nie tylko wrażeń słuchowych, lecz także wrażeń określonej barwy, odczuwanie zimna, ciepła itp., wykorzystywane w metaforze poetyckiej’

synofobia: Synofobia to lęk przed psami. TS 8/2001

system Δ system all mode: Issan X-Trail jest w Europie jednym z liderów w klasie SUV, czyli aut rekreacyjno-terenowych. Silnik o pojemności 2,5 l i mocy 165 KM rozpędza samochód do 100 km/godz. w 9,9 s. W terenie przydaje się system all mode – elektroniczny układ przeniesienia napędu. Wprost 25/2004

Δ system antyszokowy ‘konstrukcja podeszwy, która amortyzuje nierówności terenu’: Obuwie do chodzenia po skałach, ziemi, płaskich powierzchniach itp. wykonane jest ze skóry, zamszu łączonego z cordurą, w środku ma wszytą skarpetkę zapewniającą cyrkulację powietrza, niektóre podeszwy mają system antyszokowy, co ma znaczenie dla osób cierpiących na zwyrodnienia stawów kolanowych. GW 280/2001

Δ system argentyński *środ.* ‘system pożyczek polegający na tworzeniu samofinansujących się grup, których członkowie wpłacają co miesiąc określoną sumę pieniędzy przeznaczoną na pokrycie kosztów działalności i udzielanie pożyczek członkom systemu’: Ten przepis częściej może mieć zastosowanie w przypadku niebankowych kredytodawców – pośredników kredytowych, sprzedawców ratalnych czy operatorów systemów argentyńskich. Polit 41/2002. Skoro zakazano w Polsce działalności firm w systemie argentyńskim, należy też zlikwidować „argentyński” ZUS! Osoby wpłacające mu składki nie wiedzą, czy dostaną emeryturę i jak wysoką, a o kolejności wypłat decyduje budżetowa loteria. Wprost 1/2005

Δ system auto-lock ‘automatyczne zabezpieczenie, zablokowanie urządzenia lub jego części’: Wiertarki udarowe firmy Bosch są bezpieczne dzięki rękojeści pokrytej pianką okładziną softgrip. Materiał ten zapobiega wyślizgiwaniu się urządzenia z ręki nawet podczas długiego wiercenia w solidnym betonie. System auto-lock ułatwia wymianę wiertła bez potrzeby używania innych narzędzi. Wprost 1/2002

Δ system bezabonamentowy ‘usługa telefoniczna będąca rodzajem przedpłaty, w której abonent płaci z góry za rozmowę’: Korzystanie z systemu bezabonamentowego opłaca się wtedy, gdy zamierzasz tylko odbierać rozmowy lub dzwonić mniej niż minutę dziennie. GW 28/2001

Δ system dozoru elektronicznego ‘dozór nad skazanym za pomocą tzw. elektronicznej bransoletki (p.)’: 7 września 2007 r. ostatnim rzutem na taśmę przyjęto Ustawę o wykonaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Na tym samym posiedzeniu Sejm podjął uchwałę o samorozwiązaniu. Polit 34/2009

Δ system e-learning ‘forma kształcenia przez Internet’: Plus dajemy Wyższej Szkole Zarządzania za uruchomienie studiów dla osób niepełnosprawnych w systemie

e-learning (jeden semestr nauki kosztuje 400 złotych, studenci zwolnieni są z opłaty rejestracyjnej). Sukces 9/2003

Δ system ESP ‘ESP (p.)’: Może się zdarzyć, że auto z systemem ESP wyleci z drogi ze znacznie większą prędkością, niż gdyby jego kierowca nie pokładał wiary w zbawienną moc elektroniki. Kierowcy łatwo zapominają, że system ESP nie likwiduje praw fizyki. Wprost 48/2004

Δ system fotowoltaniczny, Δ system fotowoltaiczny ‘system baterii słonecznych’: Laboratorium Baterii Słonecznych Politechniki Wrocławskiej wyprodukowało pierwsze egzemplarze tzw. systemów fotowoltanicznych, umożliwiających korzystanie z energii słonecznej. ŻW 90/1993. W USA już realizowany jest program pokrycia milionów dachów systemami paneli fotowoltaicznych, które przetwarzają światło na energię elektryczną i ciepło. Wprost 47/2001

Δ system GPS (skrót angielskiej nazwy Global Positioning System) ‘radionawigacyjny system określania położenia geograficznego’: Jeśli snajper strzeli podczas lotu, kamera zanotuje zmianę temperatury, a system GPS ustali miejsce, z którego padł strzał. Wprost 44/2002

Δ system nawigacji satelitarnej ‘nawigacja GPS (p.)’: Do każdego auta można dokupić przenośny system nawigacji satelitarnej, np. automapę albo tomtom. Zawiera on szczegółowe mapy Polski, Czech i Europy Zachodniej. Pokazuje każdą ulicę, uwzględniając nawet numerację budynków. Jak to działa? Kupujesz mały monitor i telefon komórkowy, który współpracuje z systemem satelitarnym GPS. Satelita namierza położenie Twojego auta. Określasz cel i komputer prowadzi cię najkrótszą drogą. TS 8/2005 TS 8/2005 [HZ, SD i JB – system satelitarny]

Δ system parkuj i jedź ‘system parkingów umożliwiający bezpłatne parkowanie pojazdów pod warunkiem kontynuowania jazdy publicznymi środkami komunikacji miejskiej’: Powstały dwa strzeżone parkingi kolejowe w systemie parkuj i jedź. Kierowcy dojeżdżają samochodami do dworca, a dalej jadą do Warszawy pociągiem. Kupując bilet opłacają jednocześnie parking. Polit 11/2005

Δ system paybox ‘forma płatności przy użyciu telefonu komórkowego’: Na holenderskich stacjach benzynowych firma Nedap testuje system płacenia przez WAP. Niemieccy i brytyjscy taksówkarze po kursie mogą się połączyć z systemem paybox i przekazać numer telefonu pasażera, co umożliwia przesłanie pieniędzy na rachunek taksówkarza. Wprost 36/2002

Δ system postpaid: Obecnie w sieciach telefonii komórkowych bardzo popularne są systemy płatności na kartę, czyli prepaid. Taki system został przyjęty przez większość operatorów VoIP, chociaż niektórzy oferują także system postpaid, czyli płatności, która jest dokonywana po określonym okresie rozliczeniowym. Po jego upływie użytkownik otrzymuje rachunek za korzystanie z usługi sieci VoIP. Metropol 122/2005

Δ system pre-paid ‘system bezabonamentowy (p.)’: Z usług sieci telefonii komórkowej Idea korzysta już milion osób (w tym 350 tys. w systemie pre-paid). Wprost 27/2000

Δ system prepaidowy ‘system bezabonamentowy (p.)’: Popularność zyskały tzw. systemy prepaidowe, czyli komórki na karty telefoniczne, które można kupić u pokąt-

nego sprzedawcy, a w razie potrzeby także przez podstawioną osobę. Chwył ten ma też swoją nazwę – mówi się wtedy, że aparat został nabyty na słupa. Użytkownicy odkryli także dodatkową funkcję telefonu komórkowego, jaką jest dyktafon. W zależności od klasy aparatu stwarza on możliwość zarejestrowania od kilku do kilkunastu minut rozmowy. Polit 16/2003 [HZ przykład użycia]

Δ system przedpłatowy ‘system bezabonamentowy (p.)’: System pre-paid, czyli „płacisz zanim zadzwonisz” (zwany też bezabonamentowym lub przedpłatowym) oferują wszyscy polscy operatorzy. Era – Tak Tak, Plus – Simplus, Idea – POP. GW 28/2001 [HZ]

Δ system scoringowy: Informacje, które przekazujemy bankom, są chronione tajemnicą bankową. Stosowane są tzw. systemy scoringowe, w których brane są pod uwagę nie tylko dochody, ale także wykształcenie, zawód, stan cywilny itp. Dopiero na podstawie tego podejmowana jest decyzja o przyznaniu kredytu. Metro 328/2004

Δ system tax-free ‘system umożliwiający podróżnym zwrot podatku VAT’: Od siedmiu miesięcy obcokrajowcy dziwią się, że system tax-free nagle przestał w Polsce funkcjonować. Polit 39/2005

Δ system VoIP: Pierwsze próby wykorzystania internetu do przesyłania rozmów telefonicznych podjęto kilkanaście lat temu (system umożliwiający zamianę głosu w dane informatyczne i przesyłanie ich łączami internetowymi nazwano VoIP – Voice over Internet Protocol). Wprost 48/2004

szabla* ‘zwoleńnik, stronnik kogoś, kto może liczyć na jego poparcie w wyborach’: Andrzej Olechowski wstąpił do Platformy Obywatelskiej. Na razie sam, bez Krajowej Partii Emerytów i Rencistów, która popierała go w wyborach na prezydenta Warszawy. Ale i tak może zostać przewodniczącym tej partii na wiosennym kongresie, bo skumał się z Pawłem Piskorskim – mistrzem w organizowaniu tzw. szabel. Wprost 15/2003

WD, MS **szabla** 1. ‘broń sieczna o wygiętej jednosiecznej klindze (dziś używana tylko jako broń sportowa)’, 2. ‘walka na szable (dziś jako męska konkurencja sportowa)’, 3. *łow.* **szable** ‘kły w dolnej szczęce dzika samca’

szachid ‘w islamie: ten, kto oddaje swoje życie w sprawie wiary, za co ma obiecanie życia wiecznego w raju’: Niedawne akcje w Znamienskoe i w Ilischan-Jurcie, a ostatnio w Mozdoku – łączy nie tylko fakt, że uczestniczyli w nich szachidzi (islamscy męczennicy w świętej wojnie – przyp. FORUM), lecz także to, że zostały one starannie zaplanowane i precyzyjnie wykonane. Forum 26/2003

szachidka forma żeńska od szachid (p.): Naoczni świadkowie z Mozdoku zeznają, że szachidka przepuściła autobus z oficerami obrony przeciwlotniczej, którzy nie biorą bezpośredniego udziału w wojnie, by wysadzić się w powietrze dopiero wraz z pojazdem wiozącym bombardujących Czeczenię lotników IV Armii. [...] Zamachowców-samobójców trzeba nazwać po imieniu. To nie bojownicy, tylko łajdacy, nie szachidki, tylko prostytutki kupujące własnym ciałem. Forum 26/2003

szalikowiec ‘kibic, najczęściej piłkarski, noszący szalik w barwach swojego klubu, często agresywnie atakujący kibiców innych drużyn’: Chuligani, gitowcy, skini,

a teraz dresiarze i zorganizowani kibole, czyli szalikowcy, to subkultury będące z reguły domeną młodzieży z nizin. Polit 10/2001 [HZ, MB, SD, JB, BD]

NS2 **kibol** *środ.* 'kibic'

szambonurek 'z lekceważeniem o członku załogi wozu asenizacyjnego': Programy telewizyjne z udziałem polityków normalni ludzie traktują jak włos, który wpadł im do zupy. Ciężko je przełknąć. Telewidz na szczęście jest jak szambonurek i zawsze może zmienić kanał. Wprost 12/2004

szansodajny 'umożliwiający coś, dający szansę na coś': Marzeniem maturzystów jest dostać się na studia bezpłatne w renomowanej uczelni, bo utarło się, że one właśnie są prestiżowe i szansodajne, jeśli chodzi o przyszłe zatrudnienie. Polit 27/2003

szaradowiec 'miłośnik rozwiązywania szarad': A najwspanialszy są uczestnicy, i są niesłychanie rozmaici. Przychodzą krzyżówkowicze i szaradowcy. Zjawiają się fenomeny pamięci. Ci ostatni korzystają z tego, że niektóre tematy się powtarzają – zadaliśmy już ponad 60 tys. pytań. GW 47/2001

WD, MS **szaradzista**

szaroobywatelski okazj. 'dotyczący przeciętnego obywatela': Przed laty szczytem szaroobywatelskich marzeń były wakacje na południu świata, czyli realnie rzecz biorąc w Bułgarii. Polit 33/2005

szarpanka *środ.* 'surowiec tekstylny mający różne przeznaczenie': Nasza firma zajmuje się przetwórstwem surowców wtórnych tekstylnych. – Dobre rzeczy przeznaczamy do dalszej sprzedaży, a zużyte przeznaczamy na tzw. szarpankę, czyli np. dywany – tłumaczy prezes Sztanka. GW 23/2001

szczęgółarz okazj. 'ten, kto zajmuje się szczęgółami, drobnymi elementami danej sprawy': On przedstawia się jako ofiara, ale to szczęgółarz, badający w dokumentach każdy przecinek. Polit 7/2001

szczekliwość 'brak kultury, napastliwość, naskakiwanie na siebie': Nie mogę znieść tej szczekliwości polityków, tych rewelacji dziennikarzy, całego tego szamba z aferami. TS 6/2003

szczęśliwy Δ szczęśliwy numer *środ.* 'wylosowany z dziennika klasowego numer ucznia, który danego dnia nie będzie pytany przez nauczycieli': Codziennie rano system losuje też dwa „szczęśliwe numerki” i wysyła wiadomość do zainteresowanych osób (nie są w tym dniu pytane przez nauczycieli). Metropol 263/2004

szczurzy Δ szczurza polityka 'działania niejawne, podstępne, przynoszące dużą szkodę temu, wobec którego są skierowane, unikanie jawnej konfrontacji': Co gorsza, cała sprawa trwa do dziś, nadal kursują o mnie ohydne plotki, które chętnie sprzedaje się zwłaszcza dziennikarzom. To jest szczurza polityka. Wojewódzki został oskarżony o korupcję, o branie pieniędzy od wykonawców rockowych. Osoby, które mogłyby coś powiedzieć na ten temat, przyznają zdawkowo: – Tak, owszem, paskudna sprawa, a ten Wojewódzki, fatalny typ, ale proszę się na mnie nie powoływać. Polit 48/2002

szczyt Δ szczyt G-8: Miejsce ma niezwykłą zaletę dla polityków – wielkie bagna oddzielają je od suchego lądu i żadni manifestanci nie mogą się tam dostać. Za-

pewne to skłoniło amerykańskich gospodarzy do urządzenia tam szczytu G-8, który grupuje przywódców głównych krajów Zachodu oraz Japonii i Rosji. Polit 25/2004

szejk p. shake

szerokomedialnie ‘biorąc pod uwagę różne media, z punktu widzenia różnych mediów’: Gościłem w swoim programie dwóch wykonawców z grupy Molesta-Ewe-nement. Vienio i Pele. Postacie znane i na rynku cenione. Rynku fanów hip-hopu. Obiektywnie, szerokomedialnie – faceci znikąd. Metro 265/2004

sześciopak ‘sześć jednakowych rzeczy zapakowanych razem, tworzących całość’: Sądząc po ilości sprzedawanych na stacjach benzynowych karkówek, kiełbas, węgla oraz sześciopaków piwa, ten właśnie sposób spędzania czasu w ogrodzie stał się dla dużej części ogródkowiczów eleganckim stylem bycia. RzeczMag 20/2002 [HZ]

szisza ‘nargile (p.)’: Najnowsze szaleństwo barów, restauracji, a nawet prywatnych domów to szisza, arabska fajka wodna znana od setek lat, importowana z Egiptu czy Libanu. TS 1/2004

MB **nargile** ‘fajka, w której dym przechodzi przez napełnione wodą naczynie, a następnie długą rurką do ust palącego; rozpowszechniona na muzułmańskim Wschodzie; fajka wodna’

szitowy pot. ‘bezwartościowy, na niskim poziomie, nieprzedstawiający żadnej wartości’: Efekt jest taki, że kumpel już nie wpada do ciebie na pół litra, by omówić rewolucję w Etiopii czy szitowy mecz młodzieżówki. TS 1/2002

szkaradek ‘coś brzydkiego, szkaradnego’: Róg Marszałkowskiej i Świętokrzyskiej chyba ma pecha, bo okolica przyciąga architektoniczne szkaradki – to tu wyrosły tej klasy brzydale co hala kupiecka i okrągły bar z piwem. GW 219/2003

szklany \diamond szklany sufit *środ.*: Ciągłe awans kobiet jest blokowany przez takie zjawiska jak tzw. szklany sufit (awansuje się tylko do pewnego poziomu, a potem rozbija o niewidzialną barierę). Polit 6/2004

szminkologia okazj. ‘żartobliwie o wiedzy na temat szminek’: Profesor make-up Sergiusz Osmański w TS wykladał szminkologię, tuszografię i podstawy wiedzy o podkładach. TS 12/2005

szoping p. shopping

szóstka* ‘najwyższa ocena szkolna; celujący’: Czasem także wystarczy przeanalizować oceny. Jeśli z jakiegoś przedmiotu są kiepskie, a potem nagle na teście pojawia się szóstka, to daje do myślenia. Polit 3/2001 [HZ12, MB4., SD 1.c, JB 5., BD 4.]
WD, MS **szóstka** 1. ‘cyfra albo liczba 6’, 2. ‘grupa sześciu osób, zwierząt (rzadziej przedmiotów)’, 3. ‘sześć koni w zaprzęgu’, WD 4., MS 7. *pot.* ‘środek lokomocji, budynek, pomieszczenie, pokój (zwykle w hotelu lub szpitalu) oznaczony numerem sześć; rozmiar obuwia, odzieży oznaczony numerem sześć’

szpej *środ.*: Styl alpejski, uważany za najszlachetniejszy, jest tani – nie wymaga setek tragarzy, wielkiej bazy, ton sprzętu. – Wyjazd można zamknąć w 10 tys. dolarów, nie licząc szpeju (uprzęży) – twierdzi Morawski. Metropol 17/2006

szpital Δ szpital publiczny ‘szpital utrzymywany z budżetu państwa’: To, że stolica pęka od renomowanych szpitali publicznych, stojących w długiej kolejce po pieniądze z NFZ, prywatnych spółek nie peszy. One mają przynajmniej zapewniony stały dopływ najlepszej kadry medycznej przyciągającej zamożniejszą klientelę. Polit 17/2005

szrotówek ‘motyl z rodziny kubitnikowatych (Gracillariidae) uznawany za szkodnika kasztanowców’: Bogdan Kanabus z Konstancina-Jeziorny od trzech lat walczy ze szrotówkiem na swoim podwórku. – To był piękny, niemal stuletni kasztanowiec. Kiedy zaczęły żółknąć mu liście, wygrabiałem je i paliłem. Ale to nie pomogło. GW 80/2003

sztuczna Δ sztuczna fala ‘fala w basenach wytworzona przez specjalne urządzenia stwarzająca wrażenie fali morskiej’: Mnóstwo wodnych atrakcji: stumetrowa zjeżdżalnia, sztuczne fale, kryta plaża dla dzieci z muszelkami w piasku przywiezionymi z Florydy. TS 9/2003

sztuka Δ sztuka alternatywna ‘alternatywa (p.)’: ‘sztuka niekomercyjna, niezależna, niemieszcząca się w oficjalnym nurcie’: Polacy tłumnie odwiedzają nie tylko pokazy sztuki nowoczesnej, ale też berlińskie teatry i kluby prezentujące tzw. sztukę alternatywną. Berlin stał się dla Polaków zastępczą stolicą kultury. Wprost 40/2004 [BD przykład użycia]

NS3 **alternatywa** ‘kultura awangardowa, niemieszcząca się w oficjalnym nurcie; typ kultury, przeciwstawny kulturze dominującej w danym społeczeństwie, będący zawsze w opozycji do kultury oficjalnej’?

◇ **sztuka wysoka** ‘twórczość mająca wysoki poziom artystyczny, sztuka ambitna’: Czy kobieta opowiada się po stronie sztuki wysokiej? Czy raczej jej potrzeby zaspokaja kultura masowa? Kobieta, którą mam na myśli, na pewno jest po stronie kultury wysokiej, choć świat, w którym żyjemy, ten termin spostonował. GWWysOb 20/2005

szywne Δ szywne łącze ‘łącze umożliwiające stały dostęp do Internetu’: Alina kupiła już laptopa, teraz montuje w mieszkaniu komputerowe szywne łącze, które umożliwi sprawny kontakt z firmą krótko po porodzie. Polit 41/2002

szum Δ szum informacyjny** ‘szum medialny (p.)’: Michnik: – Wedle mojej oceny, która nie opiera się na mediach, ja się na tym za słabo znam, ale innej – tam bardzo rozmaici ludzie kręcą. Rywin: – Bardzo różni. Michnik: – Każdy inny. Od pewnego momentu masz szum informacyjny, coś się rusza, ale kto kogo gryzie, nie wiesz. GW 44/2003. Zbyt dużo jest teraz informacyjnego szumu, aby komunikaty precyzyjnie i logicznie łączyć – mówi Eryk Mistewicz, konsultant polityczny. Polit 37/2010 [MS, MB 5., SD 4 ‘nadmiar beużytecznych informacji utrudniający zrozumienie komunikatu i wyodrębnienie istotnych treści’, JB ‘nadmiar informacji utrudniający wyodrębnienie informacji prawdziwych i istotnych’]

szum medialny ‘medialny hałas (p.)’: Marcin Rosati najchętniej sam milczy na własny temat. – Wyjątek – deklaruje – robię tylko dla „Polityki”. Absolwent SGH, specjalista od zarządzania i marketingu, ceni szum medialny jedynie wokół firmy, którą reprezentuje. Polit 1/2009

Δ szum mediatyczny ‘szum medialny (p.)’: Przesada ma być właśnie sposobem na wyrazistość. To zły sposób. Być może ułatwia przebicie się przez mediatyczny szum, ale właściwie po co? Szt 95/1997

szwedzki Δ szwedzki żel: Usuwanie próchnicy za pomocą tzw. szwedzkiego żelu jest mniej inwazyjne i mniej stresujące niż borowanie. Żel nałożony na spróchniały ząb wywołuje reakcje chemiczne, a stomatolog usuwa go wraz z chorą tkanką. Leczenie przebiega w ciszy i bez bólu. Focus 12/2004

szybka Δ szybka randka: Szybkie randki, czyli speed dating, wymyślił rabin Yaacov Deyo z Los Angeles w roku 1998. Miały trwać siedem minut, tymczasem 14 lutego w Nowym Teatrze w Warszawie będzie to już tylko 90 sekund. [...] W oryginalnej wersji to było siedem razy siedem – spotykasz siedem osób i z każdą masz siedem minut na rozmowę. Potem organizujący spotkanie sygnalizuje dzwonkiem, że czas minął, i wszyscy zmieniają stoliki, żeby odbyć następną szybką randkę. GWWysOb 7/2009

◊ **szybka ścieżka** ‘znacznie szybsza niż przewidziana prawem czy zwyczajowo realizacja czegoś’: Ministerialna kontrola stwierdziła, że w uczelni nagminnie praktykowano szybką ścieżkę kształcenia. Objęty nią jeden z kanclerzy otrzymał tytuł licencjata już po pół roku nauki. Polit 13/2005

szybkojadło okazj. ‘fast food (p.)’: Firma Smucker zaliczana do największych producentów „szybkojadła” (fast food) trafiła na złotą żyłę, gdy postanowiła, ku polskowski szych młodocianych odbiorców, używać do produkcji ich ulubionych sandwichów z przecierem orzechowym i galaretką owocową chleba okrojonego ze skórki. GW 257/2001

NS3 **fast food 1.** ‘szybkie dania typu hamburger, pizza, pieczone kurczaki’

szycie* *środ.*: Często zdarza się, że newsy są na gorąco zmieniane. Wtedy zaczyna się tak zwane szycie: prezenter komentuje zdjęcia, które widzi po raz pierwszy. Wprost 26/2003

WD, MS **szycie 1.** rzeczownik od czasownika szyc, 2. *pot.* ‘to, co jest szyte, co zostało uszyte; rzecz szyta, uszyta’

szynobus ‘pojedynczy wagon spalinowy lub elektryczny o lekkiej konstrukcji, kursujący po torach kolejowych na trasach o niewielkim ruchu pasażerskim’: Po mazowieckich torach zaczął właśnie kursować pierwszy szynobus. Można go spotkać na trasie z Hajnówki do Siedlec. GW 261/2004 [HZ]

szynowy Δ autobus szynowy ‘szynobus (p.)’: Na krótkich regularnych trasach przewozy wykonuje się bowiem elektrycznymi zespołami trakcyjnymi lub autobusami szynowymi. Dziennik 204/2007 [HZ przykład użycia]

Ś

ściana Δ ściana promocji: Z kolei akcesoria, które do niedawna ustawiano w „strategicznych” miejscach hal (na wprost wejścia, na tzw. ścianach promocji, w głównych alejkach), dziś powróciły na swoje miejsce. GW 221/2001

ścianka Δ ścianka wspinaczkowa ‘sztucznie utworzona płaszczyzna naśladowująca zbocze górskie, służąca do wspinaczki sportowej’: Dzieci cieszą się z zabawy na ścianie wspinaczkowej, z której skakać można wprost do wody. gazeta.pl/2003 [HZ 2, MB 1.3, SD, JB]

ściek* środ.: Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy i Sąd Rejonowy Warszawa Śródmieście to najbardziej zawałone sądy w Polsce, zwane przez niektórych ściekiem lub lodówką. Sprawa, która tutaj trafia, ma nikłe szanse na szybkie rozpatrzenie. Polit 34/2002

WD, MS **ściek** 1. ‘rów, kanał otwarty lub kryty, odprowadzający zanieczyszczone wody miejskie lub przemysłowe do specjalnych lub naturalnych zbiorników albo cieków wodnych itp.’, WD 2. *przestarz.* a) ‘obszar, z którego wody spływają do jednego morza lub oceanu; zlewisko’, b) ‘ściekanie, spływanie czego, możliwość ściekania, odpływ; łączenie się spływających cieczy; spływanie, ściekanie razem’, MS 2. zwykle w lm ‘zanieczyszczone ciecze z gospodarstw domowych, zakładów przemysłowych itp. odprowadzane, zwykle po oczyszczeniu w oczyszczalni ścieków, do naturalnych zbiorników lub cieków wodnych, do gruntu itp.’

ściema pot. ‘nieprawdziwa informacja, kłamstwo’: W programie „Co z tą Polską?” wyemitowanym 17 listopada br. Jacek Kurski po raz kolejny kategorycznie stwierdził, że nie powiedział tego, co powiedział. Chodzi o odpowiedź, której przy świadkach 4 listopada udzielił na korytarzu Radia Tok FM Tomaszowi Lisowi na pytanie, po co wyciągnął Tuskowi dziadka w Wermachcie: „Wermacht to ściema, ale naród jest głupi i ciemny i uwierzy. Więc wchodzimy w to”. Polit 47/2005 [JB, BD]

ściemniacz* pot. ‘ten, kto ściemnia* (p.)’: Nasi kandydaci traktują naród jak bandę durniów, którym się żadna wiedza nie należy. Nie pozwolili nam zobaczyć, kto jest fachowcem, a kto ściemniaczem. Miały być debaty, jest debet. To oni są nam coś winni. Jako wierzyciel zachowam się wobec nich jak wybitnie brutalny komornik, co i Państwu polecam. Wprost 26/2010 [HZ 2, JB 2]

WD techn. **ściemniacz** ‘przyrząd służący do regulowania siły światła’

ściemniac* pot. ‘mówić nieprawdę, kłamać’: Nie wszystko jest jasne w tych pojedynkach, a to dlatego, że osoby ze świecznika często ściemniają. Wprost 27/2005 [HZ 2, SD 2, JB 2, BD II]

WD, MS **ściemniac** ‘czynić coś ciemnym, ciemniejszym lub mniej świecącym niż poprzednio; przyciemniać, przygaszać’

ściemnianie*

WD **ściemnianie** forma rzeczownikowa od czasownika **ściemniać**

ściemniara forma żeńska od **ściemniacz*** (p.): Niektórzy fani zaczynają zastanawiać się, czy Avril naprawdę jest taką ostrą punkową laską, na jaką pozuje, czy też to zwykła ściemniara i lamuska. Brawo 24/2002

ścierkowanie okazj. ‘uderzanie kogoś ścierką’: Nie łudźmy się, że nasze dziecko klapsowanie i ścierkowanie przez plecy odbiera jak muśnięcie motyla, a szkoldliwość klapsów to wymysły naukowców. Małe, głupiutkie dziecko jest na te ich mądrości właśnie za małe i za głupie. Polit 3/2005

ścieżka* ‘kreska (p.)’: – Aby wciągnąć kreskę koksu w klubie, trzeba się gdzieś ukryć i znaleźć miejsce, gdzie spokojnie można ułożyć ścieżkę narkotyku. Najlepszym miejscem do tego w klubach są ubikacje i płaskie deski sedesowe. Metro 476/2004 WD, MS **ścieżka** 1. ‘wąski pas ziemi wydeptany lub specjalnie wytyczony i ubity dla pieszych; wąska droga, dróżka’, 2. *cyber.* ‘część poruszającego się nośnika informacji (taśmy, bębna), bezpośrednio dostępna dla głośnicy zapisującej lub odczytującej’

Δ ścieżka rowerowa ‘oznakowana trasa przeznaczona tylko dla ruchu rowerowego’: Spacerowałam z małą córeczką ścieżką rowerową, bo chodnik był wyboisty. Dziewczyna na rowerze zwymyślała mnie od wyrodných matek. – Nie dziwię się, że ją poniosło. Ścieżki rowerowe są dla rowerzystów, nie do spacerów z dzieckiem, na które może najechać rowerzysta. TS 7/2005 [HZ 1., MB 1. przykład użycia, SD 1., JB 1.]

ścigant środ. ‘motocykl wyścigowy’: Kawasaki Ninja (przykład „ściganta”) to motocykl superlekki, zbudowany z aluminium, tytanu i tworzyw, wyposażony w silnik o pojemności 1,2 litra i mocy aż 178 KM! Sukces 3/2002

śledziówka* *środ.* ‘impreza na zakończenie karnawału’: Zona Roberta Agnieszka, którą poznał jeszcze w studenckich czasach na śledziówce w Piwnicy pod Baranami, teraz kierownik produkcji jego programów, na początku była tym wszystkim przerażona. TS 4/2002

WD **śledziówka** ‘beczka na śledzie’

ślub Δ ślub konkordatowy ‘ślub kościelny mający według ustawy konkordatowej równocześnie status ślubu cywilnego’: Potem się odbył uroczysty obiad i było bardzo fajnie, ślub konkordatowy w czerwcu. W ostatnich latach nastąpił prawdziwy renesans ceremonii oświadczyń. Polit 19/2001 [SD 1, JB]

śluza Δ śluza bezpieczeństwa ‘drzwi odcinające drogę ucieczki’: Niezbędne są tzw. śluzy bezpieczeństwa, czyli drzwi odcinające drogę ucieczki, pirotechniczna kontrola przesyłek i wykrywacze metali. Monitorowanie wszystkich pomieszczeń ułatwia synchronizacja działania ochrony – mówi Marcin Kossek. Sukces 11/2002

śmiałkini forma żeńska od śmiałek: W końcu i u nas znaleźli się śmiałkowie, a właściwie śmiałkinie gotowe wystawić prowokacyjną sztukę Eve Ensler, o której dotąd można było tylko czytać. TS 9/2002

śmiechawa środ. ‘stan nienaturalnej wesołości wywołany najczęściej odurzeniem narkotykowym’: Na balandze trzeba się ujarac, bo wtedy jest zajebista śmiechawa – mówi szesnastoletnia Magda, która od dwóch lat „upała się” w każdy weekend. Wprost 12/2004

śmieciovyy ‘bezwartościowy, nic niewart’: Zgodnie z kontraktem, jeśli Turyn zdecydowałby się odstąpić GM pozostałe 80 proc. akcji Fiata Auto, Amerykanie nie mogliby odmówić. W Detroit nie palą się do tego, gdyż akcje Fiata nadal są tam klasyfikowane jako śmeciowe. Wprost 15/2004

śmierdzionośny okazj. ‘wydający przykry zapach’: Dworce kolejowe od początku prowadzą w naszym rankingu miejsc śmierdzionośnych. GW 278/2002

śmieszek* ‘emotikon (p.)’: Piszemy szybko, stosujemy masę skrótowców, często angielskich. Czasem jest to połączenie znaków językowych i niejęzykowych, czyli tzw. śmieszeków. GW 58/2001

WD, MS **śmieszek** 1. zdr. od śmiech, 2. zwykle w *lm.* ‘drwiny, żarty wypowiedziane ze śmiechem’, 3. ‘we-sołek, żartowniś’; NS3 **bużka**

śmietanka Δ śmietanka kosmetyczna: Mleczko to ulubiony kosmetyk kobiet, które mają suchą skórę. Mleczka i śmietanki kosmetyczne lekko ją natłuszczają, a nawet ratują od zmarszczek. TS 3/2004 [MB, SD, JB śmietanka 3.]

śmietnik ◇ śmietnik historii ‘wydarzenia, sprawy z przeszłości całkowicie zapomniane, uznane za niegodne uwagi, całkowicie bez znaczenia’: Polską polityką rządzi niepisane prawo: destrukcja objawia się inicjatywami zjednoczeniowymi. Relacja ta jest wprost proporcjonalna: im większy rozpad, tym więcej prób, rozmów i porozumień. Efektem tych inicjatyw są dziwaczne szyldy i nazwy, których nikt już nie pamięta, a które spoczywają cicho, przysypane kurzem na śmietniku historii. Wprost 19/2005

śnieg* środ.: Koko, coke, śnieg, księżniczka, Charlie, nose candy to tylko kilka określeń koki [tj. kokainy]. Przybywa ich tak samo jak amatorów tego narkotyku. Stał się modny. W pewnych miejscach i na pewnych imprezach nie wypada już wyciągnąć amfetaminy. Liczy się tylko koka – komentuje dr Jędrzejko. Metro 476/2004

WD, MS **śnieg** ‘opad atmosferyczny złożony z kryształków lodu różnego kształtu, z których większość ma postać sześcioramiennych gwiazdek, łączących się w temperaturze powietrza wyższej od -5°C w płatki; warstwa tych płatków pokrywająca powierzchnię ziemi (lub inną)’

śnieżny Δ śnieżna rynna ‘halfpipe (p.)’: W nowym sezonie zawody PŚ w tzw. śnieżnej rynnicy, podobnie jak inne konkurencje snowboardowe, są eliminacją do igrzysk olimpijskich w Turynie (2006). Metropol 202/2004

NS3 **halfpipe** ‘w snowboardzie: specjalna konstrukcja śnieżna w kształcie rynnicy do wykonywania ewolucji’

śpiący ◇ śpiący policjant pot. ‘spowalniacz (p.)’: Przy wjeździe stoi zakaz wjazdu z wyłączeniem służb alarmowych. Po co znów montowano tam nowy próg zwalniający, skoro tzw. śpiących policjantów już kilku leży. gazeta.pl/2009

środek 1. Δ środek halucynogeny ‘substancja wywołująca halucynacje, halucynogen’: Ale karierę zrobił równo dekadę później jako określenie poszerzenia ludzkiej świadomości, głównie poprzez stosowanie środków halucynogeny z LSD na czele. Polit 47/2005

2. Δ środek psychodeliczny ‘substancje wywołujące objawy psychotyczne (m.in. omamy, iluzje, objawy depersonalizacji, zaburzenia poczucia czasu, euforię) podobne do występujących u chorych psychicznie’: Z czasem do arsenału środków psy-

chodelicznych włączono też efekty wizualne (światło, filmy, a nawet ubrania) oraz akustyczne (muzyka, dźwięki). Moda na psychodelię zaczęła przemijać około 1973 r. Polit 47/2005

3. Δ środek regenerujący ‘czynnik (rzecz, czynność itp.) powodujący przywrócenie utraconych właściwości’: Warto je stosować przy wszystkich większych obciążeniach organizmu i nie zapominać przy tym, że bezcennym środkiem regenerującym może być 20-minutowa drzemka. Polit 24/2003

świadczenie Δ świadczenie emerytalne ‘emerytura’: Kto w kampanii wyborczej zmieni zasady świadczeń emerytalnych, narażając się kilkumilionowej rzeszy emerytów? Polit 24/2004 [SD i BDII przykład użycia]

świadek Δ świadek koronny** ‘świadek oskarżenia w procesie karnym, który w zamian za zeznania obciążające przestępców może mieć zmniejszony wymiar kary lub może być zwolniony z odpowiedzialności za współudział w przestępstwie’: UOP rozpracował gang dzięki zeznaniom trzech świadków koronnych. Megaproces toczy się w morderczym tempie – trzy, cztery rozprawy tygodniowo. GW 63/2002 [HZ, MB3., SDa, JB, BD]

WD 3. **świadek koronny** ‘mogący świadczyć w każdej sprawie, świadek na zawołanie’, MS 3. **koronny świadek** ‘główny, najważniejszy świadek’

świerszczykowy przym. od świerszczyk* (p.): Ile zarabia wyzywająca drag queen, a ile świerszczykowy „fotopstryk”? [...] Za sesję do „świerszczyka” w Warszawie „lalki” dostają 200–400 zł na rękę. Metro 222/2003

NS2 **świerszczyk*** ‘czasopismo pornograficzne’

świętujący Δ świętujący inaczej środ.: „Świętujący inaczej”, czyli palacze, chętnie przywołują raport Światowej Organizacji Zdrowia z połowy lat 90., którego część utajniono: badania nie stwierdziły jednoznacznie szkodliwego działania na organizm człowieka pochodnych konopi indyjskich. Polit 7/2005

świruska ‘kobieta świrus (p.)’: Najbardziej pociągają mnie świruski. Ale nie w typie lolitki, bo to mi się kojarzy z porno. Metro 203/2003

NS3 **świrus** ‘człowiek niepoczytalny, wariat; także: człowiek niedojrzały, nieprzejmujący się niczym; lekko-
duch’

T

ta ♦ **ta sama półka** ‘o czymś zajmującym tę samą pozycję w jakiejś hierarchii co porównywany obiekt, mający ten sam poziom’: Tour de Pologne awansował w światowej hierarchii (niby ta sama półka co Tour de France), co jest godne uznania, ale zarazem musiał zaostrzyć kryteria startu, co oznacza, że nie mogą w nim brać udziału Polacy! Są za słabi nawet na role pomagierów w silnych grupach, są też za słabi na stworzenie własnej grupy. Wprost 38/2005

NS3 ♦ **ktoś, coś z górnej półki** ‘ktoś mający wysoką pozycję w jakiejś hierarchii; także: przedmioty luksusowe, markowe, wytwory kultury o dużej wartości artystycznej itp.’

tabakboks: Palacze nie polubili nowych, drastycznych napisów na opakowaniach papierosów (np. „Palenie zabija”). Ratują się więc tabakboksami, czyli kolorowymi kartonikami w wymyślne wzory, w które „ubierają” swoje paczki. Tabakboksy to kolorowe kartoniki, w które „ubiera się” paczkę. Grafika jest różnorodna: misie, serduszka, sardynki w puszcze, barwy narodowe Jamajki. Metropol 184/2004

tablet ‘przenośny komputer osobisty wyposażony zwykle w ekran dotykowy’: Zasadnicze urządzenie to 10-calowy tablet obsługiwany przez gigahercowy procesor NVIDIA Tegra 2 i system operacyjny Android 3.0 Honeycomb. Polit 30/2011

Δ **tablet graficzny** ‘tablet (p.) służący przede wszystkim do tworzenia elementów graficznych’: Musi być ciemno, bo wtedy lepiej pracuje się przy monitorze – mówi Tomasz Bagiński, który po sukcesie „Katedry” pracuje nad kolejnym kilkuminutowym filmem animowanym „Sztuka spadania”. Wodzi elektronicznym ołówkiem po plastikowym tablecie graficznym, co na ekranie komputera zostawia taki ślad, jakby rysował na papierze. GW 142/2004

Δ **tablet PC** ‘tablet (p.)’: Być może tablet PC to tabletką od bólu głowy dla akcjonariuszy Microsoftu? [...] Urządzenie ma szansę zdominować wiele ważnych nisz naszego życia. Będzie leżało na nocnym stoliku obok gazet. Przejrzymy w nim program telewizyjny i fragmenty programów. Oferowało będzie gry on line i off line dla całej rodziny, dostęp do Internetu, pocztę elektroniczną, obsługę konta bankowego. Będzie książką telefoniczną i rozkładem jazdy. Wprost 3/2002

NS3 **tablet** ‘urządzenie w postaci płytki i rysika, umożliwiające wprowadzanie do pamięci komputera odręcznego pisma, wykresów, rysunków itp.’

tabletką* *środ.* ‘tablet graficzny (p.)’: Ci, którzy boją się dotknąć klawiatury i spędzają większość wolnego czasu przed telewizorem, pozbędą się oporów przed

używaniem „tabletki”. Babcie będą wreszcie wysyłać e-maile do wnuczków. Tablet stanie się więc urządzeniem komunikacji międzypokoleniowej. Pecet i notebook są ciężkie i nieporęczne i zmuszają do siedzenia w niewygodnej pozycji. „Tabletkę” można zabrać do łóżka i czytać w niej przed zaśnięciem elektroniczne bajki albo kolejne przygody Harry’ego Pottera. W sklepie tablet ułatwi porównanie cen produktów, a w podróży – wędrowkę po mieście i zwiedzanie zabytków. Można będzie go położyć na stoliku w restauracji i wysłać pozdrowienia znajomym w kraju – notebooki są na to za duże. Wprost 3/2002

WD, MS **tabletką** ‘mały płaski krążek sprasowanego proszku, zwykle leku; pastylka’

Δ tabletką (pigulka) gwałtu (niepamięci) ‘tabletką wrzucaną kobiecie do napoju powodująca u niej utratę świadomości’: Gdy mniej więcej przed dwoma laty pojawiła się tzw. tabletką gwałtu czy „niepamięci”, rzekomo od razu zdobyła wielką popularność, szczególnie wśród gangsterów. Według mediów, miała im służyć do seksualnego wykorzystywania zamroczonych kobiet. Metropol 108/2005

tabloid** ‘bulwarówka** (p.)’: W poniedziałek 13 listopada pełną ramówką rusza Superstacja – telewizyjny tabloid, który stawia na sensację, zbrodnię i skandale z życia gwiazd. rzeczp.pl /2006

NS3 **bulwarówka**** *pot.* ‘pogardliwie o programie telewizyjnym przekazującym sensacyjne, niesprawdzone informacje’, NS2 **bulwarówka** ‘czasopismo bulwarowe; brukowiec’; NS3 **tabloid** ‘prasa sensacyjna’ def. w cyt.; NS2 **bulwarówka*** ‘czasopismo bulwarowe; brukowiec’

tabloidowy *przym.* od **tabloid**** (p.): Pojawienie się tabloidowej SuperStacji na rynku telewizyjnym spowoduje, że kretyńskie seriale i głupkowate talk-showy, które znaleźliśmy do tej pory, zaczną nam się jawić jako oazy mądrości i wulkany głębokich myśli. Wprost 26/2005

tabloidyżacja ‘ograniczanie obrazu świata do wydarzeń sensacyjnych, ciekawostek, spraw mało ważnych, mających drugorzędne znaczenie’: Kampania wyborcza triumfującego w sondażach Donalda Tuska i jego partii ma charakter wizerunkowy, co wcześniej skutecznie praktykowali w Polsce Aleksander Kwaśniewski i SLD. Takie podejście mieści się w światowym trendzie kulturowym, określanym jako „tabloidyżacja” czy „mediatyżacja”. Zgodnie z nim za najbardziej skuteczne, a więc właściwe, są uznawane proste i wyraziste przekazy, budowane według reguł reklamy. Wprost 38/2005

tabloizacja ‘tabloidyżacja (p.)’: – Naszą ambicją jest przekazanie widzowi tego, co dzieje się w kraju, ale przyznaję, że ulegamy także pewnej tabloizacji, podajemy po prostu sporo ciekawostek. Polit 40/2003

tacierzyństwo ‘bycie ojcem, pełnienie roli ojca’: Nie boję się swoich dzieci i ich potrzeb: przewijam, kąpię, ubieram, wychodzę z nimi na spacer, gram w piłkę ze starszym synem. Ze swojego „tacierzyństwa” czerpię satysfakcję i zadowolenie. TS 9/2002

tacos ‘taco (p.)’: Typowe i proste tortille po usmażeniu i dodaniu farszu z pikantnej kiełbasy lub drobno posiekanego mięsa zmieniły nazwę i stały się dzisiejszym tacos, enchiladas, garchas. Polit 11/2005

NS3 **taco** ‘potrawa meksykańska – smażony placek kukurydziany nadziewany mięsem lub serem’

tactel-aquator: W swoich kolekcjach popularna u nas marka Triumph wykorzystuje m.in tactel-aquator. To syntetyczne włókno poliamidowe, które oddycha i reguluje poziom nawilżenia skóry. TS 6/2004

tagine, tajin, tadżin ‘potrawa kuchni marokańskiej; także: naczynie gliniane służące do jej przygotowania’: Nazwa: tagine. Pochodzenie: Chiny. Przeznaczenie: gotowanie. Zupy, ryżu, makaronu. Gdzie? Na biwaku. To ceramiczne, szklwione, przypominające amforę naczynie stawiamy w żarze ogniska. Mały otwór na górze utrudnia parowanie. Poza tym w tagine nic się nie przypali. TS 8/2006. Bardzo proszę: tajin z baraniny lub z kury (nazwa potrawy pochodzi od glinianego naczynia z pokrywą) tak aromatyczny, że jego zapach potrafi zwabić biesiadników z odległej nawet ulicy [...] Polit 43/2005. Każdy kucharz ma własny przepis na tadżin... wysokieobcasy.pl/2003

tajmer, timer ‘urządzenie odmierzające określony czas wykonywania różnych czynności wykorzystywany najczęściej w kuchni’: Tajmer, czyli budzik kuchenny, trzeba zaprogramować idealnie, bo inaczej wybuchnie w nieodpowiednim momencie i otrujemy wszystkich surowym ciastem. TS 11/2004. Poza tym samo nagrywanie i odtwarzanie [w dyktafonie] można uruchamiać timerem. GW 22/2001

tajski Δ tajski boks ‘tajska sztuka walki charakteryzująca się uderzeniami łokciami i kolanami, niskimi kopnięciami okrężnymi i walką w zwarciu’: Tak pojawił się w Polsce niezwykle brutalny tajski boks, którego zawodnicy biją nie tylko pięścią i stopą, ale też kolanami i łokciami [...]. Polit 34/2005

tak ◊ tak mieć ‘o czyichś upodobaniach, przyzwyczajeniach: zachowywać się w pewnych sytuacjach w określony sposób’: Uodpornił się Pan już na krytykę? – Przeciwnie. Tak już mam, że 40 pozytywnych recenzji nawet nie doczytuję do końca, a jedna jadowita i głupia rozkłada mnie na długie miesiące. GW 238/2004

taksfłacja specj. ‘przesuwanie się dochodów w wyższe przedziały progresywnego podatku dochodowego, zachodzące w warunkach inflacji’ [def. JB]: Dzisiaj jest niemal pewne, że wzrost PKB będzie w przyszłym roku nie mniejszy niż założone 5 proc., a inflacja na pewno większa niż założone 3 proc. Oba te czynniki zarówno ze względu na powiększenie bazy dochodowej, jak i efekt tzw. taksfłacji (przepychanie podatników do wyższych grup dochodowych) sprawią, że w przyszłym roku budżet znowu otrzyma więcej, niż planowano. Wprost 48/2004 [JB]

taktyka ◊ taktyka spalonej ziemi ‘postępowanie stosowane w różnych sytuacjach i w różnych celach prowadzące do całkowitego zniszczenia lub przejęcia czegoś’: Taktyka spalonej ziemi, na której w przyszłości ma zostać zbudowana IV Rzeczpospolita, tym razem obróciła się przeciwko Piłsudskiemu. Proste i uczciwe słowa o wielkim życiowym dorobku marszałka, oczywiście kiedyś nawet dla jego adwersarzy, nie mogły się stać przedmiotem sejmowego konsensusu. Radykalna prawica powiedziała: weto. Wprost 20/2005. Dziś najgroźniejszym wrogiem mafii zdaje się prokurator Vigna. Aresztuje kolejnych bliskich współpracowników Provenzana, chcąc, by gangster poczuł się osaczony. Prokurator stosuje też taktykę spalonej ziemi, konfiskując aresztowanym mafiosom latyfundia. Wprost 36/2005 [SD publ. ‘taki sposób pro-

wadzenia wojny, że dochodzi do zupełnego zniszczenia tego, co się znajduje na danym terytorium']

talasemia specj.: David Weatherall, znakomity genetyk z uniwersytetu w Oksfordzie, podaje na przykład, że pacjenci z talasemią, chorobą krwi spowodowaną przez defekt genu, mogą być ciężko chorzy, łagodnie cierpiący lub całkowicie zdrowi. Wprost 5/2001

talía środ.** 'zwięźenie narty carvingowej (p.):' Dobrze dopasowana narta wpływa na skrócenie nauki jazdy na nartach. Stosunkowo szeroka talia pomaga w zachowaniu równowagi. [...] Amatorzy freeridu, których stan fizyczny i psychiczny jest gotowy na ekstremalne doznania, są gotowi na modele [nart] o najszerzej talii. GW 295/2002

WD 1., MS 1. **talía** 'zwięźenie ciała nad biodrami, między górną a dolną częścią tułowia; stan, pas', WD 2., MS 1. 'część sukni, okrycia w tej okolicy ciała', WD 3., MS 2. 'komplet kart do gry', WD 4. *mors. techn.* 'urządzenie składające się z krążków ruchomych i nieruchomych, przez które przeciągnięta jest lina, umożliwiające zwielokrotnienie siły użytej do podnoszenia ciężarów, naciągania żagli itp; wielokrążek'; NS3 **narty carvingowe** 'narty szersze i krótsze od nart tradycyjnych, przewężone w połowie długości, ułatwiające narciarzowi skręty'

taliban: Taliban w dosłownym tłumaczeniu oznacza muzułmańskiego studenta. Różnica między nim a studentem europejskim zasadza się w tym tylko, że taliban od książek i skryptów woli czołgi, pancerniaki i inne wytwory przemysłu zbrojeniowego. Polit 10/2001

NS3 **talib** 'członek ugrupowania talibów (p.)', **talibowie** *tylko w lm* 'członek ugrupowania talibów (p.)'

talibizacja 'podporządkowywanie różnych sfer życia publicznego fundamentalistycznym ugrupowaniom muzułmańskim': Po pięciu latach talibizacji Afganistanu, kiedy wodzowie nie mieli nic do powiedzenia, jeśli nie byli mułłami, i po wcześniejszych dziesięciu latach sowietyzacji tego kraju, kiedy wodzowie zapraszani byli na sterowane dżirgi rewolucyjne, system demokracji plemienną znowu jest w mocy. Ale już tylko najstarsi Afgańczycy, w tym król Zahir Szach, pamiętają, na czym on polega. Polit 26/2002

taliowanie: Na przykład narty carvingowe dzięki taliowaniu (wcięcie w środku i poszerzenie w dziobie i pięcie) pozwalają na lepsze manewry [...] Focus 12/2004
NS3 **narty carvingowe** 'narty szersze i krótsze od nart tradycyjnych, przewężone w połowie długości, ułatwiające narciarzowi skręty'

taliowany 'o kształcie narty carvingowej: mająca taliowanie (p.):' Tradycyjne narty poszły do lamusa. Nawet krótkie, taliowane, łatwoskrętne karwinki to już nie nowinka. Polit 5/2003

talk*: Jednak problemem w wieczorach Jagielskiego jest talk, czyli rozmowa. Gdzie stoi u was kosz na śmieci? Jak pan susia w samolocie? Czy twój kochanek jest młodszy od ciebie? Polit 8/2002

WD, MS **talk** 'uwodniony krzemian magnezu, minerał bardzo miękki, o barwie białej, zielonawej, żółtawej, stosowany w przemyśle papierniczym, gumowym, farbiarskim, w ceramice, kosmetyce i lecznictwie'

talk-back: Coraz większą popularnością cieszą się tzw. talk-backi, czyli możliwość skomentowania przez czytelników tekstów, zamieszczonych w internetowych wydaniach gazet. Polit 2/2001

tamiflu: – Tamiflu to lek na zwykłą grype – podkreśla rzeczniczka Roche. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) przypuszcza jednak, że może też leczyć jej ptasią odmianę albo przynajmniej złagodzić przebieg choroby. Tamiflu zatrzymuje namnażanie się wirusa w organizmie. Polit 43/2005

tandeciara forma żeńska od tandeciarz (p.): Uwielbia się pokazywać ze słynnymi ze złego gustu Christiną Aguillera, Britney Spears i Jennifer Lopez. Z tego powodu bywa nazywana tandeciara. Mimo że jest dyrektorem artystycznym jednego z najbardziej uznanych domów mody, przoduje w rankingach najgorzej ubranych kobiet (lista Mr. Blackwella, projektanta z Los Angeles) i najbardziej odrażających kobiet (program „Rank” na kanale E! Network TV). Wprost 29/2004

NS2 **tandeciarz** ‘autor, twórca marnych, tandetnych utworów literackich, obrazów itp.’

tangeros ‘tancerz tanga argentyńskiego, miłośnik, osoba pasjonująca się historią lub liryzmem tanga argentyńskiego’: Wszystko w tym tańcu zależy od ciebie i to jest najbardziej ekscytujące. Ale też najtrudniejsze, jak w życiu – mówi tangeros Tomek, który swoją dziewczynę poznał właśnie na parkiecie. Metropol 33/2004

tanksztel środ.: Spotykają się np. na tankszteli (stacja benzynowa) albo pod Pałacem Kultury, wytyczają sobie trasę i ruszają. Wygrywa ten, który w umówionym miejscu pojawi się pierwszy. Ścigają się w szczycie, kiedy stolica stoi w korkach. Polit 38/2002

tapenada ‘pasta z czarnych oliwek i kaparów doprawiona zwykle czosnkiem i ziołami’: Wystarczy dodać posiekane [zioła] do kremowego białego sera, posypać grubym pieprzem i mamy dip do warzyw lub krakersów. Rozdrobnione w malakserze razem z czarnymi oliwkami i skarmelizowaną cebulą dadzą doskonałą tapenadę do grzanek. GWWysOb 7/2002

tapeta* 1. pot. ‘grubo nałożony makijaż’: Nałożyła na twarz tyle tapety, że wygląda jak zawodowa prostytutka. Newsweek 1/2004 [HZ 2., MB 2., SD 2., JB 3.]

2. ‘obrazek lub zdjęcie umieszczone jako tło na ekranie komputera lub telefonu komórkowego’: Od kiedy firma Nokia wprowadziła w 1999 r. na rynek model 3210 umożliwiający przesyłanie obrazków, grafik, prostych animacji, tapet i melodyjek, ruszył cały oparty na esemesowaniu przemysł umożliwiający nadanie naszym telefonom indywidualności, niepowtarzalnego charakteru. Polit 41/2002 [JB 2.]

WD, MS **tapeta** ‘papier (często deseniowy), którym wykleja się ściany mieszkań’

tapetowanie* ‘robienie tapety * (p. zn. 1.)’: Z badań przeprowadzonych przez laboratorium kosmetyczne Chanel wynika, że aż 1/5 kobiet w Europie ma tego typu problemy ze skórą. Większość radzi sobie z nimi metodą tradycyjną, czyli tzw. tapetowaniem. Pod mocnym makijażem plam nie widać, bo nie widać też skóry. RzeczpMag 9/2005

WD, MS **tapetowanie** rzecz. od **tapetować** ‘wyklejać ściany tapetą’

tarator ‘bułgarski chłodnik’: Lubię gazpacho, ale najczęściej wybieram bułgarski tarator, który bardzo przypomina greckie tzatziki i turecki cacik. Z obranych świeżych ogórków usuwam nasiona, kroję w cienkie długie paseczki i solę. Kiedy puszcza sok, odciskam. Do jogurtu dodają rozgnieciony czosnek, trochę oliwy z oli-

wek, sól i biały pieprz oraz odcisnięte ogórki. Chłodzę w lodówce. Tuż przed podaniem wrzucam do zupy kilka kostek lodu i posypuję pokruszonymi włoskim orzechami, listkami świeżej mięty lub koperkiem. TS 6/2003

tarcza Δ tarcza antynuklearna ‘amerykański system obrony przed rakietami balistycznymi’: Prezydent Bush doszedł do władzy pod hasłem osłonięcia Ameryki tarczą antynuklearną. Zapewniał, że Amerykanie będą się czuli bezpieczniej i będą skutecznie chronili „swoją sposób życia”. GW 263/2001

Δ tarcza antyrakietowa ‘tarcza antynuklearna (p.)’: Słysząc wprawdzie nadal glosy: budujemy tarczę antyrakietową, ale głupców nie trzeba siać, sami wschodzą. Amerykanie w ogóle zresztą nie liczyli się z możliwością samobójczych ataków. TygPow 38/2001

target ‘wyselekcjonowana grupa odbiorców, do której kierowany jest dany produkt lub reklama’: Na podstawie tego rodzaju badań dobiera się programy, którymi można trafić do poszczególnych środowisk społecznych, schlebając ich gustom. Za dobrze rozpoznany targetem – idą reklamy, a z nimi pieniądze. Polit 19/2005 [HZ, JB]

tarocistka ‘osoba wróżąca z kart tarota’: W Polsce nie jest to jeszcze na taką skalę, ale ludzie chcą być pewni, że podejmując jakąś decyzję niczego nie zaniedbali, szukają potwierdzenia także w kartach. – Przychodzą do mnie biznesmeni i pytają o możliwości działania firmy – mówi tarocistka Regelinda. ŻWMag 277/2004

tatkowanie okazj. ‘bycie tata’: Stwierdził, że dopiero teraz dojrzał do bycia mężem i tatowania. TS 12/2005

tatuaż Δ tatuaż elektromagnetyczny: Brzmi to zatrważająco, ale w salonach będzie można zamówić branding, czyli wypalanie znaków rozżarzoną żelazem, inkrustowanie torsu lub czoła kuleczkami z politetrafluoetylenu, wszczepianie pod skórę biżuterii, a nawet tatuaż elektromagnetyczny, który będzie migał pod wpływem fal telefonu komórkowego. TS 1/2004

team building, teambuilding: Największą popularnością cieszą się szkolenia typu team building (budowanie drużyny). Zespół pracowników wyjeżdża razem na kilka dni, np. na weekend. Ich czas jest co do minuty zaplanowany przez trenera-opiekuna. Celem szkolenia jest zintegrowanie grupy pracowników. Metropol 176/2001. Dość dobrze wiadomo, jakie przedszkole, jaka szkoła, jaki uniwersytet dobrze służy wychowaniu obywateli demokratycznego państwa i jak można skutecznie stymulować uobywatelnianie dorosłych. Nie chodzi o trucie, tylko o naukę współdziałania, samoorganizacji, tworzenia i przestrzegania nieformalnych norm, budowanie zaufania i więzi. Kilkaset osób, które doświadczyły tego rodzaju pedagogiki dzięki księdzu Wojtyśle, druhowi Kuroniowi i kilku innym wybitnym pedagogom, zmieniło losy powojennej Polski. Powszechnie korzystają z takich metod nowoczesne firmy stosując tzw. teambuilding. Dlaczego nie korzysta z nich nasze państwo? Polit 19/2005

team-lider ‘kierownik zespołu’: – Myślałem, że uda się załatwić po dobroci: spotkania integracyjne, premie motywacyjne, nagrody dla team-liderów – mówi Adam O. – Olewali wszystko. Zdecydowałem, że trzeba wyłuskać tych, którzy psują zespół. Zrobiłem naradę z team-liderami. GW 110/2001

team work ‘praca zespołowa’: Coraz bardziej popularny za oceanem staje się model team work, pracy zespołowej, wypierający agresywny indywidualizm. – Wartością nadrzędną staje się umiejętność współpracy. Wprost 36/2002

teaser: Tymczasem były to teasery. Tym angielskim terminem specjaliści od reklamy nazywają technikę polegającą na przyciąganiu uwagi odbiorców poprzez prezentację reklamy w dwóch etapach. Pierwszy ma zaintrygować, a dopiero drugi wyjaśnia, co tak naprawdę jest reklamowane. Polit 47/2001 [JB ‘reklama nieujawniająca nazwy firmy ani reklamowanego produktu, mająca wzbudzić zaciekawienie odbiorcy’]

teasing: Mam nosa. Wiem, co się ludziom podoba. Chcą po prostu sensacji! A najlepszą metodą jej podawania jest tzw. teasing, polegający na intrygowaniu, drażnieniu odbiorców. Sukces 10/2002

teatr Δ teatr offowy ‘teatr off (p.)’: Roman w sukni, Nicole w fartuchu. Roman Woźniak, dziś wykładowca na Wydziale Rzeźby i szef offowego teatru Academia na warszawskiej Pradze, obserwował przemianę Nicole z niedosłej aptekarki w muze awangardowych plastyków. GWWysOb 3/2002

NS3 **teatr off** ‘teatr prezentujący współczesne kontrowersyjne sztuki z kręgu kultury alternatywnej (p.)’, **kultura alternatywna** ‘kultura awangardowa, niemieszcząca się w oficjalnym nurcie; typ kultury, przeciwstawny kulturze dominującej w danym społeczeństwie, będący zawsze w opozycji do kultury oficjalnej’

tech-house ‘odmiana muzyki techno (p.)’: Ostatkowa impreza Hang On w rytmach tech-house, tribal, funky i techno odbędzie się w piątek w klubie Paragraf 51. Metropol 25/2005

NS3 **muzyka techno** ‘odmiana muzyki dyskotekowej tworzona na syntezatorach o silnym, bardzo szybkim, jednostajnym rytmie, imitująca dźwięki, których inspiracją jest cywilizacja techniczna’

technologia Δ technologia play dry: Polscy olimpijczycy już po raz czwarty założą stroje uszyte przez firmę Reebok. Przy ich projektowaniu skorzystano z wielu nowoczesnych technologii, m.in. play dry, regulującej przepływ wilgotności przez tkaninę. Dzięki niej przez cały czas trwania zawodów skóra pozostanie chłodna i sucha, zaś nadmiar wilgoci odprowadzany będzie na zewnątrz. Wprost 34/2004

Δ technologia stealth ‘nowoczesna technika w znacznym stopniu utrudniająca wykrycie obiektów bojowych dzięki zastosowaniu specjalnych urządzeń i środków’: Pierwszy „niewidzialny” okręt wyszedł w morze. Szwedzka marynarka przeprowadziła na Bałtyku próby pierwszego „niewidzialnego” okrętu wojennego. Korweta „Visby” powstała w stoczni Karlskrona, która w projektowaniu statków wykorzystuje technologię stealth, wcześniej zastosowaną przy produkcji niewykrywalnych przez radar bombowców F-117A Nighthawk i B-2 Spirit. Wprost 31/2004

Δ technologia VoIP ‘technologia służąca do przesyłania głosu za pomocą łączy internetowych’: Telekomunikacja testuje też różne systemy działające w technologii VoIP, ale nie potwierdza, że sama zaoferuje podobne. Wprost 48/2004

technoman ‘osoba pasjonująca się muzyką techno (p.)’: Ten, kto ma możliwość kupienia sobie stylu, dziś jest metalowcem, ale już jutro może zostać technomanem. Polit 10/2001 [SD, JB, BD]

NS3 **muzyka techno** ‘odmiana muzyki dyskotekowej tworzona na syntezatorach o silnym, bardzo szybkim, jednostajnym rytmie, imitująca dźwięki, których inspiracją jest cywilizacja techniczna’

technomaniak ‘osoba pasjonująca się nowinkami technicznymi’: Jeśli jesteście technomaniakami, wypróbujcie masaż podciśnieniowy w kapsule Vacustylor. W ciągu 20-minutowego seansu rytmicznie zmienia się w niej ciśnienie. Dzięki temu organizm zaczyna spalać zbędny tłuszcz i usuwać toksyny. TS 2/2005

technomateriał ‘sztuczna tkanina nowej generacji’: Technomateriały XXI wieku mają wszelkie zalety naturalnej wełny: są miękkie, przyjemne w dotyku i bardzo ciepłe. TS 1/2002

technotrans okazj. ‘trans wywołany muzyką techno’: Nie przypuszczałam, że są inteligentni ludzie po dwudziestce, którzy zabiegają o łaskę osiłka-bramkarza, by potem spędzić całą noc w nabitym jak puszka sardynek, dusznym klubie. [...] Nigdy w życiu nie dałabym się jednak namówić na cotygodniową męczarnię wśród rozdygotanej w technotransie młodzieży. TS 10/2002

teczkowy w użyciu rzecz. ‘osoba pełniąca przy kimś podrzędną, mało ważną funkcję, całkowicie mu podporządkowaną’: Z teczkowego Oleksego najpierw awansował na SLD-owskiego wunderkinda, a potem na rzecznika partii. Co za kariera! Niestety, wkrótce okazał się najgorszym rzecznikiem najgorszego rządu w najnowszej historii Polski, a z ciepłej posady wiceministra kultury danej mu na otarcie łez wyłał go Belka. Wprost 44/2004

telebanking ‘e-banking (p.)’: Użytkownicy telewizji interaktywnej będą także mogli korzystać z usługi „telebankingu”, czyli kontrolowania poprzez terminal telewizyjny wszystkich operacji dotyczących rachunku oszczędnościowego. RzeczpMag 33/2001 [JB]

telebulwarówka ‘bulwarówka** (p.); tabloid** (p.)’: Sytuację wydawców prasy brukowej pogarsza fakt, że w rywalizacji o widzów poszczególne kanały wpisały do ramówek własne telebulwarówki, z odpowiednią dawką seksu, łez i krwi. Wprost 11/2001

NS3 **bulwarówka** pot.** ‘pogardliwie o programie telewizyjnym przekazującym sensacyjne, niesprawdzone informacje’

telecentrum: Zapewniany jest on [Internet] m.in. w telecentrach – specjalnych miejscach, gdzie można skorzystać z Internetu, wysłać faks lub zrobić kserokopię. Wprost 11/2001 [JB]

telecommuting, telekomputing ‘telepraca (p.)’: Coraz bardziej popularny wśród kobiet staje się telecommuting, czyli praca w domu na rzecz firmy, z którą kontakt odbywa się przez modem lub telefon. Często firma wyposaża pracownicę w potrzebny sprzęt i płaci za podłączenie do internetu i telefon. TS 9/2001. Mit trzeci: telekomputing, czyli praca w domu z wykorzystaniem sieci, już wkrótce całkowicie zastąpi pracę w biurze. Wprost 5/2001

NS3 **telepraca** ‘wykonywanie obowiązków służbowych poza miejscem zatrudnienia, zwykle w domu, za pośrednictwem telefonu lub poczty elektronicznej’

teledebata ‘debata prowadzona w telewizji’: Kandydat na prezydenta Ukrainy, szef rządu Wiktor Janukowycz, odmówił udziału w teledebatach przed drugą turą wyborów prezydenckich. Metro 207/2004

telefon Δ telefon prepaidowy ‘telefon na kartę pre-paid (p.)’: Telefon prepaidowy Idea POP można od wczoraj doładować z telefonu stacjonarnego. GW 13/2004
Δ telefon stacjonarny ‘telefon zainstalowany na stałe w konkretnym miejscu działający w ramach telefonii stacjonarnej (p.)’: Przesyłanie głosu za pomocą Skype’a odbywa się znacznie szybciej niż za pomocą dotychczas stosowanych metod, a jakość odbioru jest porównywalna z telefonem stacjonarnym – wyjaśnia Zennström. Wprost 48/2004 [SD przykład użycia]

telefonია Δ telefonia internetowa ‘telefonია wykorzystująca technologię VOIP (p.)’: Zdaniem ekspertów, wkrótce nieuczciwi telemarketerzy mogą zalać użytkowników telefonii internetowej lawiną reklamowych wiadomości głosowych. Metropol 62/2005

Δ telefonia internetowa VoIP ‘telefonia internetowa (p.)’: Aby tanio dzwonić za granicę przez Internet, nie trzeba wcale korzystać z komputera. Operatorzy telefonii internetowej VoIP dostarczają sprzęt, który łączy rozmowy przez zwykłe gniazdko telefoniczne. Newsweek 5/2003

Δ telefonia stacjonarna ‘telefonia wykorzystująca kablówą sieć telefoniczną’: – Pogłoski o śmierci telefonii stacjonarnej są przesadzone [...]. Z przyczyn technicznych długo jeszcze telefonia komórkowa nie zastąpi stacjonarnej. Nawet jeśli w przyszłości większość ludzi będzie posługiwała się wyłącznie komórkami, to i tak duża część rozmów, a zwłaszcza transmisja danych, będzie wędrowała po kablach, a tylko ostatni etap pokona bezprzewodowo. Polit 39/2003

Δ telefonia trzeciej generacji ‘połączenie różnych technologii, umożliwiających szybki dostęp do Internetu przez telefon’: Zdaniem Leszka Wrońskiego postęp technologiczny nie gwarantuje sukcesu biznesowego, czego najlepszym dowodem jest UMTS, czyli telefonia trzeciej generacji. Polit 39/2003

telefoniczny Δ telefoniczne party ‘usługa telefoniczna umożliwiająca prowadzenie rozmów o różnym charakterze z udziałem wielu osób’: Obsesja seksualna wielu uzależnionych skupia się na płatnym seksie, także telefonicznym. Są to nałogowi słuchacze seksolinii, telefonicznych party itp. Gała 45–46/2004

teległosowanie ‘oddawanie głosu na kogoś lub na coś za pośrednictwem telefonu’: Teległosowanie ruszyło w poniedziałek. [...] Jak ktoś chce wydawać pieniądze i dzwonić bez przerwy, to może to robić. GW 115/2001

teleholik: Długie godziny spędzane przed telewizorem to nie norma, ale forma uzależnienia. Nikt nie wie, ilu widzów stało się teleholikami, ale bardzo wielu ma na nich zadatki. Polit 17/2003

telekonsultacja: Wdraża się programy chirurgii nawigowanej obrazem, rozwija telekonsultacje medyczne, przy których za pomocą komputera można zbadać pacjenta z odległego zakątka Polski. Polit 41/2004

telemarketerka forma żeńska od telemarketer (p.): Poza tym w ogóle w pociągach nie grzeją. Przymarzamy do foteli i do szyb – opowiadały telemarketerka Patrycja Uzar i bezrobotna Dorota Stańczyk, które po południu na Dworcu Śródmieście czekały na pociąg powrotny. GW 8/2003 [SD, JB]

NS3 **telemarketer** ‘osoba zajmująca się telemarketingiem (p.)’, **telemarketing** ‘promocja i sprzedaż towarów za pośrednictwem telefonu’

teleobsesja ‘chorobliwa, niedająca się opanować potrzeba oglądania telewizji’: W wielu niepokojących symptomach można dostrzec sygnały nadchodzącej teleobsesji. Jeśli oglądasz telewizję, ponieważ inaczej czujesz się znudzony lub rozdrażniony, jeśli oglądanie staje się istotniejsze niż kontakt z innymi ludźmi, jeśli organizujesz swoje życie zgodnie z telewizyjnym repertuarem, jeśli twój telewizor musi grać cały dzień, bo inaczej odczuwasz pustkę, jeśli zaniedbujesz domowe lub inne obowiązki, bo musisz zaliczyć godziny przed telewizorem – masz szansę zostać teleholikiem. Uważaj! Polit 17/2003

telepapk ‘programy, filmy telewizyjne, niewymagające wysiłku intelektualnego przy odbiorze’: Szefowie programowi stacji przygotowują na zimę nowe porcje telepapki. Polsat pokaże „Bar”, w którym uczestnicy będą prowadzić pub i mają zrobić wszystko, by przyciągnąć prawdziwych klientów. Newsweek 9/2001

telepunkt ‘punkt obsługi klienta Telekomunikacji Polskiej’: Pani w telepunkcie nie sprzedaje kabli do neostrady oddzielnie tylko w zestawie za 500 zł, ale po co mi zestaw, jeśli potrzebuję samego kabla. TS 7/2004

teledredukcja okazj. ‘zwolnienia pracowników w Telekomunikacji Polskiej’: Teledredukcja. Telekomunikacja Polska SA ma w 2002 r. zwolnić 10–12 tys. pracowników. Wprost 1/2002

telesprzedaż: Telesprzedaż to specyficzna forma reklamy. Zamiast zachęcać do przemyślanej wizyty w sklepie, namawia do złożenia natychmiastowego zamówienia przez telefon. GW 57/2002

telesprzedazowy przym. od telesprzedaż (p.): Telewizyjne biura podróży to de facto kanały telesprzedazowe. GW 74/2004

teletasiemiec okazj. ‘program telewizyjny, film składający się z wielu odcinków’: Historia Marcjanny S., o której opowiada jedna ze znanych warszawskich terapeutek, jest jakby żywcem wyjęta z brazylijskiego teletasiemca. Polit 34/2001
NS2 **tasiemiec** ‘serial telewizyjny składający się z wielu odcinków’

teletubisiowy przym. od teletubiś (p.): Pamiętam, jak potem przyszła fascynacja filmami z teletubisiowych brzuchów: o chłopczyku, który reperuje „lowelek”, albo o kasowaniu biletów w pociągu. (Od tego czasu, kiedy jeździ z babcią i dziadkiem tramwajem, potrafi krzyknąć na cały głos: „A macie bileciki?”) GW 31/2004

teletubiś ‘postać z filmu dla dzieci’: Agnieszka świetnie parodiuje różne postaci. Nie tylko ja mam ubaw, ale każdy, kto to widzi. Jakiś czas temu zrobiła sobie na głowie sterczący koczek. Potem przechadzała się po pokoju owinięta prześcieradłem. Wyglądała jak gejsza w kimonie. Nasz przyjaciel krzyknął „Oszinka” i tak już zostało. Chociaż mnie bardziej przypominała teletubisia. Viva 19/2007

teleturniejowiec okazj. ‘teleturniejowicz (p.): Teleturniejowiec już dzwoni z odpowiedzią: „Szalona lokomotywa”. Autor – Stanisław Ignacy Witkiewicz. Polit 4/2001
NS1 **teleturniejowicz** ‘uczestnik teleturniej’

teletygodnik ‘tygodnik, w którym są prezentowane i omawiane głównie programy telewizyjne’: W tym roku obficie obchodzono rocznice stacji telewizyjnych, kanałów, wyborów, ankiet w teletygodnikach... Towarzyszyły temu występy rodzimych, a nawet światowych gwiazd ekranu. GW 57/2001

telewizja Δ telewizja cyfrowa ‘cyfrówka* (p.)’: Podobny brak zgodności obowiązuje w zakresie telewizji cyfrowej i oprogramowania zarządzającego dekodera-mi. Polit 43/2005 [HZ]

NS3 **cyfrówka*** ‘telewizja wykorzystująca do przekazywania obrazu i dźwięku sygnał cyfrowy’

Δ telewizja HD ‘telewizja wysokiej rozdzielczości (p.)’: Jak pokazują badania z rynków, gdzie telewizja HD jest oferowana na szeroką skalę (Stany Zjednoczone i Japonia), kto raz posmakuje tej jakości, nie chce już wracać do poprzedniej epoki. Polit 43/2005

Δ telewizja interaktywna ‘telewizja umożliwiająca telewidzom wpływ na transmitowane treści oraz dostarczająca usługi typowe dla Internetu, np. pocztę elektroniczną, usługi finansowe’: Użytkownicy telewizji interaktywnej będą także mogli korzystać z usługi „telebankingu”, czyli kontrolowania poprzez terminal telewizyjny wszystkich operacji dotyczących rachunku oszczędnościowego. RzeczMag 33/2001 [HZ telewizja interakcyjna, SD przykład użycia]

Δ telewizja kodowana ‘kodowana stacja telewizyjna (p.)’: Pojawiła się też konkurencja – płatna telewizja kodowana Film Net nadająca do Polski bez koncesji, drogą satelitarną. [...] Spór w samej KRRiTV był zażarty, bo wymagał odpowiedzi na pytanie, czy tak rzadkie dobro jak częstotliwości TV może być przyznane płatnej telewizji kodowanej, z definicji skierowanej do wąskiej zamożnej publiczności. Polit 10/2003 [BD 1. przykład użycia]

Δ telewizja newsowa ‘telewizja nadająca głównie programy informacyjne’: Ale na szczęście w telewizji newsowej, takiej jak TVN 24, każdy następny dzień liczy się od zera. I następnego dnia mam szansę się zrehabilitować. Albo jeszcze gorzej skompromitować. Look 3/2004

Δ telewizja niekodowana ‘telewizja dostępna dla wszystkich odbiorców, niewymagająca dekodera (p.)’: Agnieszka Rylik (przeciwieństwo ringowego babochłopa, w szkole wzorowa uczennica, absolwentka politologii) walczy od piętnastu lat, ale jej popularność gwałtownie skoczyła dopiero w 2001 r., gdy walki z jej udziałem zaczęły pokazywać telewizje niekodowane. Polit 10/2004

Δ telewizja przemysłowa* ‘kamery, monitory, rejestratory, obiektywy itp. montowane w różnych obiektach w celu ich obserwacji i kontrolowania’: – W Polsce znaczące zainteresowanie monitoringiem pojawiło się cztery, pięć lat temu od momentu, gdy do Polski weszły zachodnie sieci handlowe i kiedy zaczęły powstawać tzw. inteligentne budynki – mówi Klara Szatkiewicz, handlowiec z firmy montującej systemy telewizji przemysłowej. Polit 8/2002

MS **telewizja przemysłowa** ‘dział telewizji zajmujący się przekazywaniem obrazów (i dźwięku) przeznaczonych dla określonego kręgu odbiorców w związku z ich działalnością naukowo-badawczą, produkcyjną itp.’

Δ telewizja realna ‘telewizja pokazująca bohaterów w warunkach zbliżonych do codziennych, pozwalająca na bezpośredni udział telewidzów w prezentowanych sytuacjach, wydarzeniach’: Realna telewizja jest jednym z najlepszych źródeł dochodów dla amerykańskich stacji telewizyjnych. Nic więc dziwnego, że prześcigają się one

w realizowaniu nowych pomysłów. Jedna ze stacji zacznie na wiosnę przyszłego roku emisję programu, w którym widzowie wybiorą idealnego kandydata na prezydenta. Inna stacja ujawniła właśnie, że szykuje następny rewolucyjny serial pod nazwą „Surrealne życie”. Program z pewnością będzie surrealny – realizatorzy, wzorując się na „Big Brother”, chcą zamknąć w jednym domu na kilka miesięcy nie zwykłych ludzi, lecz znane niegdyś gwiazdy. Polit 36/2002

Δ telewizja wysokiej rozdzielczości (HDTV) ‘telewizja cyfrowa nadająca sygnał umożliwiający odbiór obrazu o wysokiej rozdzielczości oraz dźwięku wysokiej jakości’: Po raz pierwszy mistrzostwa będą transmitowane w cyfrowym standardzie telewizji wysokiej rozdzielczości (HDTV), który umożliwia przekazywanie pięciokrotnie więcej informacji niż klasyczna telewizja. Polit 43/2005

telewizor Δ telewizor o wysokiej rozdzielczości ‘telewizor umożliwiający odbiór sygnału telewizji wysokiej rozdzielczości (p.)’: Wrażenia wzrokowe zyskają wzmocnienie w postaci dźwięku transmitowanego w standardzie Dolby Surround. Szczęśliwcy mający telewizor o wysokiej rozdzielczości i zestaw kina domowego będą się czuli, jakby przebywali na stadionie. Pod jednym wszak warunkiem, że sygnał HDTV dotrze do odbiorników, co wymaga od nadawców nie tylko modernizacji technologicznej, ale i wykupienia odpowiednich licencji od obsługujących wspomniane wydarzenia producentów. Polit 43/2005

Δ telewizor ciekłokrystaliczny ‘telewizor wyposażony w wyświetlacz LCD (p.)’: Toshiba stworzyła telewizory ciekłokrystaliczne, które prócz zwykłych funkcji, przypisanych tego rodzaju urządzeniom, spełniają też zadania internetowej przeglądarki. Metropol 33/2004

Δ telewizor LCD ‘telewizor ciekłokrystaliczny (p.)’: W 2007 roku kupiliśmy prawie milion płaskich telewizorów plazmowych i LCD. Newsweek 16/2008

Δ telewizor plazmowy ‘telewizor z płaskim ekranem o dużej przekątnej wyposażony w wyświetlacz plazmowy’: Panasonic wybudował właśnie w Japonii największą na świecie fabrykę telewizorów plazmowych. Polit 43/2005

telewróżba ‘wróżba przekazana przez telefon’: Niestety, to właśnie ci najbardziej zagubieni są szczególnie podatni na gotowe rozwiązania, jakie podsuwają im różni hochsztaplerzy. Nie oszczędzą pieniędzy na talizmany i telewróżby dostępne pod numerem 0-700..., aby dowiedzieć się, jak „przekroczyć próg magii, wejść do grona tych, którzy znają Tajemnicę”. Sukces 3/2003

tempak środ. ‘w czasie pielgrzymki: osoba nadająca tempo marszu’: W pierwszym szeregu za znaczkami idą: brat tempak, który nadaje tempo marszu, oraz drut, czyli przewodnik. Polit 31/2003

tempera* środ.: Małgorzata Fortecka specjalizuje się w strzyżeniu. Jej ulubionym narzędziem jest tempera, czyli fryzjerska brzytwa. TS 10/2001. Górne partie włosów fryzjerka wycieniowała fryzjerskim nożykiem, tzw. temperą. TS 10/2002

WD a, MS 1. szt. **tempera** ‘farba emulsyjna o spoiwie organicznym, takim jak białko, żółtko, guma, kaazeina, zmieszany z olejami i żywicami’, WD b, MS 2. szt. ‘technika malarska polegająca na stosowaniu tej farby; obraz namalowany tą techniką’

tempura: [...] Tempura zaś to kawałki ryb, ostryg lub warzyw maczane w cieście naleśnikowym i na kilka sekund zanurzane we wrzącej oliwie. Polit 8/2002 [HZ, JB ‘japońska potrawa z kawałków ryby, mięczaków, skorupiaków lub warzyw, panierowanych w cieście z ryżowej mąki’]

tempurowy przym. od tempura (p.): Chociaż to rzadkość, w tempurowym cieście można również smażyć kawałeczki kurczaka lub inne mięsa. GWWyOb 1/2005

teolożka ‘kobieta teolog (p.):’ Kto nie lubi Kościoła, ułoży sobie papieża-wstecznika. Wizyta papieża? Nie, dziękujemy – wypisywano na murach w Niemczech w 1980 r. Kościół ma pieniądze na podróże papieża, a nie ma na pomoc dla biednych – przekonywała katolicka teolożka Uta Ranke-Heinemann. Polit 42/2003
WD, MS **teolog** ‘specjalista w dziedzinie teologii’

teoria \diamond **spiskowa teoria historii** ‘spiskowa teoria dziejów (p.):’ Obrońcy Radia Maryja przedstawiają je jako jedyne niezależne medium w Polsce, ostatni szaniec prawdy i prawości. Tymczasem to kościelne radio jest jedynym w Polsce elektronicznym medium, gdzie szerzy się spiskową teorię historii. Wbrew elementarnej zasadzie etyki mediów – kościelnych i niekościelnych – radiomaryjnym „spiskologom” nie przeciwstawia się w tych programach żadnych innych racji i stanowisk. Polit 11/2005

\diamond **teoria spiskowa** ‘spiskowa teoria dziejów (p.):’ Listę teorii spiskowych braci Kaczyńskich można ciągnąć bez końca, a pojawiają się przecież i kolejne. W wielu tych polskich strachach odbija się historia. Polit 23/2003

NS3 \diamond **spiskowa teoria dziejów** ‘sposób myślenia osób doszukujących się we wszystkim podstępny i zmyw’

teraflop specj. ‘jednostka szybkości obliczeń komputera, wynosząca bilion operacji na sekundę’: Podczas eksperymentów akcelerator LHC wyprodukuje ogromną liczbę danych. Gdyby ktoś wydrukował je w formie książkowej, publikacja zajęłaby półkę długości kilku milionów kilometrów. Eksperci przewidują, że do analizy tych danych potrzebne będą moce obliczeniowe rzędu 20 teraflopów. Wprost 9/2002

terapeutyzować się ‘poddawać się leczeniu’: W postępie geometrycznym rosła liczba tak zwanych sklepów ezoterycznych, wydawcy zaczęli na nowo odkrywać XIX-wiecznych autorów książek o mesmeryzmie, Amerykanie przestali terapeutyzować się u psychoanalityków, wybierając wizyty u szamanów. Dobrze znamy tę modę, gdyż w minionej dekadzie dotarła ona i do nas. Polit 3/2001

terapia Δ **terapia antykomputerowa** ‘terapia przeciwdziałająca uzależnieniu od komputera’: W Krakowie, a przypuszczam, że i w całej Polsce, nie ma jeszcze żadnego państwowego ośrodka, w którym prowadzono by terapię antykomputerową – zauważa Grzegorz Mączka, psycholog z Kliniki Psychiatrii Dorosłych Szpitala Uniwersyteckiego. ŻWMag 265/2004

Δ **terapia celowana specj.** ‘metoda leczenia chorób nowotworowych polegająca na zastosowaniu ściśle określonych leków mających zwalczać poszczególne mutacje nowotworowe’: Na czym polega terapia celowana? WP: To leczenie, w którym leki dobiera się do cech guza po uprzednim przeprowadzeniu badań molekularnych. Na ich podstawie można dokładnie przewidzieć, jaka terapia będzie najkorzystniejsza dla chorej. TS 10/2002

Δ terapia chelatowa specj.: Terapia chelatowa polega na wprowadzeniu do krwi choro-ego substancji, która wychwytuje szkodliwe metale. Tworzy z nimi związki rozpuszczalne w wodzie, dzięki czemu mogą być wydalone z organizmu. Takie oczyszczanie usuwa ponoć złoży z naczyń krwionośnych, obiecuje, że leczy depresję, chroniczne zmęczenie, a nawet przywraca ochotę na seks. Terapię chelatową EDTA w zatruciach metalami po raz pierwszy zastosowano w 1948 roku. Leczone robotników zatrutych ołowiem w fabryce baterii. TS 3/2004

Δ terapia tlenowa ‘leczenie stosowane w medycynie lub kosmetologii polegające na podawaniu tlenu czystego lub w zwiększonym stężeniu’: Jeśli brakuje Ci energii i wigoru, skorzystaj z bezpiecznej terapii tlenowej. GW 214/2002. Terapia tlenowa była stosowana w Polsce u wcześniaków, u których nie rozwinął się jeszcze w pełni układ oddechowy. Zaniechano jej, gdy się okazało, że powoduje nieodwracalne zmiany w siatkówce i może prowadzić do ślepoty. – Do najpoważniejszych powikłań, które mogą się pojawić podczas terapii tlenem, należą zaburzenia funkcji układu nerwowego, przejawiające się zaburzeniami widzenia, dezorientacją, drażliwością, a nawet w krańcowych przypadkach utratą przytomności i śpiączką – mówi prof. Szczepańska-Sadowska. Wprost 45/2003

terminal Δ terminal gazowy ‘obszar wraz z odpowiednimi urządzeniami przystosowany do odbioru gazu ziemnego’: Trwają też przymiarki do stworzenia morskiego terminalu gazowego i sprowadzania surowca statkami-gazowcami (gaz skroplony lub sprężony), a także rozmowy z firmami ukraińskimi na temat magazynowania naszego gazu w leżących nieopodal polskiej granicy wielkich magazynach. Polit 50/2004

Δ terminal naftowy ‘obszar wraz z odpowiednimi urządzeniami przystosowany do odbioru ropy naftowej’: Kurek na rosyjskiej ropie trzyma również Kreml, kontrolując firmę Transnieft zarządzającą rurociągami. To ona decyduje, kto, ile i kiedy może wyeksportować ropy. To potężna broń. Dzięki niej udało się, na przykład, przejąć Rosjanom litewską rafinerię w Możejkach, a także ukarać niepokornych Łotyszy, którzy nie chcieli oddać kontroli nad rurociągiem prowadzącym do terminalu naftowego w Windawie. Polit 50/2004

termohigrometr ‘niewielkie urządzenie elektroniczne z wyświetlaczem do pomiaru wilgotności i temperatury powietrza’: Wygraj 15 termohigrometrów. Zmierzysz nim wilgotność powietrza w domu albo w swojej firmie. TS 12/2004 [JB termohigrograf ‘przyrząd samopiszący, służący do jednoczesnego rejestrowania zmian temperatury i stanu wilgotności powietrza’]

terrina ‘delikatny pasztet pieczony w glinianym naczyniu; także: to naczynie’: Wielkie tu pole do popisu dla wegetarian. Sięgnijmy po zapomniane polskie jarzyny, jak brukiew, rzodkiew, pasternak, po zaniedbane przez naszą kuchnię bakłażany, dynię, cukinię. Duśmy je w miodzie z orzechami, róbmy z nich kolorowe pasztesy i terriny, delikatne musy, zapiekajmy je w cieście, łączmy z grzybami. Wprost 51–52/2002

terror* środ. ‘oddział specjalny policji do walki z terroryzmem’: Chłopaków z terroru nazywali testosteronami. Testosterony zatrzymywały podejrzanego i sztur-

chały, aż zacznie zeznawać.[...] Policjanci z „terroru” rozpoznają teren, informują wydział AT. Polit 43/2005

WD, MS **terror** ‘stosowanie przemocy, gwałtu, okrucieństwa w celu zastraszenia, zniszczenia przeciwnika’

terrorysta Δ terrorysta-samobójca ‘zamachowiec, który dokonując zamachu terrorystycznego, decyduje się na własną śmierć’: Niedawno publicysta liberalnego izraelskiego dziennika „Ha’arec” proponował, by karać rodzinę terrorysty-samobójcy, bo to może powstrzymać następnych... GW 57/2002

test Δ test aplikacyjny ‘próba umożliwiająca dokonanie oceny czegoś, np. jakości produktu, czyjejs wiedzy’: Wprowadziliśmy wysokie standardy produkcyjne. Musimy przeprowadzać dziesiątki badań dermatologicznych, alergologicznych, testów aplikacyjnych, czyli użytkowych; często sami badamy surowce. Wprost 27/2003
Δ test użycia środ.: Decydujący głos należy do kobiet, które na ochotnika albo za symboliczne wynagrodzenie wypróbują na sobie nowości. Takie testy, fachowo nazywane testami użycia, przechodzą obowiązkowo już wszystkie preparaty, nie tylko kremy, ale także mlecza, toniki, emulsje, balsamy do ciała, a nawet szampony, odżywki czy maseczki do włosów. TS 9/2003

◊ **test windy środ.** ‘sprawdzenie umiejętności przekazania informacji o firmie, produkcie itp. w skondensowanej formie’: Najprościej znaleźć polskiego anioła biznesu poprzez stowarzyszenie PolBAN. Trzeba mieć biznesplan i przejść tzw. test windy. Na spotkaniu z radą inwestycyjną, odbywającym się raz w miesiącu, szukający dostaje 10–15 minut, w ciągu których musi sprzedać swój pomysł zebranych aniołom. Jeżeli któryś z nich go kupi, wówczas prosi autora o biznesplan lub robi audyt jego firmy (o ile ta już istnieje). Jeśli wszystko pójdzie dobrze i anioł zdecyduje się zainwestować w przedsięwzięcie, jego pomysłodawca musi zapłacić kilkuprocentową prowizję dla organizacji od pozyskanego kapitału. Polit 44/2004

testament Δ testament życia: Gdy w 1996 r. opublikowano wyniki badań przeprowadzonych w czołowych amerykańskich szpitalach, okazało się, że większość spośród kilku tysięcy chorych umierała w cierpieniu i nieuśmierzonego bólu, lekarze przedłużają agonię, ignorują życzenia pacjentów, nie przestrzegają tzw. testamentów życia (są to oświadczenia, by w przypadku śmiertelnej choroby i utraty świadomości nie stosować metod przedłużających umieranie, ale ograniczyć się do środków łagodzących cierpienie; podpisało je 20 mln Amerykanów). Po ogłoszeniu wyników raportu odbyła się publiczna debata, a wkrótce potem wprowadzono obowiązkowy program uczenia lekarzy opieki u kresu życia. Polit 41/2003

Δ testament biologiczny ‘testament życia (p.)’: Wczoraj do uchwalenia tzw. testamentu biologicznego wezwał deputowanych prezydent kraju Giorgio Napolitano. Socjaliści chcą, aby każdy dorosły Włoch mógł podpisać stosowny dokument, w którym zgadzałby się – bądź nie – na przerwanie tzw. upórczywej terapii podtrzymującej życie. Testament biologiczny musiałby być odnawiany co trzy lata. Dziennik 30/2009

testerka forma żeńska od tester (p.): Tyle samo czasu testerki spędziły w warunkach, gdzie wiatr wieje z prędkością dwóch metrów na sekundę, temperatura

spada do 7° C, a wilgotność powietrza 16 proc. TS 6/2004. Pracowite testerki. Malują się każdego dnia, starannie dobierają kosmetyki kolorowe i nie boją się eksperymentować. TS 12/2005 [JB]

NS2 **tester** ‘ten, na kim wypróbowuje się, testuje działanie nowych kosmetyków, leków itp.’

test-mecz *środ.* ‘sparing’: Wbrew pozorom pierwszy test-mecz, gdzie na boisko wybiegli wyłącznie gracze polskiej ligi, których w kadrze Jerzego Engela jest zdecydowana mniejszość, nie był nieciekawym (nawet jeśli sama gra była nijaka). GW 15/2002

testoentuzjasta *okazj.* ‘zwolennik przeprowadzania testów’: Niepokoi mnie bezgraniczny zachwyty dla testowania, jaki przejawiają testoentuzjaści. Myślą, że porównamy wyniki ze wszystkich szkół i od razu będziemy wiedzieli, która jest dobra, a która zła. GW 137/2001

testomania ‘przywiązywanie zbyt dużej wagi do wyników przeprowadzanych testów’: Testomania, nim jeszcze naprawdę dotarła do Polski, już została zakwestionowana w USA. W Stanach pracodawcy zaczęli stosować testy, aby zbadać inteligencję i przydatność pracownika. Polit 9/2001. A problem bierze się stąd, że polskie szkoły opanowała testomania. Najważniejszy jest wynik egzaminu końcowego przeliczony na punkty. Polit 19/2011

testosterony *tylko w lm, środ.* ‘członkowie tzw. terroru* (p.)’: Chłopaków z terroru nazywali testosteronami. Testosterony zatrzymywały podejrzanego i szturchały, aż zacznie zeznawać. Polit 43/2005

testujący *w użyciu rzecz.* ‘tester (p.)’: – Testująca cały czas jest pod ścisłą kontrolą. W razie podrażnienia ma natychmiast odstawić kosmetyk i skontaktować się z nami. TS 9/2003

NS2 **tester** ‘ten, na kim wypróbowuje się, testuje działanie nowych kosmetyków, leków itp.’

teściu *środ.* ‘jeden ze sterydów anabolicznych’: W internecie można trafić na rozmowy miłośników kulturystyki. Terminator: Zaczynam cykl treningowy. Załatwiłem trochę koks. Startuję od deki (sloganowe nazwy anabolików wyjaśnione są w ramce s. 4). 1300 tabletek, do tego 9 ampulek teścia. Polit 16/2001

tetrapak *środ.* ‘opakowanie wielomateriałowe (p.)’: – Recykling tetrapaków jest kosztowny, a poziom ich odzysku minimalny. GW 237/2004

thimerosal: Innym szczepionkowym winowajcą, podejrzanym o powodowanie autyzmu, są toksyczne związki rtęci, takie jak thimerosal, używane jako konserwanty. Polit 2/2003

think tank, think-tank, thinktank ‘zespół niezależnych ekspertów zajmujących się badaniami i analizami dotyczącymi spraw publicznych, opracowywanymi np. dla partii, rządu czy biznesu’: – Prezydent zdecydował się na mianowanie sędziego Roberta, bo ma on reputację dobrego negocjatora, umiającego godzić interesy różnych opcji politycznych – mówi „Wprost” Trent England, ekspert prawa konstytucyjnego z Heritage Foundation, waszyngtońskiego think tanku. Wprost 27/2005. Do mniej lub bardziej poważnych ekspertów gospodarczych politycy się przyzwyczaili. Nowością jest nie tylko ich zinstytucjonalizowanie, ale powstawanie think-tanków zajmujących się „całą

resztą” polityki: od telekomunikacji, przez media publiczne do polityki zagranicznej, a nawet stosunku do PRL. Wprost 26/2005. Współpracujemy z dziennikarzami lokalnymi. Kiedy potrzebują opinii do artykułów ekonomicznych, my ją z przyjemnością dajemy. Mamy ekspertów, możemy być thinktankiem. Polit 51–52/2007

timer p. tajmer

tipista ‘stylista paznokci (p.)’: Jeśli chcemy liczyć się w towarzystwie, powinniśmy jak najszybciej odrobić zaległości i dowiedzieć się, jaki to stylistka (w tym stylistka paznokci, tzw. tipista), makijażysta i fryzjer jest na topie. Polit 22/2004

tipistka forma żeńska od tipista (p.): Ostatnio modne są też wizyty u tipistek, czyli specjalistek od upiększania (w zamierzeniu) paznokci (80–170 zł). Polit 25/2003

tipsiara *środ.*: Jednym słowem tipsiara to ktoś, kto bardzo chce być supermodny i nie znając w tym miary, staje się karykaturą mody. [...] Mandaryna to wręcz podręcznikowa tipsiara. Topsy, silikon, włosy blondie, opalenizna. RzeczMag 10/2005

tipsiarski ‘tandetny, w złym guście’: W czołówce ulubionych tipsiarskich gadżetów są fałszywe Louis Vuittony, które ostatnio masowo pojawiły się na straganach. RzeczMag 10/2005

tiramisu ‘schłodzony deser z ciasta biszkoptowego, nasączonego kawą i alkoholem, przełożonego delikatną masą’ [def. JB]: Zanim zostanie mi podane pyszne tiramisu, upłynie jeszcze chwila. Wprost 50/2002 [JB 1., BD]

tlenoterapia ‘terapia tlenowa (p.)’: Tlenoterapia jest niezastąpioną formą kosmetyki od wewnątrz: regeneruje skórę, wygładza zmarszczki, poprawia jej elastyczność. [...] A potem już przez maseczkę wdychamy czysty, zjonizowany i nawilżony tlen przy dźwiękach relaksacyjnej muzyki. GW 45/2002. [...] – tlen pomaga w leczeniu chorób krążenia i układu oddechowego, astmy, zapalenia oskrzeli. Pomaga też przy problemach z koncentracją i w stanach depresyjnych. Przeciwwskazania do tlenoterapii to przeszczepy, zaawansowane alergie, padaczka, niewydolność oddechowa, ciąża i nadczynność tarczycy. GW 44/2003.

◊ **tlenoterapia hiperbaryczna** ‘metoda terapeutyczna wykorzystująca czysty tlen lub powietrze podawane pod zwiększonym ciśnieniem atmosferycznym w komorze ciśnieniowej, w celu zwiększenia stopnia nasycenia krwi tlenem’: – Wykaz zawiera szereg zabiegów wysokospecjalistycznych, np. tlenoterapii hiperbarycznej i dializoterapii. Tymczasem żadna izba przyjęć ani oddział ratunkowy nie ma ani komory hiperbarycznej, ani stacji dializ. GW 37/2004

tłumacz* ‘urządzenie elektroniczne służące do przekładu tekstów; także: program komputerowy służący do dokonywania tłumaczeń’: Najtańsze tłumacze kosztują od 100 do 300 złotych. Za 500 możemy już mieć naprawdę dobrego i zaawansowanego tłumacza, z kilkoma językami, połączeniem komputerowym, pamięcią na nowe słówka i syntezatorem mowy. GW 250/2002

WD 1., MS **tłumacz** ‘osoba dokonująca przekładu wypowiedzi lub tekstu pisanego, z jednego języka na inny’, WD 2. *przest.* ‘ten, kto coś wyjaśnia, interpretuje, przekazuje’

Δ **elektroniczny tłumacz** ‘tłumacz* (p.)’: Elektroniczny tłumacz na pewno zajmuje mniej miejsca niż kieszonkowy słownik. Wprost 8/2001

Δ komputerowy tłumacz ‘elektroniczny tłumacz (p.)’: Wystarczy, że masz w kieszeni translator, który będzie ci podpowiadał potrzebne zwroty i wyrażenia, gdziekolwiek się pojawisz – twierdzą sprzedawcy i producenci komputerowych tłumaczy. Wprost 8/2001

tłuszcz Δ tłuszcz trans ‘tłuszcz szkodliwy dla organizmu powodujący podniesienie poziomu cholesterolu’: Masło roślinne jest jeszcze gorsze, bo zawiera tłuszcze trans, które powstają w procesie utwardzania tłuszczów roślinnych. [...] Z półki zdejmuję kilka opakowań Kasi, jedynej na naszym rynku margaryny do pieczenia bez szkodliwych tłuszczów trans. TS 4/2005

to ◊ to nie (jest) czyjaś bajka p. bajka

toaletówka *srod.* ‘papier toaletowy niskiej jakości’: Większość materiałów wyborczych drukowana jest na papierze kredowym, który ma zbyt drobne włókna, aby przerobić go na kartony, brystol czy papier do pisania. – Ale na toaletówkę to świetny surowiec – cieszy się Adam Bigda z zakładów papierniczych. Metro 694/2005

toi toi, toi-toi, tojtoj, toj-toj ‘toalety przenośne firmy TOI TOI’: Fundacja sfinansowała już zlikwidowanie góry śmieci spod lipy, kupiła toi toi dla turystów, sprzedaje kolorowe bilety na spektakl o królu Arturze z legendy przedstawionej na freskach. Polit 9/2004. Chciałbym podjąć sprawę braku toi-toiów na całym Starym Mieście. GW 220/2004. Już w piątek 8 kwietnia Pałac Prezydencki odgrodzono stalowymi płótkami. W trosce o bruk zniszczony woskiem w kwietniu 2010 r. wyłożono wąskie stalowe płyty na znicze. Stały tojtoje oraz wyżki (podesty) dla dziennikarzy z kamerami. Polit 16/2011. Ładna plaża, a przy każdym wejściu na plażę były ustawione stacjonarne kibelki lub tzw. toj-toje. Metro 1889/2001

tojtojka ‘toi toi (p.)’: Przeorysza Klasztoru Mniszek Benedyktynek poskarżyła się w ratuszu, że podczas ubiegłorocznego koncertu inaugurującego objęcie przez Polskę przewodnictwa w Unii Europejskiej przed murem kościelnym ustawiono tojtojki. GW 25/2012

token ‘urządzenie elektroniczne generujące jednorazowy kod, służące do identyfikacji użytkownika przeprowadzającego bankową transakcję internetową’: W niektórych bankach oprócz karty płatniczej klienci otrzymują niewielkie urządzenie, zwane tokenem (przypomina ono kartę płatniczą lub breloczek z wyświetlaczem). Dzięki niemu nawet właściciel lokaty nie zna do chwili transakcji kombinacji cyfr, które trzeba wpisać, aby się zalogować. Zmieniają się one co kilka minut i można je odczytać tylko za pomocą tokena. Wprost 49/2001 [HZ, JB]

tokoferol *specj.*: Witamina E, jak określa się związki chemiczne zwane tokofenolami i tokotrienolami, jest jednym z najsilniejszych tzw. przeciwutleniaczy. Są to substancje likwidujące agresywne związki chemiczne zwane wolnymi rodnikami, odpowiedzialne m.in. za starzenie się komórek, miażdżycę i powstawanie mutacji prowadzących do raka. Wprost 48/2004 [SD, JB]

toksykodermia ‘stan zapalny skóry wywołany substancjami toksycznymi’: Wojtkowi zaprzeczyli jednak, że wyciek paliwa raketowego z kontenerów mógł być przyczyną toksykoderмии. [...] We wsiach masowo chorowali ludzie. Objawy mieli jed-

nakowe – ogólna słabość, zmęczenie, senność. Potem zaczęła się szerzyć nieznaną chorobą skóry, której przyczyn nie ustalono. Miejscowi lekarze nadali jej nawet oficjalną nazwę – toksykodermia. GW 65/2001

toksyna Δ toksyna botulinowa p. botulinowy

tolkienista ‘znawca powieści J.R.R. Tolkiena’: W Rosji od kilku lat najliczniejszą subkulturę stanowią tolkienści i miłośnicy gier RPG. Jest ich o wiele więcej niż fanów jakiegoś rodzaju muzyki. GW 120/2002

tolkienoman ‘miłośnik twórczości J.R.R. Tolkiena’: Twórczość Tolkiena znana jest naszym czytelnikom już od ponad czterdziestu lat (pierwsze polskie wydanie „Władcy pierścieni” – 1961 r.). I od tylu lat istnieją w Polsce tolkienomani. Wprost 7/2002

tolkienowski ‘związany z twórczością J.R.R. Tolkiena’: Tworzymy tam [w sieci] społeczność silnie związaną tolkienowskimi więzami. Wprost 31/2002

tomograf Δ tomograf pozytonowy ‘aparat rentgenowski do wykonywania tomografii pozytonowej (p.)’: Poza tym u wielu pacjentów dopiero badanie tomografem pozytonowym pokazuje, że proces nowotworowy, na przykład w raku jelita grubego czy czerniaku złośliwym, jest tak rozległy, że operacja wycięcia guza nie będzie skuteczna. Wprost 25/2004

tomografia Δ (emisyjna) tomografia pozytonowa specj. ‘PET (p.)’: Tomografia pozytonowa jest dość drogą metodą diagnostyczną. Sprzęt wykorzystywany w Bydgoszczy kosztował 20 mln zł, za usługę trzeba zapłacić od 4,8 tys. zł (badanie serca czy mózgu) do 8 tys. zł (skanowanie całego ciała). Wprost 25/2004. Rak pokonał również niedawno polityka Edwarda Wendego (66 lat) i ministrów zdrowia – Franciszkę Cegielską (54 lata) oraz Jacka Żochowskiego (56 lat). Wszyscy ci ludzie – i dziesiątki tysięcy innych – byłiby najprawdopodobniej nadal wśród nas, gdyby mogli skorzystać z nowoczesnych metod wykrywania nowotworów, takich jak najnowsze osiągnięcie w tej dziedzinie – emisyjna tomografia pozytonowa (PET). Wprost 25/2004

tomtom ‘przenośny system nawigacji satelitarnej (p.) firmy TomTom’: Do każdego auta można dokupić przenośny system nawigacji satelitarnej, np. automapę albo tomtom. Zawiera on szczegółowe mapy Polski, Czech i Europy Zachodniej. Pokazuje każdą ulicę, uwzględniając nawet numerację budynków. Jak to działa? Kupujesz mały monitor i telefon komórkowy, który współpracuje z systemem satelitarnym GPS. Satelita namierza położenie Twojego auta. Określasz cel i komputer prowadzi cię najkrótszą drogą. TS 8/2005

NS3 Δ nawigacja satelitarna ‘global positioning system) radionawigacyjny system określania położenia geograficznego’

tonizacja: Na koniec tonizacja, czyli wklepywanie toniku w skórę oczyszczoną już z brudu i resztek kosmetyków do makijażu. [...] Tonik zwężą pory i zapobiega zbyt szybkiemu powstawaniu zaskórników. TS 10/2004

toothing ‘prowadzenie w miejscu publicznym (pociągu, pubie itp.) rozmów bez pośrednictwa sieci przez urządzenie wyposażone w moduł (podzespół urządzenia

elektronicznego) Bluetooth’: Od niedawna wśród użytkowników komórek modny jest tzw. tothing. Nazwa pochodzi od modułu wbudowanego w telefon – bluetooth. Aparaty posiadające ten moduł dostarczają wiadomości tekstowe do wszystkich komórek wyposażonych w tę funkcję, znajdujących się w promieniu kilkudziesięciu metrów. Nie tylko nie trzeba wpisywać numeru odbiorcy, ale przesyłanie komunikatów odbywa się bez pośrednictwa sieci. Funkcja ta jest najczęściej wykorzystywana do flirtowania z nieznanym w pociągu, supermarkecie czy barze. Komunikaty mają z reguły standardową treść: „Cześć, zostałeś porwany” („I bluejacked You”), co oznacza, że dana osoba wpadła komuś w oko. Wprost 30/2004

top Δ top menedżer ‘doświadczony menedżer wyróżniający się wysokimi kwalifikacjami, piastujący wysokie stanowiska’: Top menedżerowie to superwojownicy o wyraźnych cechach przywódczych, którzy potrafią postawić wszystko na jedną kartę. Zdobyli doświadczenie w wielu firmach, doszli do wyższych stanowisk i zabłysnęli decyzją lub strategią, która na przykład postawiła tonącą firmę na nogi. TS 10/2003

toplista, top-lista, top lista ‘wykaz czołowych miejsc w jakimś rankingu’: 34-letni Dariusz Bytniewski na „topliscie” poszukiwanych członków gangu pojawił się we wrześniu ubiegłego roku. GW 275/2001. A plagiatów może być sporo, bo prace na najbardziej chodliwe tematy sprzedawane są nawet po kilkanaście razy. Co miesiąc pięć najpopularniejszych trafia na publikowaną w Internecie top-listę. Znalazły się na niej m.in. prace dwóch absolwentów Akademii Ekonomicznej w Katowicach, które sprzedano po 17 razy. Polit 3/2003. Na podstawie danych z kilku stołecznych sklepów stworzyliśmy top listę zabawek najchętniej kupowanych przez rodziców. Metro 1968/2010

topmodowy ‘najmodniejszy, będący szczytem mody’: Powiedzenie „ubierz się najlepiej, jak możesz, nikomu nie będzie to przeszkadzało” jest kwintesencją nocnego życia topmodowej Sycylii. TS 11/2005

topplotkarz okazj. ‘zartobliwie o bulwarówce* (p.)’: Topplotkarze: (wg sondażu wśród agencji PR) „Superexpress”, Tygodnik „Nie”, Kolorowa prasa kobieca, Sejmowa komisja śledcza [...] Polit 30/2003

NS2 **bulwarówka** ‘czasopismo brukowe; brukowiec’

torba Δ torba biodegradowalna ‘torba, która po wyrzuceniu ulega biodegradacji’: W 345 marketach w zamian będą dostępne płatne, ale wielorazowe: torby biodegradowalne (wykonane ze skrobi, rozkładają się w ciągu dwóch lat – za 60 gr) i bawełniane (z nadrukowanymi grafikami trzech trzech znanych polskich artystów [...], cena – 14 zł). Metro 1330/2008

Δ ekologiczna torba ‘torba biodegradowalna (p.)’: Nikt nie zbiednieje, gdy od czasu do czasu zapłaci parę groszy za ekologiczną torbę. Metro 1331/2008

Δ zielona torba ‘torba biodegradowalna (p.)’: Byłem w jednym z olbrzymiopowierzchniowych sklepów. Stojąc w kolejce do kasy, z dumą patrzyłem, jak obywatele dzierżą w dłoniach zielone torby. Metro 1300/2008

torbacz* środ.: To wtedy właśnie wykształciła się działająca do dziś grupa torbaczy; lekarzy weterynarii ze wsi czy miast, którzy dysponują jedynie torbą z leka-

mi, samochodem i telefonem. Jeżdżą na wezwanie do pacjenta, bo nie byłoby w stanie utrzymać własnego gabinetu. Polit 1/2001

MS zool. **torbacze** ‘Marsupialia, rząd ssaków niższych, zaliczanych wraz ze stekowcami do bezłożyskowców, których samice rodzą bardzo małe, niedorozwinięte młode, przechodzące dalszy rozwój w torbie na brzuchu matki; należą do nich między innymi kangury i dydelfy; workowce’

torciarz *środ.* ‘osoba z kręgu międzynarodówki tortowej (p.)’: Ponieważ w związku z kampanią wyborczą można się spodziewać nasilenia tortowych ataków proponuję, żeby zamiast pakować „torciarzy” do więzienia, umożliwić ich ofiarom słodką zemstę w ramach przewidzianej w prawie ugody między ofiarą a sprawcą. GW 116/2001 NS3 **międzynarodówka tortowa** ‘grupa ludzi wyrażająca swój sprzeciw wobec nieakceptowanych przez siebie polityków przez obrzucanie ich tortami i ciastkami z kremem’

tort* ‘coś przynoszącego wymierne korzyści przeznaczone do podziału między wielu zainteresowanych’: Szanse na podział „europejskiego tortu” mogłyby jeszcze mieć Samoobrona, LPR oraz balansujący na krawędzi progu PSL. Metropol 32/2004 WD, MS **tort** ‘słodkie ciasto, zwykle biszkoptowe (okrągłe), przekładane różnego rodzaju masami, kremem, z wierzchu przybrane owocami, lukrem, galaretką, kremem itp.’

tortowy przym. od tort* (p.): cyt. p. wyżej

total look ‘styl w modzie polegający na jednorodności kolorystycznej ubrań, w stroju wnętrzu itp.; także zadbany, nienaganny wygląd w każdej sytuacji’: Projektanci mody są często autorami kolekcji wnętrzarskich; to jest tzw. total look. Ubranie i dom idą według tej samej mody. Słów: sexy, delikatny, flirtujący, używamy także, mówiąc o sukienkach. TS 1/2004. Włosy są jednym z elementów mody i obok ubrania składają się na tzw. total look. Dlatego fryzurę, tak jak bluzki, powinniśmy zmieniać co sezon. TS 10/2003

trachelektomia *specj.*: Trachelektomia, bo o niej tu mowa, polega na amputacji szyjki macicy i wycięciu otaczających ją tkanek. TS 3/2004

trackball *środ.* ‘kulka umieszczana w niektórych klawiaturach komputerowych, służąca do sterowania ruchem kursora po ekranie’ [def. JB]: Bezprzewodowy trackball firmy Logitech jest wyjątkowo trwały i zapewnia precyzyjne sterowanie kursorem. Trackballe dotychczas nie zdobyły u nas dużej popularności. Może zmieni to nowe urządzenie tego typu, przedstawione przez firmę Logitech. TrackMan FX pozbawiony jest kabli – z komputerem łączy się drogą radiową. Ruchy kulki śledzi promień światła, dzięki czemu trackball jest bardzo trwały (mechaniczne dość szybko się zużywały). Specjalny wzór pokrywający kulkę sprawia, że rejestrowane są nawet jej najmniejsze przesunięcia, co zapewnia precyzyjne sterowanie kursorem. Odbiornik fal radiowych podłącza się do USB. Wprost 6/2001 [HZ, SD, JB]

trafic manager ‘osoba odpowiedzialna za monitorowanie witryn internetowych’: W gazetach pojawiają się ogłoszenia o pracy dla np. specjalisty od kanału e-mail, który zapanuje nad przychodzącą do firmy pocztą elektroniczną, czy trafic managera, śledzącego ruch na firmowej witrynie internetowej, sporządzającego raporty i statystyki dotyczące jej oglądalności. Newsweek 10/2002

trailer: Trailery, czyli zwiastuny filmowe, w epoce elektronicznej stały się najważniejszym narzędziem promocji filmów. W ciągu tygodnia w internecie jeden zwiast-

stun może mieć nawet 32 mln odśłon, jak choćby „Saga «Zmierzch»: Księżyc w nowiu”. W kinach czas przed rozpoczęciem filmu, kiedy widz już całą uwagę skupia na ekranie w sali z przygaszonymi światłami, jest bezcenny. Wtedy można zdobyć jego uwagę, zaintrygować, zachęcić efektownymi scenami czy znanymi twarzami do obejrzenia filmu. Metro 1845/2010 [JB1. ‘fragmenty filmu emitowane wielokrotnie jako jego zapowiedź’]

trainspotter ‘osoba zajmująca się trainspottingiem (p.)’: Drugim zjawiskiem była zaś popularyzacja internetu, który stał się dla trainspotterów wszelkich odmian (nie tylko serialowych) idealnym medium do spotkań i publikacji nowych odkryć. [...] Książka Bernackiego jest przygotowana jak fachowa zachodnia publikacja dla trainspotterów. Zawiera przewodnik po odcinkach, czyli obszerny spis odcinków ze streszczeniami fabuły i detalami takimi, jak obsada czy plenery, są tu też sylwetki twórców i aktorów, przegląd literatury, bibliografia książek, filmów i piosenek „okołostawkowych” oraz cenne dla trainspottera opracowania, takie jak „z fragmentów jakich odcinków składa się czołówka”, „jakimi pojazdami porusza się Kloss” czy też „ile razy Kloss zabija kogoś na ekranie”. GW 8/2003

trainspotterski przym. od trainspotter (p.): Przydałoby się teraz podobnie trainspotterskie opracowanie innych seriali: „Czterech pancernych”, „Czterdziestolatka”. GW 8/2003

trainspotting ‘gromadzenie wszelkich informacji, nawet pozornie mało ważnych, dotyczących głównie seriali telewizyjnych, filmów’: Sam bowiem uwielbiam serialowy i filmowy trainspotting – chcę wiedzieć, gdzie co było kręcone i jak się nazywał odtwórca postaci zapadającej w pamięć, lecz trzecioplanowej. GW 8/2003

traktat Δ traktat akcesyjny ‘umowa międzynarodowa dotycząca przystąpienia do Unii Europejskiej kolejnych państw’: Szef resortu rolnictwa powiedział, że nie może brać za ten stan odpowiedzialności, gdyż nie on negocjował warunki traktatu akcesyjnego i nie on głosował za wstąpieniem Polski do UE. NaszDz 293/2005 [HZ]

trambus: Turyści podróżują trambusem, czyli autobusem, który wygląda jak zażytkowy osiemnastowieczny tramwaj. [w Łodzi] Metropol 166/2005

trans, transe *zwykle w lm* ‘tłuszcz trans (p.)’: Transy są dla naszych naczyń krwionośnych gorsze od smalcu. Znacznie podnoszą poziom złego cholesterolu LDL i obniżają poziom dobrego HDL. TS 4/2005. Tzw. transe są też jedną z głównych przyczyn miażdżycy i chorób krążenia. TS 7/2007

transbox ‘przezroczyste pudełko na buty’: Transbox, pomysł prosty i praktyczny dla tych z nas, które mają więcej niż dwie pary butów, a jak wiemy, ta słabość nie jest rzadkością. TS 6/2004

transgender ‘osoba cierpiąca na zaburzenie identyfikacji płciowej, nieakceptująca własnej płci biologicznej’: – Ludzie tacy jak Ingo czy Sam określają się mianem transgender – mówi Sylwia Derwiz, kulturoznawca i absolwentka Gender Studies przy UW. – Nie godzą się na podziały, bawią się swoją płcią poprzez przebieranki, występy, ale mogą być zarówno homo-, hetero-, jak i biseksualni – dodaje. [...] Do pojęcia „transgender” z dystansem podchodzi seksuolog Lew Starowicz, tłumacząc

je zaburzeniami identyfikacji płciowej. – Być może w przyszłości znajdzie się dla nich miejsce w sformalizowanych kategoriach płciowych, tak jak to było z homoseksualistami – przyznaje. *Metropol* 34/2005

transgenderowiec ‘transgender (p.)’: To słowo pochodzi od angielskiego queer – dziwak, odmieniec. Queer to odmieniec seksualny, ktoś pomiędzy płciami i orientacjami; obok gejów i lesbijek występują w „zakazanych miłościach” transwestyci, transeksualiści, transgenderowcy. *GW*WysOb 1/2011

transgenderowy ‘dotyczący transgendera (p.)’: Występy transgenderowych artystów, popisy kabaretowe, performance i drag queens show. Na imprezach tego typu kategorie męski-żeński przestają istnieć. *Metropol* 35/2005

transgenderyzm ‘zespół zaburzeń polegający na braku akceptacji własnej płci biologicznej, także na negowaniu ostrych podziałów między kategoriami płciowymi stosowanymi w seksuologii’: Zespół [Antony & The Johnsons] słynący z nowatorskiego stylu muzycznego i poetyckich tekstów lidera, ale także utożsamianego z rzadko w Polsce prezentowaną problematyką... transgenderyzmu. *Metro* 2184/2011

transgenetyczny Δ transgenetyczna implantacja specj. ‘proces polegający na przeniesieniu materiału genetycznego z komórek jednego organizmu do innego’: Dzięki inżynierii genetycznej już wkrótce szczepionki będzie można hodować na polach uprawnych. Umożliwia to proces tzw. transgenetycznej implantacji, dzięki której materiał genetyczny zarazka (na przykład przecinkowca cholery, który wywołuje ciężkie biegunki) trafia do komórek warzywa czy owocu (w tym wypadku banana). *Wprost* 29/2005

NS3 **transgen** ‘gen lub materiał genetyczny przeniesiony z komórek jednego organizmu do innego’

transkrajowy ‘przebiegający przez cały kraj, przecinający cały kraj’: Współczesna nowa ekonomia tak naprawdę jest którąś z rzędu technologiczną rewolucją o doniosłych, lecz do końca nieprzewidywalnych skutkach społeczno-gospodarczych. [...] poprzedniczkami infostrad były prawdziwe autostrady, a jeszcze wcześniej transkrajowe linie kolejowe. *Polit* 4/2001

translator Δ elektroniczny translator ‘tłumacz * (p.)’: Elektroniczne tłumacze mają w swojej pamięci kilkaset tysięcy słówek, kurs gramatyki, a nawet nagrania ich wymowy. *GW* 250/2002

translatoryka ‘translatologia (p.)’: Zajęcia prowadzone są w ramach: Studium Języków Literatur i Kultur Słowiańskich (w programie także translatoryka). *GW* 197/2002

NS3 **translatologia** ‘teoria przekładu, nauka o tłumaczeniu tekstów’

transmigracja ‘przemieszczanie się ludności zwykle na duże odległości’: Za transmigrację uważa się politykę przesiedleń między wyspami, mających odciążać przeludnioną Jawę (kolebkę idei narodowej). *Polit* 17/2003

transmitter ‘przetwornik umożliwiający bezprzewodowe przesyłanie dźwięku drogą radiową, np. do radia samochodowego, odtwarzacza MP3/MP4’: Transmitter – podłączony do wyjścia słuchawkowego, np. walkmana lub odtwarzacza mp3 – przetwarza dźwięk na fale radiowe, które odbieramy przez zwykłe radio nastawione na odpowiednią częstotliwość. *Wprost* 5/2005

trans-opera ‘opera transmitowana na żywo lub retransmitowana ze znanych teatrów oraz festiwali operowych’: Wcześniej razem zrobili musical „Hair” dla Teatru Muzycznego w Gdyni, a następnie monumentalną czterogodzinną trans-operę „Sen nocy letniej” do muzyki Lecha Możdżera. Inspiracją do jej inscenizacji był wideo-klip, a charakterystyczny dla tej konwencji szybki montaż zastąpiono na scenie wieloplanowością. Akcja dzieje się w kilku miejscach jednocześnie, a „efekt MTV” potęguje głośno podana, nowoczesna muzyka oraz gra świateł bardziej stosowna na techno-party niż w teatrze. GW 85/2002

transparentny ‘jawny, przejrzysty, uczciwy, niczego nieukrywający’: Rozwiązania kryzysu nie ułatwi jej na pewno wylewność w kontaktach z mediami. – Pani przewodnicząca jest osobą otwartą dla mediów. Niemal transparentną – ocenia Jarosław Sellin. Polit 44/2004. Gdyby rosyjskie firmy rzeczywiście były prywatne i transparentne, wolne od ingerencji państwa, sytuacja byłaby inna. Wprost 42/2006 [HZ 2., JB 4.]

transparentność [JB]

transport Δ transport intermodalny ‘przewóz ładunków wykorzystujący różne rodzaje transportu’: Rozwój transportu kombinowanego, zwanego fachowo intermodalnym, napotyka na całym świecie na wiele barier. Pierwszą jest niedorozwój odpowiedniego zaplecza technicznego (gęstej sieci terminali przeładunkowych), a także niedostosowanie linii kolejowych do większych prędkości i przewozu ładunków o większych gabarytach. Polit 2/2002

Δ transport kombinowany ‘transport intermodalny (p.)’: cyt. p. wyżej

transporter**: Mikrokulki lipidowe, nazywane małymi transporterami. Przenoszą substancje czynne do wnętrza naskórka i ułatwiają ich rozłożenie. Łączą się także z powierzchniową warstwą naskórka (tzn. z warstwą rogową), wzmacniając ją i przywracając jej spistość. Liposomy stosuje się przede wszystkim w kremach do pielęgnacji twarzy. Polit 34/2002

WD, MS **transporter** 1. ‘urządzenie mechaniczne służące do przenoszenia materiałów, najczęściej sypkich, w sposób ciągły; przenośnik’, 2. *wojsk.* ‘opancerzony wóz bojowy, kołowy lub gąsienicowy, uzbrojony w ciężki karabin maszynowy; służy do walki i do przewożenia piechoty i amunicji’

transrapid ‘bardzo szybka kolej do przewozu pasażerów oraz towarów przemieszczająca się na poduszce magnetycznej’: Niemieckie konsorcjum Transrapid zawarło z Chinami kontrakt na budowę w tym kraju trzydziestokilometrowej superszybkiej linii kolejowej, która ma połączyć centrum Szanghaju z portem lotniczym Pudong. Ze względu na kontrowersje polityczne i finansowe prace nad poruszającym się na poduszce magnetycznej transrapidem utknęły w stadium doświadczalnym. Wprost 5/2001

transseksualistka forma żeńska od transeksualista (p.): W internetowych czatroomach dla transseksualistów pojawiają się anonse kobiet, które chciałyby ich poznać, sugerując, że może chodzić o coś poważniejszego. Transseksualistki typu M/K też są poszukiwane przez Internet, ale nieco inaczej. Polit 8/2005

NS2 **transseksualista** ‘ten, kto ma psychiczne poczucie płci niezgodne z własną płcią biologiczną’

traperzy* ‘traperka (p.)’: Wchłonęła wiele złych emocji, to kiedyś musi wyjść na wierzch. Wtedy wkłada traperzy i flanelową koszulę. TS 1/2004

NS3 **traperka** *zwykle w lm* ‘but sięgający powyżej kostki na sztywnej, rowkowanej podeszwie służący do uprawiania turystyki pieszej; pionierka’

travelka ‘bilet wielokrotnego użycia ważny w ciągu jednego dnia, tygodnia, miesiąca lub roku’: Po dojściu na stację metra radzi mi tylko, bym zamiast jednodniowego biletu kupił „travelkę” na cały tydzień. RzeczpMag 21/2001

trawa Δ trawa cytrynowa *środ.* ‘gatunek aromatycznej trawy używany jako przyprawa, np. do sosów, zup, deserów herbat’: Na rozwój kuchni fusion duży wpływ miały przyprawy z Azji, takie jak galangal, marin czy trawa cytrynowa, co umożliwiło łączenie smaków słodkich, słonych, gorzkich i kwaśnych. Wprost 27/2004

trąbochlaj *okazj.* ‘osoba nadużywająca alkoholu’: W języku polskim znalazło się więc miejsce dla włoskiego „birbanta”, ale najlepiej sprawę oddają wyrazy rodzime. Mamy zatem „wódkoluba”, „zalewaję” i „trąbochlaja”, a także dźwiękonaśladowczego i przypominającego odgłos opróżnianej flaszki „gluglarza”. Polit 10/2001

treatment *środ.*: Najpierw z mężem piszemy treatment, czyli zarys tego, co ma być w każdym odcinku. Potem rozpisujemy na sceny i dzielimy między siebie. TS 6/2005

tremiara *okazj.* ‘kobieta czująca obawę przed publicznym wystąpieniem’: – Jestem tremiarą ze znakiem Q. Trema jej nie mobilizuje, tylko pozbawia sił. Nigdy nie potrafiła okiełznać, polubić tego napięcia. Zawsze miała jedną myśl za kulisami: uciec, nie wyjść na scenę. TS 8/2001

trenażer Δ trenażer eliptyczny ‘orbitrek (p.)’: Wśród urządzeń do treningu sporty mamy: trenażery eliptyczne, tzw. orbitreki służące do treningu tylko kończyn dolnych lub obciążające łącznie zarówno kończyny dolne, jak i górne. DzieńD 2/2002

trendi, trendy *środ.* ‘cool (p.)’: Si znaczy to samo co cool, od kiedy cool stało się obciachem. Barmanka o bluesowym tembrze zawiadamia głośno, że latte z posypką gotowe. Jej głos robi si wrażenie, przywodząc na myśl bary mleczne w bardzo trendi epoce socjału, znanej z zapisów kronikarza Barei. Polit 5/2005. Spoko, lubię sushi, nawet umiem je przyrządzać, znam japońską literaturę, sztukę i historię, ale ten trendy snobizm mnie odrzuca. ŻWMag 277/2004

NS3 **cool** ‘popularny, modny, trafiający w gusta odbiorców’

trendowy ‘trendi (p.)’: Ceglany budynek niedaleko Ronda Babka ponad rok temu obwołany najbardziej trendowym miejscem w Warszawie. Polit 2/2003

trendsetter: Trendsetter, nazwany także cool hunter (polujący na wszystko, co jest cool), to specjalista od przewidywania i kreowania tego, co dopiero będzie modne. Metro 318/2004

trendsetterka forma żeńska od trendsetter (p.): Justyna i Basia, trendsetterki, drugi rok anglistyki, fryzury jak pop-punkowa Debbie Harry, zabawiały się kiedyś wprowadzaniem trendów głupawych, aby się przekonać, czy mają w sobie taką moc. Kiedy Baśka niechcący usiadła na okularach i nosiła je sklezione plastrem, do Organzy wpadali ludzie w designerskich oprawkach Alaina Mikkli czy Gucciego, ale z plastrem. Polit 5/2005

trendsetterski przym. od trendsetter (p.): Drzwi się otwierają, wchodzi Mikołaj, trendsetter ważny w środowisku. Idzie prosto od Bartka-stylisty-artysty, który prowadzi salon w okolicach Chmielnej, oczywiście no logo. Podobno ma coś wspólnego z wizażem aktorów serialu „Na Wspólnej”, który jest trendsetterski. Polit 5/2005

trendspotter ‘trendsetter (p.)’: Kto wymyśla te wszystkie definicje i opisy? Różni spece od tendencji, tzw. trendspotterzy, jak na przykład Marian Salzman, szef ds. strategii w światowej agencji reklamowej JWT. TS 12/2005

trendy p. trendi

trener Δ trener medialny *środ.* ‘osoba udzielająca praktycznych wskazówek przedstawicielom świata biznesu, polityki itp., jak umiejętnie komunikować się z mediami’: Jego [Leppera] wystąpienie śledził w kuluarach Piotr Tymochowicz – „medialny trener” lidera Samoobrony. Był wyraźnie z ucznia zadowolony. GW 280/2001

trening Δ trening autogeny ‘technika umożliwiająca osiągnięcie stanu głębokiego relaksu wykorzystywana do rozładowania stresu oraz łagodzenia objawów chorób psychicznych i fizycznych’: Zapisz się na jogę, tai-chi, warsztaty medytacji albo relaksacji. Lekarze polecają też biofeedback, a nawet hipnozę i trening autogeny, czyli rodzaj autosugestii. TS 8/2005 [SD Δ *psych.* Trening autogeniczny a. autogeny ‘metoda stosowana w psychoterapii, polegająca na wykonywaniu ćwiczeń likwidujących napięcie nerwowe, wyzwalających aktywność człowieka i mobilizujących jego siły psychiczne’]

Δ trening outdoorowy: Szkolenie poza miejscem pracy, przypominające obóz przetrwania, nazywane jest treningiem outdoorowym. Podczas takiego treningu zespół pracowników otrzymuje skomplikowane zadania do wykonania, wymagające nie tylko sprytu i inteligencji, ale i sprawności fizycznej i współdziałania wszystkich członków ekipy. Pracodawcy mają wtedy możliwość zaobserwowania zachowań poszczególnych osób w trudnych sytuacjach i wyłonienie naturalnego lidera – kogoś, kto, choć nie jest szefem, przewodzi grupie. Metropol 176/2001

trial *specj.* ‘w sportach rowerowych lub motocyklowych: dyscyplina sportowa polegająca na bezbłędnym pokonaniu trasy z przeszkodami w ściśle określonym czasie’: Kolarstwo grawitacyjne dzieli się na: downhill: zjazd rowerem z prędkością nawet 80 km/godz. z góry po trudnych leśnych trasach, „pierwszoliigowa adrenalina”, free ride: downhill bez pomiaru czasu, jazda dowolna, trial: przejazd w warunkach naturalnych albo w hali po torze przeszkód, np. ze szpulami od kabli, Four-cross: 4 zawodników zjeżdża z lekko nachylnego toru z przeszkodami. Polit 27/2003 [HZ, JB]

tribal 1.: Ci jednak, którzy nie darzą tatuatorów tak wielkim zaufaniem i nie dają im wolnej ręki w doborze wzoru, najczęściej wybierają proste, czarne ornamenty, czyli tribale. GW 133/2004

2. ‘tribal techno (p.)’: Ostatkowa impreza Hang On w rytmach tech-house, tribal, funky i techno odbędzie się w piątek w klubie Paragraf 51. Metropol 25/2005

tribal techno ‘gatunek elektronicznej rytmicznej muzyki house pozbawiony melodyjności lub wykorzystujący pieśni wywodzące się z muzyki etno’: Na drugiej scenie, na której królować będą brzmienia house, tech-house, electroclash i tribal techno za gramofonami staną Ali, Stash, J Doe & Fruba, Crispy, Kash. Metropol 74/2004

trichogram ‘badanie mikroskopowe mające na celu ocenę stanu mieszków i łodygi włosów’: Trichogram to badanie mające na celu ustalenie, jaki procent włosów

jest w każdej z trzech faz. Proporcje włosów rosnących i znajdujących się w fazie spoczynku pozwalają ocenić stopień uszkodzenia mieszkca. Jeśli te proporcje są inne, niż przewiduje to norma fizjologiczna, w organizmie dzieje się coś złego, a więc trzeba podjąć leczenie. Look 3/2004. Dawniej włosy badano za pomocą trichogramu. Metoda polegała na wrywaniu włosów i sprawdzaniu ich korzeni pod mikroskopem. GWWysOb 3/2011

triclosan specj.: Rima McLeod z University of Chicago i Craig Roberts z University of Strathclyde w Wielkiej Brytanii dowodzą, że triclosan, popularny środek bakteriobójczy, stosowany między innymi w pastach do zębów i mydłach antybakteryjnych, skutecznie niszczy cysty pierwotniaka *Toxoplasma gondii*. Wprost 50/2002

trofeistyka ‘dziedzina łowiectwa zajmująca się zdobytymi przez myśliwych trofeami zwierząt, np. porożami, skórami, zębami, piórami’: „Najpopularniejszymi trofeami łowieckimi wśród naszych rodzimych myśliwych – czytamy w jednym z podręczników trofeistyki – są niewątpliwie parostki (rogi) rogaczy (saren samców). Są one najczęściej pierwszym trofeum myśliwego, któremu nie wystarcza już tylko zajączek”. [...] Tam, gdzie nie ma żadnych „wykwitów” w postaci poroża ani nawet pięknych piórek, trofeistyka wcale nie musi się kończyć. Tam bowiem zaczyna się trofeistyka ilościowa. Liczą się liczby. Tyle zajęcy, tyle kuropatw, tyle kaczek, tyle bażantów... Polit 5/2003

trojan *środ.* ‘koń trojański (p.)’: Jednak najpopularniejsze nie są wcale zwykle, zaśmiecające dysk robale, tylko tzw. trojany (od konia trojańskiego), które pozwalają obcym „zaglądać” do twojego komputera, a nawet go kontrolować. Metro 738/2005 [JB ‘rodzaj programu komputerowego umożliwiającego przejęcie kontroli nad komputerem bez wiedzy użytkownika’]

trolej* *środ.* ‘urządzenie instalowane zamiast tylnych kół samochodu, umożliwiające imitowanie jazdy po lodzie i kontrolowany poślizg’ [def. JB]: Jest jednak jedno ćwiczenie, w którym zawsze górą są kobiety. To jazda samochodem, który zamiast tylnych kół ma założone tzw. troleje, czyli kółeczka obracające się podobnie do tych w wózkach z supermarketu. W dodatku po śliskiej nawierzchni. Elle 2/2005 [JB 2.] WD **trolej** *tech.* a) ‘wózek czterokołowy przystosowany do jazdy po szynach kolejowych, poruszany korbą lub silnikiem spalinowym; dreżyna’, b) ‘krążek przy tramwajowym odbieraku prądu, urządzenie przy wozie tramwajowym, wagonie elektrycznym, trolejbusie, służące do utrzymywania styczności z przewodem doprowadzającym do silnika energię elektryczną’

trolling *środ.* ‘metoda połowu ryb polegająca na ciągnięciu przynęty za kutrem, łodzią itp.’: Trolling, czyli ciągnięcie wędek za kutrem, przyjmuje się już po południowej stronie Bałtyku, bo niektórzy nasi szyprowie próbują wykorzystać martwy sezon połowów. RzeczMag 25/2002

trombolityczny ‘rozpuszczający skrzepy w naczyniach krwionośnych’: Renomowany tygodnik medyczny „Lancet” opublikował najnowsze spostrzeżenia lekarzy z Uniwersytetu w Teksasie wskazujące na przewagę zabiegów angioplastyki nad lekami trombolitycznymi rozpuszczającymi skrzepy u pacjentów zagrożonych zawałami serca. Polit 3/2003

trójkąt ◊ **trójkąt bermudzki*** ‘miejsce niebezpieczne z jakiegoś powodu (analogicznie do Trójkąta Bermudzkiego)’: W ramach akcji znani ludzie i wolontariusze zbierali pieniądze na paczki świąteczne dla dzieci, mieszkających w tzw. trójkątach bermudzkich – osiedlach szczególnie narażonych na przestępczość. Sukces 1/2003 [MB 4.2., SD 2.a]

NS1 **trójkąt bermudzki** ‘obszar w rejonie środkowego Atlantyku między Bermudami, Florydą i Puerto Rico, w którym z nie wyjaśnionych powodów zginęło wiele statków i samolotów’; NS3 ‘równoczesne występowanie takich trzech elementów, które uniemożliwiają lub bardzo utrudniają realizację celów ważnych dla jednostki lub ogółu’

◊ **trójkąt sunnicki** ‘gęsto zaludniony obszar w środkowo-północnym Iraku, zamieszkały głównie przez Arabów sunitów wspierających prezydenta Saddama Husajna’: Baskijska brygada działała w samym środku tzw. trójkąta sunnickiego. Podejrzewa się, że część jej terrorystów nadal przebywa w Iraku i organizuje zamachy: prawie na pewno uczestniczyli oni w masakrze siedmiu agentów hiszpańskich w Swarze, 45 km na północ od Bagdadu, 29 listopada 2003 r. Wprost 12/2004

trudny ◊ **trudne dni** ‘menstruacja, period, miesiączka’: Dzięki nim [producentom podpasek i tamponów] „trudne dni” na stałe weszły do potocznego języka. TS 12/2005

trujący ◊ **trujący rodzic**: Susan Forward wprowadziła w jednym ze swoich best-sellerów termin „trujący rodzic”. Nie – zły, okrutny, straszny, lecz taki, który dosypuje córce czy synowi codzienną porcję wychowawczego arszeniku. Nawet gdy już nie żyje. Polit 48/2004

trupiarnia* *środ.*: Dziuple, w których według naszych informacji przechowywano kradzione samochody, okazywały się w czasie nalotu puste. Podobnie „trupiarnie”, gdzie miały być rozbierane na części kradzione pojazdy. Wszystkie obławy na złodziei, o których wiedział Tadeusz W., kończyły się fiaskiem. Polit 34/ 2002

WD, MS **trupiarnia pot.** ‘pomieszczenie przy szpitalach i cmentarzach, gdzie przechowuje się ciała zmarłych do chwili pogrzebu; kostnica’

trwały Δ **trwały makijaż** *środ.* ‘permanentny makijaż (p.)’: Makijaż trwałe wykonuje się nowoczesnym aparatem z jedną igłą. Wbijają pigmenty równo, zawsze na tę samą głębokość. Efekt jest subtelny, a kreski idealnie równe. [...] Do makijażu trwałego używa się wyłącznie naturalnych pigmentów, o barwach zbliżonych do koloru ust czy brwi. TS 11/2003. Każda twarz może stać się piękniejsza i młodszą, ale pod warunkiem, że pigment trwałego makijażu jest delikatny. TS 11/2001

NS3 Δ **permanentny makijaż** ‘makijaż niezmywalny polegający na wszczępieniu płytko pod skórę barwników naturalnych’ [def. z JB]

tryb Δ **tryb ekstraprezydencki** *środ.* ‘w porządku prawnym: zwyczaj wykorzystujący specjalne uprawnienia prezydenta państwa’: Dariusz Dumanowski nie chciał nam ujawnić, jak zaopiniuje wniosek o ułaskawienie. Po nim uczyni to jeszcze sąd apelacyjny i prokurator generalny. Negatywna ocena choćby jednego z tych sześciu zdyskwalifikuje wniosek, choć pozostaje jeszcze tzw. tryb ekstraprezydencki. Prezydent RP jeśli chce może ułaskawić każdego skazanego. GW 35/2001

Δ tryb multiplayer ‘wersja, funkcja gry, pozwalająca na jednoczesną rozgrywkę wielu graczy, prowadzona zwykle przez Internet’: Kolejna – po niezwykle popularnych „Baldur’s Gate” oraz „Icewind Dale” – saga spod znaku miecza i magii osadzona w fantastycznej krainie Faerun. Wcielamy się w bohatera ratującego przed zarazą miasto Neverwinter. Wszystko okraszone piękną trójwymiarową grafiką, doskonałą ścieżką dźwiękową i trybem multiplayer, pozwalającym na tworzenie nieskończonej liczby własnych światów i grę poprzez Internet. Wprost 51–52/2002

Δ tryb prywatnoskargowy *środ.* ‘sposób dochodzenia w sądzie swoich racji, roszczeń na podstawie oskarżenia prywatnego’: [prokurator] Opierając się na kilku komentarzach do kodeksu karnego, stwierdził, że konstytucyjnym organem państwa jest Sejm. Po czym z tej informacji wywiódł wniosek, że nie są nim już jego poszczególne organy. I dlatego sejmowa komisja śledcza takiej ochronie nie podlega. W efekcie dokonał jej personifikacji i kazał dochodzić ewentualnych roszczeń w trybie prywatnoskargowym – jako zwykłego znieśławienia. Wprost 36/2005

trycholog ‘specjalista w dziedzinie trychologii, tj. dziedziny nauki z pogranicza medycyny estetycznej i dermatologii, zajmującej się wypadaniem włosów, łysieniem, łuszczycą, łupieżem itp.’: Co rzadkie, to pożądane i często podrabiane. Trycholog dr Tobin obliczył, że w samej Wielkiej Brytanii jest już milion kobiet, które rude włosy zawdzięczają nie genom, ale zabiegom fryzjerów. TS 3/2004

tryptan *specj.*: Tryptany (imigran, maxalt, zomig), typowe leki przeciwmigrenowe, które skutecznie przerywają napad migreny u ponad dziewięćdziesięciu procent chorych, a przy okazji znoszą objawy dodatkowe, takie jak nudności i wymioty. TS 11/2003

trzeci \diamond **trzecia droga** ‘doktryna polityczna łącząca elementy wolnego rynku z jednoczesnym zapewnieniem obywatelom bezpieczeństwa socjalnego; system społeczno-gospodarczy pośredni między kapitalizmem a socjalizmem’: [Peron] Wykorzystując powojenny popyt na argentyńskie mięso, prowadził politykę „trzeciej drogi” między kapitalizmem i komunizmem, politykę nacjonalizacji gospodarki i korporacjonizmu, wysokich świadczeń, emerytur od 55. roku życia. Wprost 42/2005. Doświadczenie wskazuje, że gospodarka rynkowa USA lepiej zintegrowała obywateli tego kraju niż socjaldemokratyczna, zachodnioeuropejska „trzecia droga” (wyjątkiem jest Szwecja, która ostatnie 200 lat przeżyła w cieplarnianych warunkach, czerpiąc korzyści z obu wojen światowych). Wprost 31/2004

\diamond **trzecia fala**: Trzecia fala to już prawdziwa sztuka ulicy, która powinna zainteresować nawet konserwatywnych krytyków sztuki, to inteligentne choć nielegalne próby artystycznej ingerencji w miejską przestrzeń. [...] Trzecia fala to także nazwa grupy twórczej, której stronę można znaleźć w internecie, a różne działania na ulicach polskich miast. Metropol 45/2004

Δ trzeci kredyt *środ.*: Trzeci kredyt w zawodowym żargonie rzeźników oznacza konieczność dodatkowego uzbierania sporej sumki na opłacenie się urzędnikom. Niekoniecznie w formie łapówki, ale na przykład poprzez zamówienie projektu modernizacji zakładu w firmie prowadzonej przez krewnego bądź znajomego powiatowych

lub wojewódzkich specjalistów weterynarii. Polit 6/2004. Powodem samobójczej śmierci były nieustanne szykany ze strony zastępcy powiatowego lekarza weterynarii Włodzimierza Michalika, który mnożył wymagania dotyczące modernizacji zakładu, niemożliwe do spełnienia bez wzięcia trzeciego kredytu. Polit 6/2004

Δ trzeci sektor: Ludzie z trzeciego sektora, czyli spoza dwóch innych: biznesu i polityki, podkreślają swoją niezależność i wyjątkową rolę w umacnianiu demokracji. Organizacje pozarządowe coraz częściej obejmują niemal na wyłączność poszczególne działy w państwie, zwłaszcza w sferze socjalnej, charytatywnej, ochrony zdrowia, edukacji czy ekologii. Polit 37/2001

trzeciobiegowy przym. od trzecia droga (p.): O sensownym skierowaniu kraju na trzecią drogę nie wspominam, choć rządziła tu (a nawet rządzi) lewica i także „trzeciobiegowa” prawica. GW 70/2002

trzecioplanowy ‘o aktorze filmowym lub teatralnym, grającym niewielkie role; także o postaci tworzącej tło filmu, spektaklu itp.’: Sam bowiem uwielbiam serialowy i filmowy trainspotting – chcę wiedzieć, gdzie co było kręcone i jak się nazywał odtwórca postaci zapadającej w pamięć, lecz trzecioplanowej. GW 8/2003

trzepanie ◊ **trzepanie kasy** *środ.* ‘zarabianie pieniędzy’: W dobie recesji pytanie: „Jak dobrze ubić interes?” to zagadnienie, które wbrew pozorom interesuje nie tylko kurtyzany. Trzepanie kasy to nie trzepanie dywanów. Wprost 51–52/2002

trzymać ◊ **trzymać poziom** ‘utrzymać osiągniętą wcześniej wysoką jakość, wartość czegoś’: To naprawdę wielka sprawa, że knajpa trzyma ciągle najwyższy poziom, będąc jedną z niewielu prawdziwych ambasad polskiej kuchni w Warszawie. GW 43/2004

trzymadełko ‘przybór przypominający szczoteczkę do zębów, posiadający zamiast główki widełki, między którymi rozpięta jest nitka dentystyczna’: Trzymadełko do nitki dentystycznej. Chroni dziąsła przed zranieniem, jeśli masz skłonności do zbyt silnego nitkowania. TS 9/2005

tsunametr *środ.*: Tsunametry skonstruowali dopiero kilka lat temu naukowcy z Pacific Marine Environmental Laboratory (PMEL) w Seattle. Własną ich wersję mają też Japończycy. Urządzenie składa się z umieszczonego na dnie morza czujnika, który rejestruje nagłe zmiany ciśnienia wody oznaczające przejście tsunami. Taka informacja trafia w ułamku sekundy do unoszącej się w pobliżu na wodzie boi, która przesyła ostrzeżenie do satelity, ten zaś przekazuje sygnał do centrów kryzysowych. GW 306/2005

tsunami 1. ‘katastrofalnie wysoka fala powstająca na morzach i oceanach w wyniku podwodnego trzęsienia ziemi lub wybuchu podwodnego wulkanu’: Tsunami z dziećmi obeszło się bezlitośnie. W nadmorskim Galle uratowały się tylko dwie siostry, bo poszły do niedzielnej szkoły położonej w głębi łądu. Claudia 3/2005 [HZ, SD, JB, BD]

2. ‘poważne zagrożenie z reguły niespodziewane’: Drżycie, radykałowie z lewa i z prawa! Nadciąga prawdziwe tsunami – zjednoczone siły centrum. Metropol 38/2005

tuba* 1. ‘lekceważąco o kimś, niemającym lub nieujawniającym własnych poglądów a bezkrytycznie propagującym cudze’: Często kluby piłkarskie stawały się tuba-

mi partii. Gdy do władzy doszedł Edward Gierek, błyskawicznie awansowały śląskie kluby. Espanyol Barcelona i Atletico Madryt to były ekipy blisko związane z reżimem Franco. Na Cyprze Omonię Nikozja uważano za drużynę partii komunistycznych, a APOEL Nikozja – prawicowych. Wprost 1/2005 [MB 3., SD 5., JB 4.]

2. środ. ‘na pielgrzymkach: osoba niosąca tubę do wzmacniania głosu’: Obok tubowego w pierwszym rzędzie idą bracia i siostry z wózkami dziecięcymi. Przy końcu grupy idzie druga tuba, zwrócona do przodu oraz zwijacz ogona, który pilnuje maruderów. Polit 31/2003

NS2 **tuba*** ‘o kroju płaszcza sukienki, spódnicy: przypominający tubę, długi nie wcięty w talii’; WD 1., MS 1. **tuba** ‘rura, zwykle z blachy w kształcie wydłużonego stożka, służąca do wzmacniania głosu (używana zwłaszcza na statkach)’, WD 2., MS 2. ‘rurka z cienkiej blachy lub plastiku z jednej strony zamknięta, z drugiej zakończona otworem z nakrętką, służąca jako opakowanie dla substancji półpłynnych (maści, pasty, farby); zawartość takiego opakowania’, WD 3., MS 3. *muz.* ‘instrument dęty, blaszany z wentylami, o najniższej skali, basowy lub kontrabasowy, używany w orkiestrach symfonicznych’

tubowy w użyciu rzecz. ‘tuba* (p. zn. 2.)’: W pierwszym szeregu za znacznikiem idą: brat tempak, który nadaje tempo marszu, oraz drut, czyli przewodnik. [...] Następnie tubowy, z tubą zwróconą do tyłu. Rolę tuby trudno przecenić. Polit 31/2003

tufting: Większość wykładzin powstaje w technologii zwanej tuftingiem. Specjalna maszyna z rzędem igieł w różnym rozstawie wkłuwą wełnę w podłoże i przewleka ją na drugą stronę, tworząc gęstwinę pętelek. Metropol 102/2001

tularemia ‘ostra choroba zakaźna małych ssaków o przebiegu podobnym do dżumy’ [def. JB]: Moskiewska spółka Bioeffect w ulotkach reklamowych proponuje do wyboru trzy szczepy bakterii wywołujących wyniszczającą chorobę tularemie, chwając się, że wyprodukowano je za pomocą technologii „nie znanych nigdzie poza Rosją”. Wprost 1/2001 [HZ2., JB]

tulipan Δ tulipan papuzi ‘gatunek tulipana o nieregularnych, pofałdowanych płatkach’: Modne w tym sezonie kwiaty to czerwone hipeastrum, czerwone papuzie tulipany z pomarańczowymi plamkami i strzępionymi brzegami, buwardia, wilczomlec, chryzantemy, ostrokrzew, a także tradycyjna „Gwiazda betlejemska”. GW 280/2001

tulipanomania ‘przesadne zainteresowanie tulipanami’: Kiedy w XVII wieku Holandię opanowała gorączka tulipanomanii i rzadkie odmiany cebulek osiągały zawrotne ceny, czarne tulipany były powodem setek bankructw, a nawet morderstw i samobójstw. TS 6/2001

tunel środ.:** W Zespole Szkół Rolniczych we Wroniu czterech uczniów zjechało się nad młodszymi kolegami organizując im tzw. tunel (przejście pod krzesłami), bijąc ich pasami, zaś w podstawówce na gdańskim osiedlu Morena w ramach tzw. kocenia 9 chłopców dotkliwie pobiło skórzanymi pasami trzech nowych uczniów. Polit 3/2001

WD, MS **tunel** 1. ‘przejazd, przejście wykopane pod ziemią lub wykute w skale, odpowiednio obudowane, wykonane w celu przeprowadzenia linii komunikacyjnej (drogi, torów kolejowych, ulicy)’, 2. *góm.* ‘poziome wyrobisko górnicze mające na obu końcach połączenie z powierzchnią ziemi’

tuning 1. środ. ‘zabiegi mające na celu zmianę wyglądu samochodu oraz jego osiągow’: – A wiecie, że myślę o tuningu samochodu? Na razie mam 120 koni, ale

to jednak mało, bo kiedy wyprzedzam na piątce, siada dynamika. GW 256/2002 [HZ 1., JB, BD]

2. ‘zmiana, nadanie rzeczom starym nowocześniejszego lub innego wyglądu’: Joanna Paradecka pomysł na tuning używanych męskich ubrań przywiozła z Londynu. Tam panuje absolutne przyzwolenie dla modowych szaleństw i odjazdów. TS 9/2008. Najprostszy sposób na stylistyczny tuning tej jesieni to duża torba. MH 09/2009

3. ‘przystosowanie działania urządzeń do współczesnych wymogów technologicznych’: Tuning laptopa. W dobie personalizacji wszystkiego nie wypada, by Twój laptop wyglądał jak tysiące innych. Zwłaszcza że pomysł na jego upiększenie jest polski. Firma Naelcedka produkuje naklejki na klapy notebooków. Wystarczy mieć pomysł i zdjęcie albo rysunek przesłać mailem do firmy razem z wymiarem komputera. Za kilka dni otrzymasz gotową folię, która po odklejeniu nie zostawia śladów, więc jeśli znudzi Cię jeden wzór, możesz zamówić kolejny. TS 2/2007

Δ tuning elektroniczny: Obecnie, kiedy działaniem wielu aut steruje komputer, furorę robi tuning elektroniczny (chip tuning). Polega on na wymianie pamięci elektronicznej, w której są zapisane dane do sterowania silnikiem. – W wielu autach pamięć można przeprogramować w ciągu kilku minut (np. BMW, Citroënie, Fordzie, Oplu, Peugeotzie czy Audi). Metro 708/2005

tuningować ‘wykonywać tuning (p. zn. 1.)’: Syrena była symbolem kiczu i wsi, teraz ma swoje fankluby i jest tuningowana. GW 147/2004

tuningowanie

tuningowy ‘związany z wykonywaniem tuningu (p. zn. 1.)’: Wieloletnia współpraca firmy tuningowej z Mercedesem doprowadziła do fuzji obu przedsiębiorstw i przekazania produkcji Pullmana zakładom AMG w Affalterbach. Sukces 1/2002 [HZ, JB]

turbofolk ‘styl muzyczny wywodzący się z muzyki ludowej będący połączeniem muzyki serbskiej i cygańskiej z wpływami orientalnymi tureckimi, arabskimi oraz greckimi (powstał w Jugosławii w latach 80.)’: Od wejścia do Karczmy Zagroda towarzyszył nam góralski turbofolk, choć górale, jacykolwiek zresztą, to grupa etnicznie odmienna od Krakowiaków. Newsweek 45/2005

turbogolf *środ.*: Turbogolf – gra w golfa na terenie industrialnym, jak fabryki, kotłownie, opuszczone zakłady przemysłowe. Turbo wiąże się z szybkim zużyciem sprzętu. Sypiące się iskry są oznaką prawidłowego przebiegu rozgrywki. Piłki traktowane są jako jednorazowe. [...] Za mekkę turbogolfa w Trójmieście gracze uznają tereny Stoczni Gdańskiej. Metropol 51/2005

turbokapitalizm ‘kapitalizm dynamiczny, nastawiony na nowości przynoszące szybkie efekty’: Nastroje – według badań uniwersytetu w Giessen – ponownie się zmieniają. Nie społeczeństwo ego, nie agresywny egoizm nowych yuppies, lecz wartości społeczne zaczynają ponoć przesuwać się na plan pierwszy. W obliczu turbokapitalizmu, globalizacji, niepewnego rynku pracy ludzie zaczynają szukać oparcia w trwałych więziach, bliskości i intymności. Media wydają się tego jeszcze nie dostrzegać. Polit 8/2001. Pytanie, czy jest to tylko komedia, gdy arystokraci globaliza-

cji cytują Marksa. W końcu kapitalizm jest wciąż w ofensywie i nie ma na dobrą sprawę przeciwnika. Po pierwsze na Zachodzie – mimo postępującego rozwarstwienia – warstwa średnia nadal jest solidnym zapleczem dla turbokapitalizmu. Po drugie wśród oficjalnej lewicy – socjaldemokratycznej – entuzjazm dla wolnego rynku spycha na bok wszelkie tęsknoty za alternatywą wobec neoliberalizmu. Polit 23/ 2001

turkologiczny ‘turekologiczny (p.)’: Nie zapominajmy też o o rodzinie narodów turkologicznych: Azerach (8 mln), Kazachach (15 mln), Kirgizach (5 mln), Uzbekach (25 mln), Turkmenach (5 mln). Polit 2/2003

NS2 **turekologiczny** ‘posługujący się językiem tureckim, pisany w tym języku’

turta: Tarta jest już w obiegu jako ciasto, na którym się zapieka, co się chce. Zaś turta to ciasto, wewnątrz którego się zapieka, czyli jakby z przykrywką. TS 7/2004

turystyka Δ turystyka reprodukcyjna ‘wyjazdy za granicę w celu przeprowadzenia zabiegu in vitro’: W Italii kobiety nie mają prawa spełniać funkcji tzw. matki zastępczej. Włoski parlament rozważa teraz wprowadzenie zakazu „eksportu embriónów”. Lekarze ostrzegają, że niczego to nie zmieni. Na świecie z powodu lokalnych ograniczeń prawnych rozkwita nowa gałąź przemysłu: turystyka reprodukcyjna. Wprost 20/2002

tuskowiec ‘zwolennik premiera Tuska’: Grzegorz Schetyna zastąpi zesłanego do Brukseli Pawła Piskorskiego na stanowisku sekretarza generalnego Platformy Obywatelskiej. Schetyna od jakiegoś czasu nie jest już złym piskorczykiem, tylko prawowiernym tuskowcem. Wprost 27/2004

tuszografia okazj. ‘żartobliwie o sztuce nakładania tuszu na rzęsy’: Profesor make-up Sergiusz Osmański w TS wykladał szminkologię, tuszografię i podstawy wiedzy o podkładach. TS 12/2005

twarda ◊ twarda siła ‘potencjał państwa, głównie militarny i ekonomiczny, decydujący o jego międzynarodowej pozycji’: Pod względem „twardej siły” Stany Zjednoczone mają zdecydowaną przewagę nad każdym innym państwem. GW 107/2004

twardy* ‘niepodatny na żadne zmiany, uparty’: Podobnie działo się w Polsce: w latach 70. paliło 80 proc. mężczyzn, obecnie po papierosa sięga niespełna 50 proc. W większości państw europejskich palacze wciąż stanowią co najmniej trzecią część społeczeństwa. Prof. Wojciech Drygas, ekspert Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), nazywa tę grupę twardymi palaczami. Wprost 2/2003 [MB 3.1. ‘niełatwo daje się skłonić do zmiany stanowiska’, SD 3. e) ‘niedający się nakłonić do zmiany zdania, decyzji; bezkompromisowy, nieustępliwy, stanowczy’, JB 5. ‘niedający się nakłonić do zmiany zdania, decyzji; też: będący przejawem działania takiej osoby’]

WD, MS **twardy** ‘nie ulegający odkształceniu przy dotykaniu, ugniataniu, zginaniu itp.; słabo uginający się pod naciskiem; nieelastyczny, sztywny’, *przen.* WD b), MS a) ‘zahartowany w trudach; nie poddający się przeciwnościom, nie załamujący się łatwo; niewrażliwy, nieustępliwy’, WD a), MS b) ‘uciążliwy, przykry dla kogoś; ostry, surowy, ciężki, bezkompromisowy, bezlitosny’, WD, MS c) ‘będący objawem, wyrazem czyjejś bezwzględności, nieustępliwości, stanowczości, braku dobroduszności; ostry, nieprzyjemny’, WD d) ‘taki, od którego nie ma odwołania, którego nie można uniknąć’

Δ twardy elektorat ‘elektorat niepodatny na zmiany, który bez względu na okoliczności zawsze głosuje na tę samą partię lub osobę’: Czy PO straci na aferze? – Bez

wątpienia. Choć twardy elektorat Platformy jest odporny na wszystko. Newsweek 8/2010

Δ twardy erotyzm ‘erotyzm bardzo drastyczny, zwykle pełen brutalności i okrucieństwa’: Niemiecki parlament także próbował walczyć z pornografią. Wprowadzono ustawę zabraniającą umieszczania w sieci tak zwanego twardego erotyzmu. Wprost 10/2001

twist* ‘dekoracja drinka, deseru w postaci spiralnie skręconej skórki cytryny, pomarańczy itp.’: Czarna Orchidea – wlać 30 ml Bols Vodka, 15 ml Bols Blue, 50 ml soku z czarnej porzeczki, 10 ml soku z cytryny. Shakerować z lodem. Podać w kieliszku koktajlowym udekorowanym twistem. TS 2/2002

WD, MS **twist** 1. ‘taniec towarzyski w taktie dwudzielnym, tańczony w miejscu, polegający na energicznych ruchach (skrętach) nóg, bioder i rąk; muzyka do tego tańca’, MS 2. ‘zakręcane wieczko do słoika z gwintowaną szyjką, umożliwiające hermetyczne zamknięcie’

tygodniówka** ‘pieniądze na osobiste wydatki wypłacane dzieciom co tydzień; kieszonkowe’: Odpowiedzialny dorosły człowiek zabezpiecza się przed nagłymi zrządzeniami losu. Wy życie z dnia na dzień jak dzieci – gdy tygodniówka skończy się przed terminem, biegną do rodziców po finansowe wsparcie. Elle 5/2002 [MB 2., SD b), JB 2.]

WD, MS **tygodniówka** *pot.* ‘należność za przepracowany tydzień, wypłata tygodniowa’

tygrys \diamond **tygrys Europy** ‘dynamicznie rozwijający się kraj Europy’: Różne kraje co pewien czas przeżywają trudności gospodarcze. Różnie też sobie z nimi radzą. Inaczej Irlandia, która stała się „tygrysem Europy”, a inaczej Argentyna. Wprost 5/2002

\diamond **tygrys Europy Środkowej** ‘dynamicznie rozwijający się kraj Europy Środkowej’: Po stu latach od śmierci autora „Portretu Doriana Graya” życzyłbym sobie i mieszkańcom kraju nazywanego tu i ówdzie „tygrysem Europy Środkowej”, abyśmy nie padli ofiarą irracjonalnego zbiorowego pesymizmu, czarnych, samospełniających się przepowiedni. Wprost 1/2001

NS3 **tygrys*** ‘dynamicznie rozwijający się kraj lub region świata uznawane dotychczas za zacofane’

tylny \diamond **tylnymi drzwiami** ‘niejawnie, bez czyjejś wiedzy i aprobaty, w tajemnicy, bez wymaganych procedur’: Diego Ayala nie wierzy w nowego, tymczasowego prezydenta Adolfo Rodrigueaza Saa. – Jeszcze jeden populistą – mówi z pogardą. Saa, zanim sięgnął po władzę, opowiadał się przeciwko dewaluacji narodowej waluty – peso, wymienialnej na dolara w stosunku jeden do jednego. Teraz prezydent przeprowadza dewaluację, tyle że robi to tylnymi drzwiami, ogłaszając wprowadzenie do obiegu nowego pieniądza – argentino. Wprost 1/2002 [MB, SD]

tymbalik ‘sposób podawania potraw, np. ryżu, warzyw, ryb i mięs w galarecie uformowanych w niewielkie półkoliste porcje; także: taka porcja potrawy’: Jadłem też plastry wyśmienicie delikatnego i kruche go udźca z dzika w ciemnym sosie z kurkami, lekką, lecz esencjonalną zupę z kilku ryb słodkowodnych z jesiotrem na czele, był degustowany sam jesiotr duszony w czerwonym winie, sandacz w sosie kminkowym z tymbalikiem jarzynowego purée... RzeczMag 7/2002 [HZ, SD ‘potrawa z mięsa lub ryby w galarecie’]

tymina specj. ‘jeden ze związków chemicznych będący składnikiem DNA’: Od rewolucyjnego odkrycia Watsona i Cricka, którzy opisali zarówno strukturę cząsteczki DNA, jak i istotę genetycznego kodu, wiemy, że DNA składa się z dwóch nici splecionych na kształt podwójnej helisy. Nici te są ciągiem czterech różnych zasad – adeniny, tyminy, cytozyny i guaniny. Tymina na jednej nici zawsze wytwarza wiązanie z adeniną na drugiej nici, a guanina spotyka się z cytozyną. Kolejność zasad – ciąg literek A, T, C, G – to genetyczny projekt każdego żyjącego na ziemi organizmu, w tym również człowieka. Polit 8/2001 [HZ, JB ‘zasada pirymidynowa będąca składnikiem DNA’]

tzatziki ‘cacik (p.)’: ‘sos jogurtowy ze świeżych ogórków i czosnku podawany jako dodatek do różnych dań, np. szaszłyków, warzyw’: Lubię gazpacho, ale najczęściej wybieram bułgarski tarator, który bardzo przypomina greckie tzatziki i turecki cacik. TS 6/2003 [HZ także: tzazyk, JB także: dzadziki // caciki]

U

u-, część składowa rzeczowników i czasowników (często tylko w formie imiesłów) zakończonych na -anie, -enie oznaczająca:

1. ‘nabycie lub przypisanie komuś, czemuś cechy charakterystycznej dla tego, co nazywa podstawa wyrazu:

rzeczowniki: ubezplodnienie (kobiet), uchrystusowanie (człowieka), uskandalizowanie (sprzedaży akcji);

czasowniki: ubanalnić (opowieść), ukonsekwentnić (dokonania), ukonserwatywnić (partie); ucyrkowiony (postać)

2. ‘objęcie swoim zasięgiem, włączenie w jakiś system, tego co nazywa podstawa formacji’: umuzealnienie (Zachęty), uprzedzskolnienie (dzieciaków)

ubowniczek okazj. ‘żartobliwie o funkcjonariuszu Urzędu Bezpieczeństwa’: Pewnego razu zgłosił się do niego jakiś ubowniczek młody, niby to zafascynowany Armią Krajową i w ogóle. Polit 51–52/2002

uchachany pot. ‘ubawiony, rozbawiony’: Bunt młodzieńczy, wspomagany używką, zyskuje inny wymiar. Złe nawyki zostają spotęgowane. Taki młody człowiek albo jest cały uchachany, albo – zdołowany. Polit 7/2005

uelicic się ‘nabywać cech uznawanych za charakterystyczne dla elit w danym okresie’: Nie za bardzo wiem, jak mogłabym się uelicic. Jestem stracona i nie jestem sama. Mówię językami, lecz trudno, abym w towarzystwie brylowała z jakimś PR-em po niemiecku. TS 4/2002

UFO*: Cukierki i lizaki zazwyczaj zawierają ecstazy lub UFO (połączenie amfetaminy i ecstazy). Wprost 12/2004

NS1 **UFO** [...] rozdział poświęcony tzw. niezidentyfikowanym obiektom latającym, czyli UFO. Kult. 6/1980

ugli: Ugli przybyły z Chin, są krzyżówką grejpfruta i mandarynki i tak też smakują, choć nie mają typowej dla grejpfrutów goryczki. [...] Ma brzydka, grubą i nierówną skórkę, która pokrywa soczysty miąższ. TS 3/2002

ugrać* ‘osiągnąć zakładany cel wykorzystując kogoś, jakąś sytuację’: Od dawna było jasne, że aby cokolwiek ugrać, trzeba mieć lokomotywę – znaną twarz, która skojarzona z partyjnym logo pociągnie listę. GW 213/2001

MS **ugrać** ‘w grach (zwłaszcza w karty): zebrać pewną liczbę lew, punktów; rozegrać zaplanowaną rozgrywkę’

ugwiązdkowanie *okazj.* ‘nadanie lokalowi, hotelowi itp. znaku jakości w postaci określonej liczby gwiazdek’: Nic w tej sytuacji dziwnego, że wielcy smakosze i recenzenci kulinarni Piotr Adamczewski i Andrzej Garlicki systematycznie pomijają pizzerie na swojej opiniotwórczej liście. Jest to zrozumiałe w tej mierze, iż zanim znaleźliby lokal tej branży godny ugwiązdkowania, sublimacja ich podniebień mogłaby ulec trwałemu osłabieniu, żołądki zaś zamuleniemu grożącemu zejściem śmiertelnym. Z drugiej jednak strony owo w pełni usprawiedliwione zaniedbanie rozbestwia pizzerownictwo narodowe i prowadzi je ku tym szybszemu upadkowi. [Stomma] Polit 40/2003

ujarać się *środ.* ‘upalić się (p.)’: Na balandze trzeba się ujarać, bo wtedy jest zajebista śmiechawa – mówi szesnastoletnia Magda, która od dwóch lat „upała się” w każdy weekend. Wprost 12/2004

NS3 **upalić się** ‘wprawić się w stan odurzenia po wypaleniu marihuany’, **upuć się**

ujazzowanie ‘stopień upowszechnienia, popularności, znajomości jazzu’: Powojenny Paryż był nie tylko mekką europejskiego jazzu – „ujazzowaniem” dorównywał amerykańskim metropoliom, takim jak Nowy Jork, Nowy Orlean czy Chicago. Wprost 6/2002

ujebywacz *wulg.* ‘uwalacz (p.)’: Aby tę rozdwojoną, pozbawioną wyrazistego konturu rzeczywistość opisać, nazwać ją, używa się specjalnego języka opartego na słowach uwalaczach (w języku dziennikarskim zwanych także ujebywaczami). To swoisty metajęzyk zbudowany na eufemizmach w sensie prawnym i czasem ocierający się o insynuację. Używa się go wtedy, gdy istnieją poszlaki do łączenia pewnych ludzi z pewnymi zdarzeniami lub innymi ludźmi. Gdy dziennikarz czuje, że takie związki zachodzą, ale albo nie ma możliwości dotarcia do twardych faktów, albo zdobył wiedzę operacyjną policji, z której nie może skorzystać wprost, ucieka się do pisania aluzyjnego. Polit 49/2004

ujędrniacz ‘specyfik ujędrniający ciało’: Przed kilku laty moje krągłości były częstą przyczyną sprzeczek między mną a mężczyzną, z którym dzieliłam życie. Chciał płaskobrzuchej, a ja taka nie byłam, chociaż wcierałam w siebie po kryjomu ujędrniacze i wyszczuplacze. TS 6/2004

ukazikowiony *okazj.* ‘o piosenkach: podobne w stylu do wykonywanych przez Kazimierza Staszewskiego’: W sali Kongresowej można było wczoraj usłyszeć bardzo „ukazikowione” wersje piosenek amerykańskiego barda Toma Waitsa. GW 126/2003

układ Δ układ ABS ‘ABS (p.)’: Stosowany powszechnie od 25 lat układ ABS, który powstał w laboratoriach Boscha po to, by umożliwić jednoczesne awaryjne hamowanie i omijanie przeszkody, nikogo już nie dziwi w seryjnym wyposażeniu takich samochodów. Ale ABS to za mało. Wprost 48/2004

NS3 **ABS** ‘urządzenie przeciwpoślizgowe zapobiegające blokowaniu kół samochodu lub motocykla w czasie hamowania i zapewniające sterowność pojazdu’

Δ układ ESP (skrót angielskiej nazwy Electronic Stability Programm) ‘układ elektroniczny umożliwiający stabilizację toru jazdy samochodu wpadającego w poślizg

lub pokonującego zakręt’: Największą innowacją ostatnich lat, która upowszechnia się w samochodach nawet najniższych klas, jest układ ESP. Wprost 48/2004

Δ układ z Schengen ‘porozumie między państwami, które podpisały umowę znoszącą kontrolę osób przekraczających granicę między tymi państwami’: Wszyscy Grecy chcieli pojechać do Lizbony. W przeddzień finałów zabrakło miejsc w samolotach rejsowych. Wstrzymano więc komunikację lotniczą z Aten na wyspy, żeby zorganizować loty czarterowe do Portugalii. Biura paszportowe wydawały dokumenty od ręki, przez całą dobę, bo Portugalia na czas EURO zawiesiła respektowanie układu z Schengen. Polit 30/2004

układowiec ‘osoba, która prowadziła pertraktacje, rokowania, zawarła umowę z dotychczasowym przeciwnikiem, rywalem’: Jej zdaniem [A. Walentyłowicz] „Solidarność” została zdradzona przez „układowców”, ludzi którzy dzisiaj sprawują władzę. – Wałęsa wzmocnił lewą nogę, Mazowiecki wydał grubą kreskę. Rzeczp 178/2005

ukochanka okazj., żart. ‘ukochana kobieta’: Z dziecięcego pokoju dobiega hip-hopowy Tede albo Peja, z mojego Witold Lutosławski, a moja ukochanka słucha akurat Kasi Nosowskiej. Pełny ekumenizm muzyczny. GW 238/2004

ukrainofil ‘sympatyk tego, co ukraińskie; zwolennik Ukrainy niepodległej, dążącej do stowarzyszenia z Unią Europejską’: Publicysta Mykoła Riabczuk pisał rok temu w „Przeglądzie Politycznym”, że w istocie jest wiele „Ukrain”, ta „lwowska” i „doniecka” są po prostu najbardziej widoczne. Widoczna jest też walka „rusofilów” z „ukrainofilami”, choć obie te grupy to mniejszość w społeczeństwie. Tożsamość większości jest wciąż płynna. Polit 49/2004

ukraińcorez okazj. ‘osoba mordująca Ukraińców’: Jesteśmy ponadto homofoby i antysemita (nikt jakoś nie zwrócił uwagi na antysemityzm rządu Belki, który chciał wprowadzić opłaty za obrzezanie z powodów religijnych; „GW” zasnęła?). Niemcożery. Rusogryzy. Czechokopy. Ukraińcorezy. I tak dalej, dookoła globu. A na dodatek okupujemy Irak, mordujemy w interesie amerykańskich koncernów naftowych niewinne kaleki staruszki w ciąży pozamacicznej i niszczymy wykopaliska, stawiając na nich latryny. Na miejscu, w kraju, mamy trzeci już rząd Belki, czego nie ma nawet w innych państwach postkomunistycznych, nie mówiąc już o starych demokracjach. Zgroza. Wprost 25/2004

ulepszacz ‘polepszacz (p.)’: Kiedyś nasze pieczywo było lepsze, ponieważ piekarze nie mieli dostępu do ulepszaczy, spulchniaczy, upiększaczy, margaryn i bułczanych hormonów wzrostu, służących do podnoszenia jakości pieczywa. Wprost 24/2002 [SD 2., JB 2.]

NS3 **polepszacz**: Polepszacze to chemiczne związki przedłużające trwałość pieczywa.

ulga Δ ulga remontowa ‘możliwość odliczenia od podatku części poniesionych kosztów związanych z budową, remontem domu lub mieszkania itp.’: Ale 2005 r. jest wyjątkowy, ponieważ tylko do 31 grudnia można skorzystać z ulgi remontowej. RzeczpMag 270/2005

ulotka Δ ulotka przylekowa ‘ulotka z informacją o leku dołączona najczęściej do jego opakowania’: „Materiał, który znajduje się na stronie internetowej, nie jest

ulotką przyłękową. [...] W momencie zakupu preparatu pacjent otrzyma pełną informację o leku”. Polit 10/2005

ulotkowicz ‘ulotkarz (p.)’: Grzegorz wyjmuje z plecaka wielką kserówkę planu Śródmieścia, na której grubą kreską podzielono centrum Warszawy na trzynaście kawałków – to tzw. rejony. Każdy ulotkowicz musi trzymać się swojego. Jest układ między szefami agencji. Polit 8/2002

NS2 **ulotkarz** ‘ten, kto rozdaje ulotki’

ultra- ‘pierwsza część wyrazów złożonych wskazująca na maksymalne natężenie cechy, najwyższy poziom, skrajną postać tego, co oznacza drugi człon wyrazu’:

rzeczowniki: ultrakatolicyzm (Irlandii), ultrakatolicyzka;

przymiotniki: ultraaltruistyczny (postawa), ultracienki (żagiel), ultracywilizowany (ilustracja), ultraelegancki (krytyk), ultrafanatyk (futbolu), ultrakomercyjne (przedsięwzięcie), ultrakrótki (mini), ultraluksusowy (auto), ultramuzułmański (Arabia Saudyjska), ultraprofesjonalny (wykrywacz metali), ultraszczupła (sylweta), ultraszerokie (prążki), ultrawidoczny (kolor).

ultrafonofereza: Kwalifikacje kosmetyczek trzeba koniecznie sprawdzić, jeśli decydujemy się na zabiegi z pogranicza sztuki lekarskiej, jak elektroliza czy ultrafonofereza (wprowadzenie głęboko w skórę substancji leczniczych). GW 290/2002

ultramiliarder ‘człowiek posiadający wielki majątek o wartości trudnej do oszacowania’: I gdzie ich ugodził szacowny Osama ben Laden? W wieżowce, w Pentagon. Jak? Samolotami, zdobycami naukowymi, technologią. By the way: czy wiesz, co mnie najbardziej zdumiewa w tym ponurym ultramiliardrze, w tym niezrealizowanym playboyu, który zamiast zalecać się do jasnowłosych księżniczek i szaleć w nocnych klubach (jak to robił w Bejrucie, kiedy miał dwadzieścia lat), zabawia się, mordując w imię Mahometa i Allaha? Fakt, że jego bezkresny majątek pochodzi również z dochodów korporacji wyspecjalizowanej w burzeniu i że on sam jest doświadczonym burzycielem. Demolka jest specjalnością amerykańską. GW 234/2001

ultramoda ‘ostatni krzyk mody’: Z kolei żółty shar-pei, nagi pies meksykański, brytan neapolitański lub ogar weimarski to z reguły wskaźnik snobistycznych ciągotek do kręgów ultramody, wizytówka prawdziwej fashion victim. Polit 35/2005

umakijowany okazj. ‘upiększony, przyozdobiony makijażem’: Nawet oczyariatyd były umakijowane jak u najwulgarniejszych kokot. TS 11/2003

umami ‘piąty smak’: Umami kojarzy się ze smakiem mięsa. Anion kwasu glutaminowego, odpowiedzialny za powstawanie smaku umami, znajduje się w pokarmach bogatych w białko – mięsie, mleku, owocach morza. GW 226/2002. Pod koniec badania krzywię się niemilosiernie. – To umami, piąty smak – oznajmia dr Wróbel. Japońscy naukowcy znają go od stu lat, europejscy badacze zajmują się nim od niedawna. TS 1/2004

umarkowanie ‘nadanie towarowi marki, uczynienie towaru markowym’: Na rynku jest jednak jeszcze gama podstawowych produktów żywnościowych, które wciąż nie są markowe: kasze, mąki, cukier. Cukrownie i młyny nie prowadzą również kampanii reklamowych. – Umarkowanie takich produktów to kwestia roku, może

dwóch. Wiem, że niektóre cukrownie przymierzają się do tego kroku – opowiada Mazurkiewicz. GW 109/2001

umarkowiony ‘o towarze: taki, który uzyskał markę świadczącą o wysokiej jakości’: Przez ostatnią dekadę różne produkty zostały silnie „umarkowane”, głównie dzięki spotom telewizyjnym: nie kupujemy przecież „anonimowej” pasty do zębów czy proszku do prania. Markowe są nie tylko środki czystości, żywność – np. margaryna czy słodycze, ale także ubrania, kosmetyki itp. GW 109/2001

umbrella ‘fundusz funduszy (p.)’: Ze względów podatkowych warto rozglądać się za funduszami funduszy (zwanymi też „umbrella”, z ang. parasolka). Nazywają się tak dlatego, że „pod jednym dachem” gromadzą kilka, a nawet kilkanaście różnych typów funduszy. W zależności od koniunktury na rynku można dowolnie przekładać pieniądze z jednej grupy do drugiej (np. z akcyjnych do obligacyjnych). Polit 43/2005

umma: Terroryzm miał powtórnie przebudzić masy, umme, czyli wspólnotę wiernych. GW 102/2004

umowa Δ umowa franczyzowa ‘umowa gwarantująca partnerowi gospodarstwu wyłączność sprzedaży określonych towarów lub usług na wyznaczonym rynku’: Informacje zamieszczone w portalu pomogą poznać warunki typowej umowy franczyzowej, od której zależy przyszłość biznesu. GW 112/2004

NS3 **franchisingowy 1.** ‘gwarantujący partnerowi gospodarstwu wyłączność sprzedaży określonych towarów lub usług na wyznaczonym rynku’

Δ umowa offsetowa ‘umowa zawarta na zasadzie offsetu (p.)’: Ministerstwo Pracy połączono z Ministerstwem Gospodarki i umowę offsetową będzie już podpisywał minister Jerzy Hausner. Polit 7/2003

Δ umowa sponsorska ‘umowa zawarta ze sponsorem na finansowanie określonego przedsięwzięcia’: Tuż po zakończeniu sezonu kibice zostali wciągnięci w tajemniczy spór między austriackim menedżerem skoczka Edim Federerem, prezesem Polskiego Związku Narciarskiego Pawłem Włodarczykiem i samym Małyszem, który wziął stronę Federera. Chodzi o umowy sponsorskie, kontrakty, a generalnie o pieniądze, jakie zamiast do Związku trafiają do Austriaka. Polit 13/2005

uncool ‘źle widziany, nieaprobowany’: Ze strefy cool można łatwo wypaść i znaleźć się w strefie uncool. Oto ulubiona męska rozrywka barbecue staje się nie do przyjęcia, gdy uprawiana jest rodzinnie. Podobnie artystyczne graffiti jest cool, ale mazanie na murach stawia poza nawiasem. Popalanie jointów jest OK, ale wpadanie w nałóg jest uncool. Polit 16/2004

underclass: Analizując wyniki tych międzynarodowych badań próbowałam odpowiedzieć na pytanie, czy w Polsce kształtuje się odpowiednik underclass (w dosłownym tłumaczeniu z ang. – podklasa). Pojęciem tym, które weszło do zachodniej socjologii w latach 70., określa się nowy segment struktury społecznej, złożony z biednych i bezrobotnych. Ubóstwo istnieje od zawsze, ale nowa bieda różni się od tej dziewiętnastowiecznej. Członkowie underclass nie uczestniczą w życiu społecznym i biegu spraw, którymi żyje ogół. W Polsce w latach 90. wyłonienie się odpowiednika owej zachodniej underclass uzyskało strukturalne podłoże. Polit 48/2002

unihokej ‘gra podobna do hokeja rozgrywana na boisku o twardej nawierzchni przez 6 zawodników z każdej drużyny’: Klucze do bram miasta studenci dostaną o godz. 13 w Starej Pomarańczarni w Łazienkach, ale już od godz. 9 na Agrykoli zaczną się rozgrywki ze street basketu, piłki nożnej, unihokeju, siatkówki plażowej i siłowania na rękę. GW 114/2004

unilateralizm ‘doktryna polityczna, ekonomiczna oparta na dominacji, decydującej roli jednego państwa’: Stany Zjednoczone, stanowiące rdzeń tego systemu, skręcają coraz bardziej w stronę unilateralizmu i protekcjonizmu, ostatnio choćby wykluczając przeciwników wojny w Iraku z przetargów na odbudowę tego kraju. Newsweek 1/2004. Szeroko znany, inteligentny senator należy do centrum swej partii i konsekwentnie popiera twardą linię w wojnie z terroryzmem, z operacją w Iraku włącznie, wyrażając tylko zastrzeżenia do unilateralizmu prezydenta. Polit 1/2004

unoblowiony okazj. ‘uhonorowany Nagrodą Nobla’: Jeden z „unoblowionych” później cymbałów, szwedzki ekonomista Gunnar Myrdal, w swej książce „Asian Drama” widział (podobnie jak wielu innych) tylko jedno wyjście: socjalizm. Wprost 32/2005

upadłość \diamond **upadłość konsumencka**: Czy osoba prywatna może zbankrutować? Pytanie brzmi absurdalnie – polskie prawo zna tylko instytucję upadłości osób prawnych. Jednak na świecie istnieje coś, co się nazywa upadłością konsumencką. W wielu krajach – m.in. USA, Francji, Austrii, Niemczech – możliwe jest ogłoszenie bankructwa gospodarstwa domowego. Poszczególne kraje stosują różne procedury – w jednych jest to procedura administracyjna, w innych sądowa. Polit 27/2003

upgrading: Kiedy linia lotnicza przyznaje posiadaczowi biletu klasy ekonomicznej miejsce w klasie biznes, nazywa to upgradingiem, zakwalifikowaniem o szczebel wyżej. RzeczpMag 32/2001

upiększacz** ‘preparat poprawiający wygląd, podnoszący zewnętrzne walory czegoś’: Kiedyś nasze pieczywo było lepsze, ponieważ piekarze nie mieli dostępu do ulepszaczy, spulchniaczy, upiększaczy, margaryn i bułczanych hormonów wzrostu. Wprost 24/2002

NS3 **upiększacz** ‘coś, co służy do poprawiania urody, korygowania jej niedoskonałości’

upopowiony ‘mający cechy muzyki pop, taki, któremu nadano charakter muzyki pop’: Jeszcze bardziej może zapewne zdziwić laika, że to poprzez muzykę dawną, a nie poprzez upopowione klasyczne kawałki, zwane crossover, łatwiej jest przyciągnąć nowych odbiorców do muzyki poważnej. Polit 34/2005

uprawa Δ uprawa transgeniczna ‘rośliny uprawne modyfikowane genetycznie’: W Polsce nie ma komercyjnych upraw transgenicznych (nie ma bowiem uregulowań prawnych). Naukowcy mają jednak w tej dziedzinie spore osiągnięcia. W instytucie Biochemii i Biofizyki PAN powstał genetycznie zmodyfikowany ziemniak odporny na powodujący największe szkody wirus ziemniaczany. ŻyjmyD 2/2004

NS3 **transgen, transgeniczny**

uprażnienie okazji, żart. ‘uczynienie czegoś prostym, niewyszukanym’: Pieniądz gorszy wypiera lepszy? Nie tylko że poziom naszych pizzerii w ogromnej większości zrównał się w dół, to są też takie, niezwykle niestety liczne, które trują i nie bankrutują. (Co na to liberalna ekonomia!?) Ogólna tendencja polega na uprażnieniu i usiermiężnieniu pizzy. Chłop polski, wiadomo, krajał wielką pajdę chleba – im grubsza, tym lepsza – smarował tłuszczem jakowymś i kładł na wierzch co popadło. Jest to oczywiście jakiś prototyp pizzy, szkoda jednak, że tak powszechnie zdominował model włoski. Polit 40/2003

urazotwórczy ‘powodujący urazy, sprzyjający powstawaniu urazów’: Jaki wiek jest najbardziej „urazotwórczy”? Kiedy dziecko ma trzy, pięć, sześć lat, pewnie chodzi i wykorzystuje tę umiejętność do poznawania świata, i pierwsze lata podstawówki, kiedy w obecności rówieśników człowiek jest w stanie zrobić wszystko. GWWysOb 5/2005

urbangolf, urban golf ‘golf rozgrywany w mieście w pomieszczeniu lub na miejskiej przestrzeni otwartej’: Offgolfersi z Trójmiasta spróbowali także grać w tzw. urbangolfa w Dolnym Sopocie. Tu idealnym miejscem okazało się sopockie molo. Metropol 51/2005. – Historia urban golfa zaczęła się właśnie od tego, że pewien Anglik chciał się wyrwać ze snobistycznego klubu i zaczął grać na ulicach – opowiada Bartek, który też pewnego dnia wybrał się z kolegą do opuszczonej fabryki w Ursusie. Zagrali w urban golfa – jedną z odmian golfa alternatywnego. GW 142/2004

urlop ◊ urlop sabatyczny ‘płatny roczny urlop udzielany pracownikom naukowym w niektórych krajach’: Francuski tygodnik „Le Nouvel Observateur” donosi, że rośnie liczba ludzi, którzy wykorzystują urlop sabatyczny (rok urlopu raz na 7 lat, przyznawany tradycyjnie profesorom na niektórych uniwersytetach, dziś możliwy do wynegocjowania z pracodawcą w niektórych firmach). Mają pieniądze, ruszają w wielką podróż, by uciec od rutyny, szarżyny, dotychczasowych zobowiązań. Polit 13/2002

Δ urlop tacierzyński ‘płatny urlop przysługujący mężczyźnie w celu opieki nad dzieckiem’: [Szwedki] Żądają równouprawnienia w każdej dziedzinie życia: w pracy, w polityce i w domu (dziś nikogo w Szwecji nie dziwi ojciec na urlopie tacierzyńskim). TS 6/2003. Ale są kobiety, które spełniają się w swoich zawodach, lepiej zarabiając od swoich mężczyzn i chwalić Pana Boga, że są urlopy tacierzyńskie i związki partnerskie. GWWysOb 25/2009

NS3 **Δ urlop ojczyński okazj.** ‘urlop wykorzystywany przez ojca na opiekę nad nowo narodzonym dzieckiem’

urodowy ‘związany z urodą, dotyczący urody’: Gdy nie akceptujemy swojego wyglądu, a odczuwamy powszechną presję bycia piękną, nie cieszymy się życiem. W niektórych wypadkach wystarczy wyleczyć problem urodowy, by znaleźć bodziec do walki z problemami życiowymi. Look 3/2004. Najważniejszy trend przyszłości: wyróżnić się. Urodowe zabiegi będą zmierzać w kierunku podkreślenia osobowości. TS 1/2004

uropatia Δ uropatia zaporowa specj.: Podobnie leczy się tzw. uropatię zaporową, schorzenie wywołane blokadą cewki moczowej. Z powodu istnienia niewielkiego fałdu śluzówki pęcherz moczowy powiększa się do monstualnych rozmiarów. Dochodzi do zastoju w moczowodach, wodonercza oraz zahamowania rozwoju płuc na skutek powikłań związanych z małą ilością płynu owodniowego. Można temu zapobiec dzięki zastosowaniu cewnika, którego jeden koniec jest wprowadzany do pęcherza moczowego, a drugi do worka owodniowego. Wprost 30/2003

urząd Δ urząd antydyskryminacyjny ‘urząd do walki z dyskryminacją’: W UE polityka równego statusu i działań antydyskryminacyjnych jest jednym z priorytetów. Polska musi mieć stabilny urząd antydyskryminacyjny, by nie tylko prowadzić tę politykę – a dyskusja o krakowskiej paradzie homoseksualistów pokazuje, jak bardzo jest ona potrzebna – ale by pozyskać znaczące środki finansowe, które Unia przeznaczą na ten cel. Polit 20/2004

usadzacz ‘osoba zajmująca się w restauracji rozlokowywaniem klientów lub znajdowaniem im miejsc przy stolikach’: Sama byłam świadkiem, a nawet ofiarą, skandalicznej wręcz nietolerancji w jednej z droższych londyńskich restauracji. Już tak zwany usadzacz był wyraźnie zakłopotany naszym przyjściem i wielokrotnie pytał o nazwisko Swarana, żeby potwierdzić rezerwację. Sukces 9/2001

usiermiężnienie okazj., żart. ‘uprząśnienie (p.)’: Pieniądz gorszy wypiera lepszy? Nie tylko że poziom naszych pizzerii w ogromnej większości zrównał się w dół, to są też takie, niezwykle niestety liczne, które trują i nie bankrutują. (Co na to liberalna ekonomia!?) Ogólna tendencja polega na uprząśnieniu i usiermiężnieniu pizzy. Chłop polski, wiadomo, krajał wielką pajdę chleba – im grubsza, tym lepsza – smarował tłuszczem jakowymś i kładł na wierzch co popadło. Jest to oczywiście jakiś prototyp pizzy, szkoda jednak, że tak powszechnie zdominował model włoski. Polit 40/2003

usta ◇ usta władzy ‘mass media lub osoby prezentujące stanowisko władz, będące jej wyrazicielem’: Informacje polityczne, nawet wcale nie najwyższej wagi, mają przeważnie pierwszeństwo przed informacjami obyczajowymi, naukowymi lub kulturalnymi. Tu prym wiodą „Wiadomości” (choć nie tylko one), ciągle uważane nie bez pewnej racji za „usta władzy”. Polit 40/2003

ustawa Δ ustawa kagańcowa: Podobnie rząd Marka Belki u schyłku swojego urzędowania znalazł czas, by zajmować się ustawą tworzącą samorząd pracowników socalnych, która daje tej grupie niemałe przywileje. A warto przypomnieć, że jeszcze w sierpniu 2004 r. lewicowy rząd pracował nad tzw. ustawą kagańcową, która miała zapobiec mnożeniu się kolejnych korporacji, a nad już istniejącymi wprowadzić mocniejszy nadzór państwa. Dlaczego nie przesłał projektu do parlamentu? Polit 20/2005

Δ ustawa kominowa: Naraża się pan wielu ludziom, proponując odejście od tzw. ustawy kominowej, ograniczającej wysokość zarobków szefów spółek z udziałem Skarbu Państwa. Biedny Polak uważa, że i tak zarabiają zbyt wiele. Sukces 9/2002

Δ ustawa kompetencyjna ‘ustawa precyzująca kompetencje najwyższych władz państwowych oraz organów administracji publicznej’: Sejm skierował wczoraj do po-

nownych prac w komisjach administracji i samorządu terytorialnego projekt zmian w ustawie kompetencyjnej. NaszDz 293/2005

Δ ustawa oddłużeniowa ‘ustawa zakładająca pomoc państwa w oddłużeniu upadających instytucji publicznych’: Do prywatyzacji przekonują się szpitale publiczne. Część z nich woli założyć spółkę pracowniczą, niż korzystać z pomocy państwa wynikającej z nowej tzw. ustawy oddłużeniowej. Szpital w Kielcach – zadłużony na 30 mln zł – nie wystąpił o 4 mln zł, które mógłby dostać, bo uważa, że nie rozwiązałoby to jego problemów finansowych (dług co miesiąc rośnie o 500 tys. zł!). Wprost 42/2005

ustawienie ◊ ustawienie przetargu ‘sformułowanie warunków przetargu w taki sposób, aby wygrał go określony, wcześniej ustalony podmiot gospodarczy’: Policja dopiero w weekend zatrzymała Krzysztofa Mincewicza, dyrektora wydziału oświaty Urzędu Miasta, po tym jak w centrum Gdańska przyjął 2 tys. zł. łapówki za ustawienie przetargu. GW 288/2005

ustawka środ. ‘nielegalna bójka, na którą umawiają się zwykle dwie grupy skonfliktowanych osób, najczęściej pseudokibiców piłki nożnej’: Film o chuliganach, którzy umawiają się na tzw. ustawki, czyli zaplanowane bójki. Spotykają się, żeby się bić, używają broni (kije, pałki, noże). Metro 312/2004. Mówili o sobie: Young Freaks, czyli młode świry. Szczycili się tym, że w tzw. ustawkach, czyli nielegalnych starciach z chuliganami innych drużyn, są niepokonani od wielu lat. GW 35/2010 [BD]

uszczeliniony ‘taki, który ma wiele szczelin’: Do obozu pierwszego wspinamy się przez uszczeliniony lodowiec. TS 1/2004

uszczelka Δ uszczelka przyszybowa ‘uszczelka zabezpieczająca szybę przed utratą ciepła, zawilgoceniem itp.’: Są one wyposażone w szare uszczelki przyszybowe oraz tzw. „ciepłą ramkę” międzyszybową, która ogranicza zjawisko rosznienia szyb. Metropol 74/2004

uszcześliwiacz** ‘coś, co nas czyni szczęśliwymi’: Gdy jesteśmy przygnębieni, zamiast biec do lekarza po Prozac, pójdźmy do wypożyczalni po kasetę z filmem. Oto nasz zestaw uszcześliwiaczy, każdy może ułożyć własną listę. Polit 29/2002
WD *przestarz.* **uszcześliwiacz** ‘ten, kto innych uszcześliwia, chce uszcześliwić’

uśmieszek* ‘buźka (p.)’: W nowym języku można też przekazywać emocje – służą temu tzw. uśmieszki, czyli znaki informujące o nastroju. Wprost 51–52/2002
NS3: **buźka** ‘graficzny znaczek używany przez użytkowników Internetu i telefonów komórkowych wyrażający ich nastrój, emocje’; WD **uśmieszek** zdr. od uśmiech, MS ‘niewyraźny, słaby uśmiech wyrażający zwykle lekką drwinę, ironię, pogardę itp.’

utlenowanie ‘nasylenie tlenem’: Estrogeny powodują rozszerzenie i lepsze utlenowanie naczyń krwionośnych. Daje to znakomite efekty we wczesnym okresie pomenopauzalnym, gdy nie ma jeszcze zaawansowanych zmian miażdżycowych. Polit 3/2001

utransparentnienie ‘uczynienie czegoś przejrzystym, niepozostawiającym żadnych niejasności, wątpliwości’: Ale kierunek jest dobry. Bo projekt zmierza w stronę utransparentnienia sytuacji, wprowadzenia zasad czystej gry. Polit 11/2003

uwalacz środ. ‘wypowiedzi stawiające kogoś w niezręcznej, kłopotliwej lub kompromitującej sytuacji’: Uwalacze pozwalają w bezpieczny sposób przypisać osoby po-

wszechnie znane do jakiegoś niejasnego zdarzenia lub aktualnie opisywanej afery. Dzięki uwalaczom następuje wstępny, zgrubny opis działań bohatera. Jego rola zostaje częściowo odsłonięta, zasygnalizowana lub przynajmniej dana do zrozumienia. [...] Lekkiimi uwalaczami są sformułowania: „uchodzi za...”, „wywodzi się z...”, „jest wspierany przez...” lub „stoi za...” (jak wiadomo, Wiesław Ciesielski z SLD „stoi za” kontrowersyjnymi nominacjami byłych esbeków na newralgiczne stanowiska w resorcie finansów). Subtelnym uwalaczem może być nawet niewinne słówko „zna”, które daje do myślenia, zwłaszcza jeśli ten, kogo się „zna”, jest o coś oskarżony lub siedzi w więzieniu. Polit 49/2004

uwalać* ‘kompromitować’: Trochę bardziej uwala napisanie, że kogoś się „dobrze zna” lub ma się z tym kimś „zażyte”, „ścisle” lub choćby tylko „dobre kontakty” („kontakty pobieżne” lub „przypadkowe” nie są tak niebezpieczne, podobnie jak stwierdzenie, że ktoś z kimś „mógł mieć kontakty”). Z prasy dowiedzieliśmy się, że „rzekome kontakty” ze światem przestępczym miał toruński sędzia Zbigniew Wielkanowski, zaś „dobre kontakty” miał z aresztowanym lobbystą Markiem Dochnałem poseł SLD Robert Smoleń. Polit 49/2004

WD, MS **uwalać** ‘pobrudzić, umazać czymś; upaprać’

uwalenie

uwalnianie Δ uwalnianie książek ‘bookcrossing (p.)’: Uwalnianie książek uważa za świetny pomysł, ale przyznaje, że chociaż praktykuje buddyzm i stara się walczyć z przywiązaniem do rzeczy, nie umiałaby się rozstać z ukochanymi lekturami. TS 6/2005

uważność ‘skupienie, koncentracja, baczna uwaga’: Raczej uczono mnie uważności na to, co się wydarza tu i teraz, świadomości, że to, na ile rozwinę możliwości swojego umysłu, będzie decydowało o moim przyszłym życiu. TS 9/2003

uwieszczenie okazji. ‘uznanie kogoś za wieszczą’: „Za życia błazen, po śmierci król-duch” – krzywił się Miłosz na próby „uwieszczenia” autora „Ślubu” [o Gombrowiczu]. GW 12/2005

UW-ol ‘z pogardą o członku Unii Wolności’: Biedni UW-ole, nagle zauważyli, iż przez „europejczyków” byli uważani dotąd za chrześcijan i ludowców... Cóż za ujma! Zarówno dla jednych, jak i drugich zresztą... NaszDz 275/2002

uwolnić* ‘umożliwić swobodne działanie czegoś, odejść od administracyjnego sterowania czymś’: Rząd już wie, jak uwolnić rynek energii elektrycznej. I to tak, żeby odbiorcy nie płacili wyższych rachunków. „Gazeta” dotarła do projektu ustawy o likwidacji tzw. kontraktów długoterminowych. gazeta.pl/2004

WD 1., MS 1. **uwolnić** ‘uczynić wolnym, wypuścić na wolność (np. z niewoli, z więzienia) 2. ‘oswobodzić od kogoś lub czegoś’ 3. ‘zwolnić od jakiegoś obowiązku, zobowiązania, ciężaru, od odpowiedzialności’

uzależniacz ‘coś co uzależnia, powoduje, że staje się nawykiem, nałogiem’: Narkotyki stały się najtańszymi i najpowszechniejszymi na rynku uzależniaczami. Wprost 12/2004

uzo ‘grecka wódka anyżowa’: Jeśli Grecja, to oliwa, grecka sałatka, uzo i retzi-na. GW 44/2003

Institut Języka Polskiego
PAN w Krakowie

Biblioteka (Zbiór IJP)

0001-004350-00

PL ISSN 0208-4074

ISBN 978-83-64007-05-7

9 788364 1007057 >